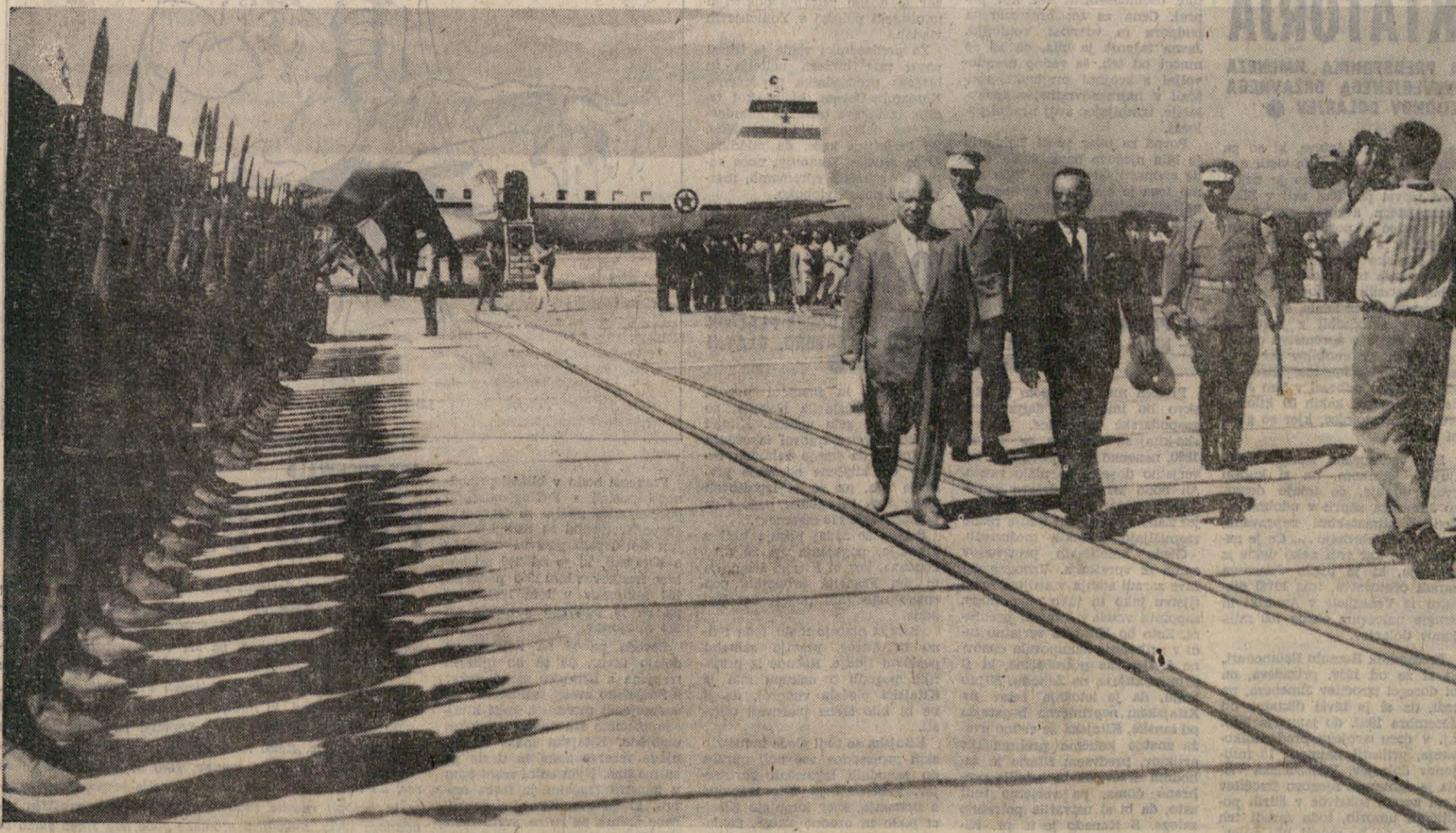

Corona ROČICA ZA OSTMICE LAK ZA NOHTE

PREDSIEDNIK HRUŠČOV NA ODDIHU V JUGOSLAVIJI

20. avgusta, točno ob 13. uri, se je posebno letalo »Il-18« spustilo na letališče »Beograd« v Surčinu, v bližini našega glavnega mesta. Pripeljalo je na obisk prvga sekretarja CK KP SZ in sovjetskega premiera Nikito Sergejeviča Hruščova z njegovo soprugo Nino ter spremstvo.

Premier Hruščov je prišel v našo deželo na obisk, na oddih in tako vrniti obisk predsedniku Titu, ki je lani decembra meseca bival tri tedne v Sovjetski zvezi, prav tako na oddihu. Ostal bo pri nas štirinajst dni in v tem času si je, ali pa si bo ogledal nekatere kraje v Makedoniji, Črni gori, Hrvaški in Sloveniji. — Obisk visokih gostov iz Sovjetske zveze pa močno presega meje zgolj prijateljskega obiska, saj vsa javnost z velikim zanimanjem sledi slehernemu njegovemu koraku in sleherni besedi, saj bodo med tem časom tudi razgovori dveh državnikov o perečih mednarodnih problemih.

DNEVNIK OBISKA

20. avgust: Tipična beogradska pripeka. 36 stopinj v senci. Na letališču dvogovor med predsednikoma. Hruščov: »Vroče je tu pri vas!« — Tito: »Lani decembra pa nas je zeblo pri vas!«

21. avgust: Premier Hruščov obišče Tovarno motorjev v Rakovici pri Beogradu in spregovori delavcem: »... Menim, da bi bilo prav, če bi naši strokovnjaki prišli v vašo deželo in začeli temeljito proučevati sistem vašega delavskega samoupravljanja...«

22. avgust: Nikita Sergejevič Hruščov obišče s predsednikom Titom od potresa prizadejano Skopje. Ob srečanju s komandantom sovjetskih vojakov, ki pomagajo odstranjevati ruševine, mu naroči: »Glejte, da boste čim hitreje in čim bolj opravili nalogo in pomagali porušenemu Skopju!«

23. avgust: Predsednika s spremstvom sta nadaljevala pot v Crno goro, kjer so se gostje navduševali nad naravnimi lepotami. V Cetinju, ob zakuski in priložnostnem kulturnem folklornem sporedu, tudi oba predsednika zapleteta znano črnogorsko kolo. Po kratkem postanku se gostje in gostitelj vkrcajo v Kotor na »Galeb« in odplujejo v Dubrovnik.

24. avgust: Po ogledu zgodovinskih znamenitosti Dubrovnika, pripluje »Galeb« zjutraj v Split: Ogled »Marjanca« in Peristila v Dioklecijanovi palači ter govor premiera Hruščova delavcem in lajdelcem »Splita«. ... V skladu z našimi načrti računamo, da bomo dohili ZDA v industrijski proizvodnji v prihodnjih šestih ali sedmih letih, do leta 1980 pa bomo prehiteli ZDA ne le po absolutnih številkah proizvodnje, ampak tudi po proizvodnji na prebivalca...«

25. avgust: Spet prisrčno srečanje dveh državnikov na Brionih, kjer bosta preživela nekaj dni v razgovorih in oddihu, nakar prideta v sredo s spremstvom v Slovenijo.

Na sliki: prihod obeh predsednikov v Skopje.

Svet, ki v njem živimo — Svet, ki v njem živimo

Ameriški list »Evening Star« je v rubriki »Pisma uredništva« objavil pismo bralke Kitty Reynolds z naslovom »Pomoč Skopju«, v katerem se ugovarja proti ameriški pomoči za obnovo makedonskega glavnega mesta. Na koncu piše: »Toda ameriško ljudstvo nima nič skupnega s takšno kupčijo, ker ni imelo možnosti, da po svojih predstavnikih v Kongresu pove svoje mnenje o pomoči, ki smo jo dali komunističnemu diktatorju od ameriških davkoplačevalcev. Obnavljanje komunističnega mesta ni stvar Američanov.«

Resnici na ljubo je treba povedati — in to je zelo tolažilna misel — da je ob splošni solidarnosti, ki sta jo pokazali domovina in tujina po skopski tragediji, to morda nekoliko osamljen glas. Čemu potem o njem pisati?

Kitty Reynolds je očito dolna. Boleha za tisto boleznijo, ki ni tako redka in jo imenujemo fanatizem. Fanatizem, ki podreja vse enemu samemu preteklu: Ali je ta narod, ali je ta človek...

PISMO UREDNIŠTVU

vek, ali je ta pojav v skladu z mojimi predstavami o svetu in mojimi političnimi in ideološkimi nazori, ali pa ni? Če je, ga popolnoma odobravam, če ni, ga popolnoma zavračam in obsojam.

Svet je v nedavni preteklosti videl in doživel dosti takega fanatizma in plačal zanj nesorazmerno veliko ceno v krvi in trpljenju. Toda vedno znova dolga glava ta nestrpnost in vedno znova se je treba proti njej bojevati. Morda je najboljša orožje proti njej posmeh, toda zdravilo je v ljudeh samih. Sprejemanje brez kritične presoje in ponavljanje fraz kot znamenitve resnice je najboljše pot, da človek postane fanatik in nestrpen. Zakaj samostojno in trezno presojanje terja voljo in učenje in včasih celo revizijo histega, kar mislimo, da nam je pri srcu.

Ce ultradesničarsko gibanje »John Birch« v ZDA trdi, da je dodajanje fluora vodi zaradi zaščite zob komunistična zarota, ki ima namen spakopati »stelesno konstitucijo« ameriškega ljudstva, če rasisti v Južni Afriki ali kje drugje noče črnih krvi pri tranzitaciji, ker je črneva, če neki drug rasist postavlja novo marksistično lezo, da je boj med rasami v bistvu razredni boj (ki ga je seveda treba izkoristiti v boju proti beli rasi), je to dokaz fanatizma, ki se pravzaprav ne razlikuje od fanatizma Kitty Reynolds. Fanatiki bi bili smešni in pomilovanja vredni ljudje, ko ne bi bili nevarni. Nevarni pa so zato, ker se igrajo s čustvi ljudi in nanje računajo, ker je mogoče resnično tako zlahka zmalčati in ker je laž tako enostavna, resnica pa po navadi zapletena in skrita. In prav zato bi bilo društvo »John Birch« smešno, ko ne bi letos dobilo 700 milijonov dolarjev »podpore« rasist v Južni Afriki bi bil tudi smešen, ko ne bi njegovega »vpreprčevanja« sankcionirala država, in teza o rasnem razrednem boju bi bila tudi dosti bolj »nebojlena«, ko je ne bi izrekal sam Mao Ce Tung.

Kitty Reynolds ni osamljena. Po vsem svetu so ljudje, ki na tak način mislijo in razsojajo, ki rajši poslušajo glas strasti kakor glas razuma, ki jim je ostala samo mržnja, ker so si pot do razumevanja, sočutja in ljubezni zaprli sami. Taka je ta bolezen, ki je ne zdravijo na nobeni kliniki in v nobeni bolnišnici: a je prav tako nevarna, ko rak. Vsač lahko nekaj prispeva, da bi izginila iz odnosov med narodi in ljudmi.

BOZIDAR PAHOR

ŠKOFJELOŠKA VIŠOŠKA KRONIKA

107 KILOMETROV VISOKO

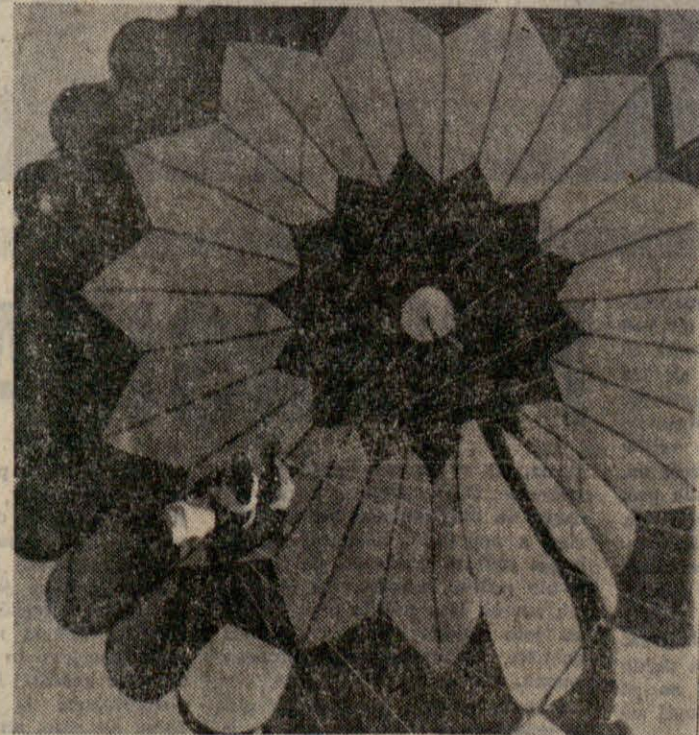
Prizadevno Turistično društvo in kulturni delavci Škofje Loke so sklenili letos poizvedati kulturno in turistično dejavnost ter prijetno presenetiti z organiziranim »škofjeleškimi poletnimi prireditvami« od 21. avgusta do 4. septembra. Glavna atrakcija bo večkratno vzpenjanje Tavčar-Polenceve »Visoke kronike«, ki bo prav gotovo privabila mnogo gledalcev.

Ameriški preizkuševalni pilot Joe Walker je v četrtek dosegel z raketnim letalom X-15 nov višinski rekord, 107 kilometrov visoko se je dvignilo letalo in doseglo ob tem hitrost 5815 kilometrov na uro. Na sliki je Joe Walker takoj po rekordnem poletu pred letalom, ki se mu je konica zaradi silega trenja rdeče razžarela.

PREHODNO POSLABŠANJE

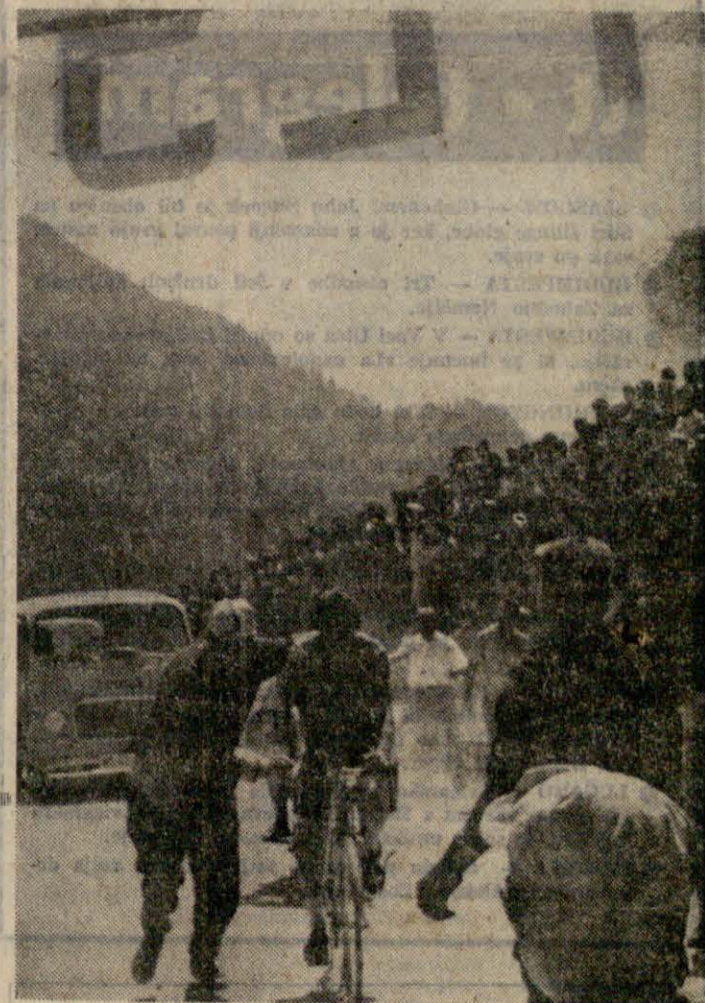
V torek se pretežno sončno vreme, proti sredi prehodno poslabšanje s padavinami in osvežitvijo. Nato ponovno lepo vreme.

PADALA CVETEJO NAD PORTOROŽEM

Portorož je od nedelje dalje Mekka padalcev z vsega sveta. Na tekmovalju za III. jadranski pokal se jih je zbralo nič manj kot 90 iz 16 držav s treh celin. Američani in Indonezijci, pa zastopniki mnogih evropskih držav, vsi so prišli, da bi nad našo obalo pokazali svoje junaštvo in svojo spretnost. Z prvi skoki ob nedeljski otvoritvi so navdušili gledalce, kako imenitni boji pa se šele obetajo! Na vsak način: Portorož je te dni zares padalska Mekka. Foto: Selhaus

Junaka Boltežar in Roner

LETA 1962 - 4,6 MILIJARDE IZGUBE

Na splošno sicer pri nas ne moremo reči, da slabo gospodarimo. O tem zgovorno pričajo uspehi, ki jih dosegamo tako v industrijski proizvodnji kot tudi na drugih področjih. Toda kljub temu se zde podatki (sicer še nepopolni): Narodne banke — Centrale za SR Slovenijo, na podlagi zaključnih računov gospodarskih organizacij za minulo leto, vse prej kot spodbudni. Ugotovili so namreč, da zmanjšajo celotne poslovne izgube v slovenskem gospodarstvu v lanskem letu

● STIRI MILIJARDE ŠESTSTO STIRINDEVETDESET MILIJONOV DINARJEV!

Na oko morebiti to niti ni tako veliko, če seveda vsoto teh izgub primerjamo s celotnim brutoizdelkom gospodarstva naše republike. Vendar dejstvo, da se je znesek poslovnih izgub v našem gospodarstvu v primerjavi z letom enainšestdeset povečal skoraj za trikrat (1961: 1,625!) — zbuja zaskrbljenost.

Na katerih področjih gospodarstva so nastale te izgube? ● V industriji je bilo v lanskem letu ugotovljenih izgub v višini 1.652 milijonov, v kmetijstvu 2.324 milijonov (!), v trgovini in gostinstvu 458 milijonov, v obrti 121 milijonov, v kulturno-socialni dejavnosti 68, v gradbeništvu 27 milijonov, v gozdarstvu 20 milijonov in tako naprej.

Ze takoj postanejo pozorni ob dveh številkah: izgube v industriji in kmetijstvu, medtem ko so druge manj pomembne. Ti dve veji našega gospodarstva sta imeli v lanskem letu

devetdeset odstotkov vseh izgub. Deloma (le deloma) je to še nekoliko razumljivo za industrijska podjetja, saj tvorijo večino v strukturi gospodarstva naše republike, medtem ko je to mnogo bolj zaskrbljujoče za kmetijstvo, v katerega smo v zadnjih letih precej investirali, vendar zelenih uspehov še nismo dosegli. Tržišče s kmetijskimi pridelki v naši republiki prednjači v visokih cenah. Zato se pri merjenju in tehtanju vzrokov za tolikšne izgube kar sami razgaljajo v večji meri subjektivni kot objektivni vzroki za take poslovne izgube. Le s tezaivo se je namreč moč upreti trditvi, da je prvih manj, čeprav slednjih ne gre zanikati...

V našem vsakdanjem dogajanju niso redki primeri slabega gospodarjenja, ki so odvisni edine od ljudi, od posameznikov, bodisi na vodnih položjih ali pa v sami proizvodnji. Sem največkrat sodi nestrokovnost in tudi neprizadetost posameznikov kakor tudi to in tam organov delavskega samoupravljanja, ki ne omejenjajo primerov protipravnega okoriščanja z družbeno lastnino in drugih podobnih primerov.

Tržišče ima svoje zakonitosti. Preudarnost, načrtnost in urejenost poslovanja (četudi z odtokom tveganja) trg nagradjuje, medtem ko se ludo maščuje — slej ko prej — nad neurejenostjo, megalomansko predrznostjo, nesposobnostjo in trmo v tveganju, ki nima prav nobene ekonomske podlage. V slednje »predalčke« sodijo — v večji ali manjši meri — tudi te izgubljene milijarde...

IZTOK AUŠEC

VSE ZA DOM, DRUŽINO IN ZA GOSPODINJSTVO

nama Ljubljana

PRED POŠTO, Cankarjeva 1 TROMOSTOVJE, Wolfova 1 POHIŠTVO, Wolfova 6

SNEGULJICA, Wolfova 1 KONFEKCIJA, Čopova 7

nama

ZRUŠILI SO GA MLADINA, SINDIKATI IN KORUPCIJA...

● YOULOUJEV REŽIM SE JE ZRUŠIL POD PRITISKOM MLADIH SIL, KI HOČEJO KORENTNIH SPREMEMB ● UMETNO USTVARJENA PSIHOZA O «KOMUNISTIČNI NEVARNOSTI» IN EVROPSKI SVETOVALCI ●

Nenadna odstavitve kongskega predsednika Youlouja ni presenetljiva nikogar, ki je od bližje spremljal dogajanje v Kongu (Brazzaville) in ki je od bližje opazoval, kako se je bivši predsednik s svojo politiko osvojeval pri najbolj dinamični strani v državi.

Kdo bi lahko rekel, da ima Youlou velike zasluge za to, da je pomiril različna plemena, ki so bila v hudih medsebojnih sprih; res pa je tudi, da je s bohotral panafriško zblizevanje v centralni Africi. K panafrikanizmu se je spreobrnil prepozno, da bi kdo sploh verjel v njegovo iskrenost.

V spominu je še bučna podpora, ki jo je dajal Combeju in katanškemu odpadništvu, v spominu so njegovi nastopi proti vladi Patricea Lumumbe, in proti tistim, ki so ga nasledili. V kolosek take politike so ga potisnili njegovi evropski svetovalci, ki so se mu priljubili takoj v začetku njegove vladne kariere leta 1959. Poslužili so se že preizkušene taktike. Ustvarili so nevarnost, ki je ni bilo — komunistično nevarnost — in potem ponudili svoje nasvete in usluge... V svojih prizadevanjih so uspeli bolj, kot so si upali pričakovati, kajti Youlou je bil bistveno hoječ za sprejeti njihovo zadržano in podporo do take mere, da je ostal popolno ma odrezan od svojega ljudstva.

Poleg vsega tega pa je režim popolnoma zanemarjal gospodarska in socialna vprašanja. Youlou je bil zaslepljen z grandomanskim projektom svez na reki Kouilou in je pustil v nemar manjše, takoj uresničljive investicije, ki bi povečale nacionalni dohodek in dale ljudem stalne zaposlitve. Brezposelnost v kongoskih mestih je namreč rak rana kongoske republike; brezposelnost je v vsakim dnevu huja, kajti kmečke množice beže v Brazzaville, v Pointe Noire in Dolisie. Demonstrantom, ki so leta 1960 zahtevali po mestnih ulicah dela, je mogel Youlou ponuditi samo nekakšno zapoved, potem pa so sledili odpusti na široki skali, tako da se je število brezposelnih še povečalo.

Enake taktike se je posluževal od vseh kritičnih datumih, pred volitvami, pred referendumom, pred mednarodno konferenco v Brazzaville in ob drugih priložnostih.

Izposojena karikatura

Liberté, égalité, fraternité

UDOBNA CELICA ZA DIKTATORJA

● AMERIŠKA VLADA JE IZROČILA BIVŠEGA VENEZUELSKEGA PREDSEDNIKA JIMENEZA ● SOJEN BO ZA NAJMANJ 13 MILIJONOV DOLARJEV PONEVERJENEGA DRŽAVNEGA DENARJA ● V TUJIH BANKAH IMA NALOŽENIH 700 MILIJONOV DOLARJEV ●

Bivši venezuelski diktator Marcos Perez Jimenez počiva od 17. avgusta dalje v udobni celici glavnega venezuelskega zavora

in čaka na proces, na katerem bo polagal račune za denar, ki si ga je nezakonito prilastil. Jimenez se lahko ponaša, da

je prvi ex šef države, ki so ga Združene države vrnile vladi njegove dežele, potem ko je nekaj časa užival politični azil v ZDA. Šestnajstega avgusta zvečer so ga namreč s posebnim letalom prepeljali s Floride v venezuelsko letalsko oporišče Maracay, ki so ga za to priložnost še posebej zastražili. Tako, ko je stopil nasmejan iz letala, so ga posadili v avtomobil z zastrtimi okni in že je v spremstvu osmih policijskih avtomobilov ter treh kamionov Nacionalne garde s vsi hitrostjo odbrzel v San Juan de los Morros, kakih 80 kilometrov od prestolnice, kjer so glavni zapor.

REVOLUT BONEV V JUŽNEM VIETNAMU — Potem, ko je peti budistični svetnik napravil samomor v plamenih, je južnovietnamska vlada predsednika Diena proglasila obredno stanje in začela «lov na bonece». Verski konflikt med budistično večino in katoliško vlado predsednika Diena je prerasel v vsemansoni odpor proti režimu korupcije, nastila ter gospodarske in politične neukinovitosti. Na sliki: množica budistov pred pagodo Xa Loi protestira proti vladi. (Foto: AP)

KITAJSKO OKNO NA ZAHOD

● PEKING JE ŠICER SKROMEN KUPEC, A DOBER PLAČNIK ● NOVA NAROČILA ŽITA V KANADI ● SREBRU, GLAVNI KITAJSKI ADUT V IZVOZU ●

Prlom med Pekingom in Moskvo bo imel zelo daljnosežne gospodarske posledice. Sovjetsko-kitajska trgovina se je od 1960. nenehno zmanjševala in bo verjetno dosegla še nižjo raven. Ali bodo zahodne države zamenjale prejšnje trgovinske partnerje? Zahodni poslovni ljudje resno razmišljajo o takih možnostih.

Trgovski in finančni pogoji, ki jih je postavila Kanada, so za Kitajce zelo ugodni. Kitajci so kot spretni trgovci izkoristili okolnosti, da imajo zahodne države vskladiščne ogromne preseške žita, pa so si izposlovali nizke cene in ugodne pogoje za odplačevanje (18 mesecev).

tt • telegrami

- GLASGOW — Gluhonem John Silcock je bil obsojen na štiri šilinge globe, ker je z znamenji psoval svojo mater: vsak po svoje.
- BUDIMPESTA — Tri obsodbe v isti družini: špijonaža za Zahodno Nemčijo.
- BUDIMPESTA — V Vac Uta so odprli italijansko restavracijo, ki si imenuje «La napoletana»: prva na Madžarskem.
- WASHINGTON — ZDA bodo dale Somaliji pomoč v orožju: samo defenzivno orožje.
- DEAUVILLE — Madama Alphonso, 40-letna vdova, povratnica iz Alžirije, je vodila kriminalno tolpo, ki je hodila po deželi kot jazz-skupina, ki je sama sebi nadela ime «Satanovi twistarji»: zastoj.
- RIO DE JANEIRO — Eleganten, v temnomodri obleki, gologlav (in izjemoma trezen) je bivši francoski premier in sedanjí šef OAS Georges Bidault na letališču pričakoval soprogo, ki je prispela iz Francije: turista (dokler bo šlo).
- LIZBONA — Zahodnonemška parlamentarna delegacija je obiskala Mozambik in Angolo, potem pa se je ustavila v Lizboni: «Dobili smo najboljši višje, je dejal podpredsednik Bundestage Jäger.
- LUGANO — Švicarska konfederacija je dobila svoje tretje himno «Pesem z Berezine»: opeva trpljenje švicarskih vojakov, ki so se umikali z Napoleonom iz Rusije.
- MOSKVA — Solcin piše tretjo knjigo: dobra volja dr. guvernerja: Aleksisa Zoskonova.

Ker venezuelski zakoni dovoljujejo jetnikom, da si kupijo svoje udobje, če imajo denar, so Jimenez zaprlj v udobno celico s klimatskimi napravami, radiom in televizijo... Če je namreč res, kar trdi neko dekle iz Miami, ki je tožilo Jimenez za zaradi očetovstva, ima bivši diktator iz Venezuele v Ameriki in drugje naloženih okrog 700 milijonov dolarjev.

Predsednik Romulo Betancourt, ki si že od 1959. prizadeva, da bi dosegel izročitev Jimenez, pa trdi, da si je bivši diktator od decembra 1952. do januarja 1958. t.j. v času svojega predsednikovanja, prilastil najmanj 13 milijonov dolarjev. Venezuelska vlada je zahtevala njegovo izročitev tudi zaradi skrivnice v štirih političnih umorih, toda zaradi teh zločinov ne bo mogel biti sojen, ker je ameriška vlada privolila, da je zahtevala njegovo izročitev le, da je poveril državni denar. Za to pa lahko dobi po venezuelskih zakonih sedemnajst let in pol zavora.

NOVA VERZIJA O HAMMARSKJOELDOVI SMRTI

Vzroke za smrt bivšega generalnega sekretarja OZN Daga Hammarskjöelda je raziskoval poseben odbor OZN, ki je — kot je znano — prišel do zaključka, da je bilo letalo, v katerem je bil pokojni generalni sekretar, napadeno. Kljub tej ugotovitvi so mnoge okoliščine ostale še vedno nepojasnjene, kajti ljudje iz neposredne okolice Combeja so zavrnilli sodelovanje s komisijo OZN in so vztrajno molčali o vsem, kar so vedeli.

Nedavno pa je v Parizu izšla knjiga «Naš boj v Katangi» (med njenimi avtorji je tudi znan polkovnik Trinquier), ki govori o kratkih dogodkih. V knjigi so zbrana pričevanja ljudi, ki so bili najbližje bivšemu samozvanemu predsedniku iz Katange. Pomolnik državnega sekretarja za obrambo v bivši Combejevi vladi Jacques Duskeman je opisal naslednjo verzijo umora Hammarskjöelda.

Nekoga jutra se je Combeju porodila ideja, da bi ugrabil generalnega sekretarja OZN. Poklical je k sebi belgijskega poročnika Guelliesellera in mu zaupal izvedbo tega načrta. Guellieseller se je preoblekel v uniformo narednika sil OZN, si prekrbel potrdjene dokumente in se vkrcal na letalo, ki je letelo iz Katange v Ndolo; v istem letalu je bil tudi Dag Hammarskjöld. Med poletom je Guellieseller skušal prisilit pilota, da bi spremenil smer poleta. Med njima je prišlo do boja in letalo, ki je ostalo brez vodstva, se je zrušilo.

V knjigi je tudi nova razlaga o tem, zakaj je Combe sovražil Hammarskjöelda. Avtorji knjige trdijo, da je Combe bil prepričan, da Hammarskjöld deluje v Katangi kot zaupni pooblaščenec velike družbe za proizvodnjo bakra, ki je konkurirala angleško-belgijski družbi Union Minière. Na čelu te družbe je bil Hammarskjöldov brat.

KRALJ SAUD PRETEPA MINISTRA

Ne dogaja se vsak dan, da bi državni šef pretepel svojega finančnega ministra: dogodilo se je v Saudovem kraljevskem domu, ki ga je, kot je znano, kralj Saud prenešal vsaj začasno na Dunaj. Odkar je Saud razmestil svoj dvor med Hinterbruelom in Badenom, kamor so se preselili ministri, haremske in dvorske dame ter oboževalci spremstvo, se v Avstriji govori samo

o dvorskem življenju arabskega močnika in o njegovih skrivnostih: o pravilnih dragih menutih, o fantastičnih tekočih računih, ki jih je Saud odprl v avstrijskih bankah.

da Upeda in njegovega tajnika Albuhtina. Dunaj komentira: kralj se je v avstrijski kliniki dobro opomogel, kajti nad svojimi finančnimi ministrom je zlo-mil (dobesedno) debelo palico. Kralj Saud sprejema na Dunaju številne poslovne ljudi in je sklenil že veliko kupčij. Na sliki: njegova prva žena na dunajskih ulicah. Prva fotografija brez tancice.

ART BUCHWALD

PISMO DE GAULLU

Dragi general, čestitati vam moram sprčo vaše odločitve, da ne podpišete sporuma o prepovedi atomskih poskusov. V nekaterih krogih so se že ball, da boste sledili zgledu svojih zavemnikov, pa ste ostali zvesti svojim načelom in svojim bombam, in ves svet je navdušen, ker ste se odločili, da boste še nadaljevali z atomskimi poskusi.

Tisti med nami, ki ljubijo Francijo — in takih ni malo — bi bili zelo rasečarani, če Francija ne bi imela svoje atomske bombe. Kako le naj/bi bila Francija velika država brez svoje atomske bombe, smo se spraševali. Je že ves, da ima umetnike, igralce, pisatelje in pesnike, slikarje in najbolj razvita znanstvena in kulturna središča zahodnega sveta, toda brez atomske gobe nad svojo glavo bi bila vseeno popolna ničla.

FRANCE OBSERVATEUR

Prijatelji me sprašujejo: »Pa general de Gaulle ne pozna škodljivih posledic, ki jih imajo atomske eksplozije na bodoče generacije? Pa nikar ne bodite vznemirjeni, mon general. Namesto vas sem odgovoril jaz. Dejal sem, da ste že prijetna osebnost, ki se ne briga za bodoče generacije. Vi, da mislite na Francijo, bodoče generacije pa naj se znajdejo, kot vedo in znajo.

Opozoril sem, kot ste že tolikokrat storili vi, da je krivično, če lahko samo Amerika, Britanija in Rusija sprožijo vojno. Vsaka država ima pravico do tega, da lahko sproži vojno. S tem seveda nečem reči, da hočete vojno, toda Francija ima pravico, da jo sproži, če se ji to zahoče.

Nekateri so govorili: »Pa de Gaulle res ne ve, da bomo imeli atomski praž, po vsem svetu, če ne bomo napravili konec atomskim poskusom, ker bodo vse države začele z atomskimi poskusi?«

Vem, da je to vprašanje neumno, pa sem vendarle odgovoril. Rekel sem, da generala de Gaulle drage dežele ne zanimajo, da gre njegova skrb le Franciji. Opozoril sem tudi, kako težko bi sedeli za isto mizo s Kennedyjem in Macmillanom ob zavesti, da onadva imata atomsko bombo, vi pa ne.

Razen tega sem opozoril na to, da se nihče ni brigal za atomski praž, ko so oni delali atomske poskuse. Zaka naj bi bili sedaj v skrbeh zaradi vas, ko pripravljate svojo bombo?

Prav čeraj mi je nekdo rekel: »Raje bi dal Franciji svojo atomsko bombo, kot pa gledal, kako zastrupljajo ozračje s svojimi atomskimi eksplozijami.«

To me je razjezilo, kot bi verjetno vas, pa sem ga takoj zavrnil: »Francija noče miloščine.«

Lahko si tudi predstavljate, koliko mater je na svetu, ki ne razumejo vaših težav in problemov. Od jutra do večera gonore samo o radioaktivnem mleku, ki ga pijejo njihovi otroci. Nikoli ne pomislijo na to, kakšno mesto morate zavezati v svetu.

Pa nič malodušja, mon general! Branil sem vas. Kadar kakšna mati slišari zaradi radioaktivnega mleka, ji rečem: »Nehajte že s tem mlekom! Pa dajte otrokom slaščice!«

Advertisement for Vesond oil. It features a central image of a glass bottle with a label, surrounded by a circular pattern of radiating lines. The text reads: 'Vesond OLJE ZA SONČENJE'. Below the bottle, there is a small illustration of a person holding a net or basket. At the bottom, it says 'V PRAKTIČNI PLASTIČNI EMBALAŽI' and 'V prodaji pri VEDROG - Ljubljana, Nazorjeva 7 in v vseh trgovinah ter drogerijah'.

FINANSIRANJE MIRU

V zadnjem času dosti razpravljajo v Združenih narodih, od kod naj dobijo denar in vrednosti 50 milijonov funtov šterlingov ali 140 milijonov dolarjev, ki so potrebni za nemoteno poslovanje svetovne organizacije. Toda za tako veliko organizacijo, kakor so Združeni narodi, to vendarle ni tako velik račun. Svetovna organizacija pa lahko deluje s tako skromnim proračunom, ker ima določene prednosti: ne plačuje davkov ne najemnine za svoje prostore in sedeži organizacije. In vsako leto plača sa. mo tri milijone dolarjev na račun brezobrestnega posojila, ki so ga dale ZDA za zgraditev poslojij se-deža OZN v New Yorku.

Sedež OZN v New Yorku je velika turistična znamenitost. Vsak dan razkažejo stavbo povprečno kakim 300 obiskovalcem, ki plačajo po en dolar vstopnine. Ze s tem denarjem precej pokrijejo vzdrževanje prostorov. Restavracije in okrepčevalnice na sedežu OZN dejansko delajo z izgubo, toda knjigarna, ki v glavnem prodaja publikacije OZN, prinese nekaj denarja, se bolj donosna pa je trgovina s spominiki. Združeni narodi imajo tudi to prednost, da tiskajo lastne pošne znamke. Od prodaje teh znamk ima pošna organizacija na leto poldrug milijon dolarjev dobička, večina od zbiralcev znamk.

Največ denarja porabijo za plače uslužbencev OZN, računati pa je treba tudi potne stroške za službene potovanja in dopuste in za pokojninski sklad. Združeni narodi dobro plačujejo svoje najvišje predstavnike, toda teh je malo. Drugi uslužbenci pa niso nič boljše plačani od svojih ameriških kolegov, kar je pravičnejši potec. Zgodbe o razpisni gostoljubnosti Združenih narodov in njihovega

ustlužbenecv. Vsi ti sestavni deli so tako ali drugače povezani v enotno organizacijo, katere glavni cilj je: pomagati svetu, da obrani mir. Aparat v New Yorku, Zenevi in drugih krajih po svetu je pripravljen in zmožen organizirati konference, oskrbeti prevajanje v pet jezikov in s teh pet jezikov: angleščine, ruščine, francoščine, španščine in kitajščine, objavljati brez končne dokumente, siljati odposlanke, ki naj razčistijo nevarne položaje, opazovale, ki naj nepriestransko opazujejo razne plebišice in referendume, obmejne spore in druge neprijetne zadeve, ki bi utegnile zapeljati posamezne države ali celo skupine držav v drago zaplete. Kakor pri vsaki zavarovalnici je treba pač tudi tukaj nekaj plačati. Cena ni pretirana.

IDILA BO IZGINILA

PO HMELJARSKI
SAVINJSKI DOLINI

Savinjska dolina, tja od Vranskega pa do Celja, je sleherno leto v tem času kot čebelni panj.

Hmelj; Savinjska dolina in hmelj.

»Njegovih« štirinajst dni...

V borih štirinajstih dneh se življenje v tem delu Slovenije popolnoma spremeni. Delovni čas nima omejitev. Delovne inšpekcije ni, ki bi »delodajalce« kaznovala zaradi tega, ker njihovi delavci delajo od zore do mraka. Delovni dan se docela ujema z dnevom, s svetlobo. In to obiralci vedo.

Saj zaradi hmelja prihajajo. V bore štirinajstih dneh je treba krepko pljuniti v dlani, da zaslužiš vsaj toliko, da se pot izplača. Prihajajo od vsepovsod. Iz Prekmurja, Dolenjske in sosednjega Matijurja.

Večina jih je stalnih. Takih, ki prihajajo sem-kaj za leta in leta in so že kar »abonirani« na določenih parcelah, na določenih hektarih. Vsako leto vedo, da je treba v drugi polovici avgusta napraviti bisage in se napotiti v Savinjsko dolino. Mnogi za te dneve pripravijo tudi svoje redne letne dopuste... Vsak dinar pri-
de prav...

V Zalcu, v središču zbiranja zelenega zlata, savinjskega goldinga, vedo povedati, da je pred leti še prišlo semkaj tudi po petindvajset tisoč obiralcev. Letos jih je nekaj manj...

— Kako to?

— Letos je obiralcev nekaj manj kot običajno. In tudi ni več mnogo takih, ki bi stalno hodili sem za leta in leta... To pot lahko vidite ob hmeljskih večinoma starejših ljudi in otroke... Ni več zanimanja za to delo... Časi se spreminjajo — pove tehnični vodja »Hmezdac« tovariš Kraševc.

In zdi se, da res. Kajti tistih najboljših obiralcev, ki so zmogli dnevno obrati tudi do dvajset »škafov«, je le še malo. Morebiti tudi zaradi tega, ker delo niti ni najbolje plačano. Francka Vanažičeva iz okolice Lendave, ki sem jo srečal v Arji vasi, mi je povedala:

— Koliko zaslužim, vprašujete? Poglejte: dnevno nabere okoli štirinajst škafov hmelja. Saj bi jih več, a je letos hmelj tako droben, da moraš krepko delati, če hočeš obrati kar največ... En škaf nam plačajo po petinšestdeset dinarjev, če dobimo tudi hrano poleg. Če pa se hranim sam, pri tem pa »pójje« kruh in še kaj zraven, pa dobim za škaf osemset dinarjev. Zdaj pa računajte...

xxx

So kmetje, zasebni pridelovalci hmelja, ki jih je v Savinjski dolini še vedno dve tretjini (ostale površine zajema družbeni sektor oziroma »Kmetijski kombinat« iz Zalca, ki imajo že dvajset let vedno ene in iste obiralec, ki sleherno leto točno vedo, kdaj in kam bodo šli obrat zeleno savinjsko bogastvo.

Tako mi je kmet F. Z. iz Gomilskega, ki ima pet hektarov zemljišč zasajenih s hmeljem, povedal tole:

— Zdi se mi, da bodo letos prišli zadnji k meni obirati hmelj. Čeprav hodijo že deset let, jih letos ni bilo toliko običajno. Navajeni

so bili že kmetje in kmetice iz Crenovec iz Prekmurja prihajati k meni... Letos pa so rekli, da je večina mladih deklet šla v industrijo in tam zasluži prav toliko, pa delajo le osem ur... Ne vem, kako bo prihodnje leto...

In ta možakar, ki vse leto živi in dela le za hmelj, je žalostno skomignil z rameni in zamahnil z roko:

— Noče se jim več delati; obirati hmelj... Prepočasni gre in premalo zaslužijo, kot pravijo. A, kaj hočete, ta mladina...

Časi se resnično spreminjajo. Obiranje hmelja gre počasi od rok. Če nisi priden in pripraven, »zaslužiš« le še za suh kruh. Zanimanje upada.

Toda prav gotovo ne zaradi tega, ker se nikomur ne bi več dalo delati! Čas terja svoje! Treba bo ukreniti kaj drugega, kot so to že storili v Nemčiji, na Češkem in drugod, kjer raste ta zlahtni plod.

»Kmetijski kombinat« preizkuša letos dva stroja za obiranje hmelja. Če se bosta obnesla (in, seveda, če bo denar!) jih bodo kupili, saj se tak stroj še kako izplača! Nadomesti dvostopetdeset obiralcev!

Dosegli so z njim že kar lepe uspehe in vse kaže, da bodo take stroje tudi nabavili.

Stroj, stroji so torej grobarji savinjske hmeljske idile, ki bo, kot kaže v nekaj letih izgubila... Ne bo več živčava ob hmeljskih, ne bo več pesmi, ki bi krajšala čas ob zelenih kobu-

lah, ne bo več nabito polnih vlakov z ljudmi od vsepovsod, otovorjenimi s košarami in kovčki.

Stroj, ta idol sodobnega življenja, bo slej ko prej pokopal in zasenčil savinjsko hmeljarsko idilo... Napredek terja svoje. Neusmiljeno...

xxx

Letošnji pridelek hmelja ni tak, kot je obetal ob cvetu. Takrat je kazalo, da bo letošnja letina rekordna. A prav takrat, ko bi bile deževne kaplje največji blagor, jih ni in ni bilo. Pet tednov suše je naredilo svoje... Od predvidenih tri tisoč štiristo ton jih bo po oceni hmeljarskega inštituta letos le okoli dva tisoč sedemsto. Precej manj, kot so predvidevali in precej manj deviz bo prišlo v Savinjsko dolino.

Stroški oziroma kobule so manjši kot običajno, saj jim je suša v najpotrebnejšem času odvzela vse sile za razvoj.

Bo pa drugo leto bolje.

Skoraj stoletna tradicija obiranja hmelja v Savinjski dolini se nadaljuje.

Cedalje bolj preudarno. Zeleno zlato bo prišlo še naprej, saj se površine, zasajene s hmeljem iz leta v leto večajo, čeprav bo ljudi, ki bi izstopali na železniških postajah ob savinjski progi, vedno manj...

„Moj rizling je prav gotovo najboljši“

JOZE LEVANIČ, NAJBOLJ ZNANI JUGOSLOVANSKI ENOLOG ZE SESTODESET LET POKUŠA VINO

»Peter in Jaka sta sosed. Oba sta vinogradnika. Obiskal sem Petra. »Moj rizling je najboljši.« je dejal in pila sva ga. Res je bil zelo dober. »Naslednjega dne sem obiskal Jaka. »Moj rizling je najboljši.« je dejal in pila sva ga. Res je bil dober. Nekoliko kasneje je bila vinska razstava. Bil sem pokusivalec. Pil sem rizling in znan mi je bil. Dobil je 60 točk. Pil sem drugi rizling in tudi ta mi je bil znan. Dobil je

90 točk. Spomnil sem se, da je prvi razling pridelal Jaka in drugi Peter. »Nekje na Stajerskem je Jaka razmišljaj: »Kako to, da je dobil Peter 90 točk, jaz pa le 60. No, res, Jaka je več okopal in bolj vezal. Tudi izbiral je bolj. Morda je res njegov razling boljši...«

Joze Levanič, enolog v podjetju Slovenija-vino v Ljubljani se je smehljaj, ko mi je pripovedoval zgornjo zgodbo. Namesto, da bi spraveval jaz, je vprašal on:

»Zakaj mislite, da sem vam povedal to zgodbo? Veste zato, ker je glavni namen vinskega sejma in vsake vinske razstave, da vpliva na proizvajalce, ki razstavljajo, VZGOJNO IN IZPODBUDNO.«

»Koliko let se že ukvarjate z vinom?«

»To mi je kar malo nerodno povedati. Veste, sem sin vinogradnika (zato poznam Jaka in Petra) in sem vino spoznal že ko sem imel štiri leta. Zdaj bo menda že več kot 60 let, kar se bavim z njim.«

»Vi ste verjetno najbolj znan jugoslovanski degustator. Razen na ljubljanski vinski razstavi ocenjujete vina še...«

»Razen v Ljubljani poskušam vina še na podobnih razstavah v Italiji in Avstriji in Nemčiji.«

»Koliko vrst vina ste poskusili v življenju?«

»Tega ne vem. Lahko vam odgovorim takole. Moji sošolci so v službah v podjetjih in inštitutih, ki se ukvarjajo z vinom, po vsem svetu. Redno mi pošiljajo najbolj znanee in za njihovo področje najbolj tipične sorte vina, tako, da se lahko pohvalim, da poznam in glavno vse vrste vina, ki so na svetu.«

»Tudi letos ste bili poskuševalec in ocenjevalec vin, ki bodo razstavljena na bližajočem se vinskem sejmu. Koliko vrst vina ste ocenili in kakšne kakovosti je bilo?«

»Na letošnji vinski sejmi je prišlo okrog tisoč vzorcev vina, ki jih je bilo treba oceniti. Ker je bilo vzorcev toliko, se je komišla razdela v dve skupini, ki sta vsaka posebej ocenili po petsto vzorcev. Lahko rečem, da so letošnje sorte vina boljše od laniških. Sploh so vsako leto boljša vina. Čeprav smo ocenjevali zelo strogo, smo okrog eni tretjini poslanih vin podelili zlato medaljo. Morali smo tako, Vina so bila res dobra.«

»Ker ste mednarodni poskuševalec gotovo veste, kako v inozemstvu cenijo ljubljansko razstavo vina?«

»Ljubljanski vinski sejmi imajo v inozemstvu prav gotovo dosti večji ugled kot pri nas.«

»Povejte še kakšno zgodbo za konec...«

»Prav. Ko smo na letošnjih poskusnih ocenjevali neko res dobro vino, ga je neki tuji enolog ocenil zelo slabo. Vprašal sem ga: zakaj tako. Odgovoril mi je, da je ocenjeval vino tako, kot bi ga ocenjevali potrošniki v njegovi domovini. Pojnil sem mu, da je ravnal popolnoma napačno, saj okus potrošnikov tu ni najvažnejši, najvažnejša je prava in resnična kakovost vina. Naj povem še kaj. Zato, ker mora vinska razstava vplivati na pridelovalce vina IZPODBUDNO IN VZGOJNO.«

EVGEN JURIC

ogledalo

Loos, 600-70-11-4-3145.

(TT 20. avgusta — zadnja vrsta članka »Bar, dekleta in vojska« na 11. strani.)

Ce že mora biti na koncu članka objavljen žiro račun sodalca, naj bo vsaj pravičen; zdaj je 600-11-620-7-4-3145. Stevilke so se pred dobrega pol leta namreč malo premenjale.

V očeh Skotov je nošenje napačne škotske suknje malo neznano. Čeprav je kakih 1000 različnih škotskih sukenj, ki utegnejo morebitnega »kandidata« spraviti: zadrego, v bližnji bodočnosti ne bo prav nič težko izbrati »pravos«.

(Ljubljanski dnevnik 15. avgusta — »Informacijski center za škotske suknje«.)

Nerodna reč, da se škotskemu krilcu (kilt) »robuhrvaško pravi« suknje. Tako v kratki vesti nosijo Skotje šestkrat suk, nje namesto krilc. Tistih 1000 različnih škotskih sukenj pa je 1000 različnih kvadratnih vzorcev barv po škotskih krilcih.

MOSKVA — V starosti 68 let je umrl pisatelj in dramaturg Ivelod Vsevanov, eden od začetnikov sovjetske književnosti. (Delo 23. avgusta — »Vrtimo globe.«)

Pokojni Vsevolod Ivanov si gotovo ni mislil, da se mu utegne z imenom in priimkom primeriti kaj tako strašnega.

Reakcijsko potniško letalo »Tu-104«. Če škotslovaške družbe se je nad bombayskim letališčem vnelo... Letalo je docela zgorelo, človeških žrtev pa ni bilo, ker v trenutku, ko se je vnelo, nikogar ni bilo v njem.

(Ljubljanski dnevnik 22. avgusta — »Letalo zgorelo.«)

Se sreča, da ni bilo nikogar v letalu, ko se je samo sprehajalo nad bombayskim letališčem.

... načrtu je tudi eno izmed treh del Andrića, »Gospodična«, »Prekleta Avla« in »Na Drini moste«.

(Nedeljski dnevnik 25. avgusta — »Novi načrti in dediščina minule sezone.«)

Odkar je Ivo Andrić dobil Nobelovo nagrado, marsikdo ve, da »Prekleta Avla« ni »Prekleta Avla«, ampak »Preklete dvo-rišče«.

Omaganemu nemškemu turistu Heinrichu Strobela z reševalca Marjan Lavričar in Franci Ivanič tako nudila okrepitev: tople čaj, čokolado in glukozo, kajti mož je bil že pri koncu s svojimi močmi.

BREZSRČNOST ALI NEZNANJE?

Polknice so rožljale v divjem vetru, ki je vlačil s seboj cunjaste oblake in jih v kosmih razpenjal po skalnih stenah. Iglast dež je pikal po oknih, kot bi jih obmetaval z drobnim peskom. Vražje zopno vreme, naj zlodje pocitra takle avgust! Bilo je prav prijetno sedeti v topli koči v copatah, s skodelico ruma s čajem, s kramljajočimi pomenki o divjih pujskih in razmišljati o sotrpnih človeštvu, ki jih bije dež ob markacijah. Zdaj pa zdaj so se odprla vrata in premočen turist je prinesel s seboj curljivo nahrbtnik in premaržen: »Dober dan!«

Pozno popoldne je prineslo s seboj tudi mladega fanta. — Neki turist je omagal doli pri studencu!

Nekaj minut zatem je topla koča z vsemi prijetnostmi ostala za nami. Gorsk reševalca Marjan in Franci sta tekla po skalni strmini čez ledenik, majhno melišče in spet po skalah. Lovil sem za njima utrudljive stopinje s klecajočimi koleni in sopočimi pljuči kot kovaški meh. Našli smo ga kakšno uro hoda pod kočo, sključene v dve gubi na skalni stopnici. Ni imel toliko moči, da bi lahko vstal.

Zgodba njegove utrujenosti je bila dolga šestintrideset ur. Dan poprej se je odpravil čez Prag v Vrata, se izgubil na melišču in taval do večera in potem vso noč v ledenem ve-

tru, ki je nosil sneg in sodro, iskal zavetja pod prevrto... Iza drobnih oči so gledale medle, utrujene oči. Obleden je bil v star plašč, premočen kot goba in iz čepa mu je moel kos oddrobljenega rženega kruha.

— Mude, sehr mude... je tiho ponavljaj z vztrajno enoličnostjo.

Marjan mu je dajal čaj in čokolado. Bil je na koncu svojih moči. Navsezadnje, dolgo je vzdržal možak v brezkončnih urah nevihtne noči, se posebno, če upostevamo njegovih sedemdeset let. Doma je iz Nürnberga in je prišel letovat na Bled, od koder si je privoščil tole malce prezahtevno turo.

Bil je premaržen, brez moči, moker. Franci se je sezul in mu dal svoje suhe nogavice, kajti možak je imel v razmočenih čevljih posame otrple noge. Potem je vstal, pravzaprav hotel je vstati, a noge ga niso držale.

— Ne morem, vrtil se mi... Potem je izpovedal. Mimo njega so šli planinci, veliko planincev, pa so se kaj malo zmenili za njega. (Človek kar s težavo napiše besedo PLANINEC, ki je bila večsah pojem plemenitosti in tovarštva.) Sli so mimo njega, onemoglega moža, s krvavečimi rokami... Eden ali dva sta se zaustavila in mu ponudila šilce zganja, morda z najboljšimi nameni, toda onemoglemu turistu sta skoraj izkoptala grob.

Naslednje tri ure so se vlekli v neskončnost in mi bodo najbrž za vedno ostale v spominu. Spoznal sem, kako težko in naporno je delo gorskih reševalcev, čeprav bi to našo pomoč komajda lahko imenoval reševanje. Možak je čez čas popolnoma omagal in morali smo ga nositi po strmih skalovju in čez ledena snežišča, kjer običajno še sam sebe komaj nosi. Proti koncu, ko smo se korak za korakom vpenjali v zadnjo strmino pod Kredarico in poti kar ni in ni hotelo biti konec, me je resno zaskrbelo, da bosta vsak tremutek imela Marjan in Franci še enega omaganca na vratu.

Povsem izčrpanega moža smo spravili v posteljo in ga prepustili zdravniški oskrbi. Človek je bil rešen, morda v poslednjem trenutku, toda ko razmišljaš o njegovi usodi, o njegovi nesreči, kar ne moreš verjeti, da je šla množica ljudi, ljudi planincev, hladnokrvno mimo njega in da je le eden izmed vseh, mlad fant, spročil v koči, kar je videl. Mar je v naših srcih tako malo plemenitosti, humanosti, mar je svet res tako salamensko sebičen, da bi pustil ob poti umreti onemoglega človeka?

Planine so lepe, toda neusmiljene in zahrbiteljne; podobno je z ljudmi, samo, da nismo vsi lepi.

Botrovanje nesreči

Neprevidnost in nepremišljenost sta menda sestri nesreče. Ti dve sorodnici pa imata prav v planinah veliko pristašev. V treh dneh bivanja na Kredarici sem jih žal srečal več kot preveč.

Se isti večer, potem ko smo spravili onemoglega nemškega turista Heinricha Strobela v posteljo, je prišla v kočico nova skupina turistov. Povedali so, da so pod ledenikom neki planinci z otrokom omagali in da ne morejo naprej.

— Zakaj jim niste vi pomagali? sem jih vprašal.

— Hja, je mimogrede odvrnila neka turistka, saj niso bili z nami.

Zunaj je zvižgal veter, zapadlo je za večkrat prstov snega in se je padal. Spet je bilo treba na plano, v vihar, v noč. Pod ledenikom sta Marjan in Franci našla skupino planincev s petletnim otrokom, ki je bil popolnoma premaržen, pa tudi ostali so bili precej na koncu s svojimi močmi. Pravkar so si iskali zavetje, da bi na prostem prebili noč. Posledice bi bile najbrž precej turborne.

Po zaslugi gorskih reševalcev se je vse srečno končalo, toda... Nepremišljenosti bi skoraj botrovala nepopisna nezgoda. Omenjeni planinci so odšli po Tominkovi poti na Triglav okrog četrte ure popoldne in vsakomur bi moralo biti jasno, da jih bo na poti ujela noč. Na naše vprašanje, zakaj so se tako pozno odpravili, nam je turistka iz družbe odgovorila:

— Ko pa nismo vedeli, kakšna je pot! Vsakršno nadaljnje besedovanje bi bilo odveč...

Procesije na Triglav

V večernih urah je Triglavski dom — planinska kočica na Kredarici kot ljubljanski trolejbus ob dveh popoldne. Množica turistov, da se človek komajda prestopi. V teh avgustovskih dneh osvajajo Triglav cele procesije. Prenekateri planinec se mora zadovoljiti s prenočevanjem kar v jedilnici, kajti kočica ima le 110 ležišč, turistov pa je redno preko dvesto.

Na žalost imajo premnogi iz te množice hribolazcev planinarjenje za izlet na promenado. Na Kredarico prihajajo v nizkih čevljih, sandalah, kratkih hlačah, brez vetrovk... sicer pa nam je več o vsem tem v kratkem razgovoru povedala oskrbnica Marija Zakar, ki je že celih šest let oskrbnica Triglavskega doma.

— Koliko turistov je obiskalo Kredarico v letošnji sezoni?

— Okoli pet tisoč, med njimi je bilo tudi veliko tujcev, zlasti Holančev, Angležev, Nemcev in Avstrijev. Od domačin je največ Slovencev in Hrvatov.

— Kako je s planinci, ki obiščejo vašo kočico?

— Nekateri so zelo zahtevni, pozabljajo, da smo na višini dva tisoč metrov. Opažam pa, da prihajajo zelo slabo opremljeni, zlasti mladina je pomanjkljivo oblačena. Na tej višini je potrebna že zimska garderoba. Večina je tudi brez baterij, kar se jim zlasti, če jih na poti ujame noč, lahko kruto maščuje.

Na koncu bi omenil samo še srečanje s starijim, izkušenim planincem Tončkom Piškom, ki sem ga spoznal na Kredarici. V Aljaževem domu v Vraticih mi je povedal, da je pravkar srečal hrvaško govorečo izletnico, ki ga je pobarala, koliko je še do Triglava. »Pogledal sem jo pod nogo, imela je poletne opanke in sem ji spetonal, naj gre raje o takšnih obutvi nazaj v kočico in prihrani delo gorskim reševalcem.« je povedal izkušeni hribolazec, ona pa je bila menda sino usajena in mu zatrjevala, da ima v torbici še ene rezervne opanke(!).

TONE FORNEZZI

PO NAŠI DEŽELI NEKOČ IN DANES

● KITI NA JADRANU

Stari ribiči ti lahko opišejo tudi sto različnih barv, ki jih kaže naše Jadransko morje, in se njihove nianse povrh. Lahko je modro, zeleno, pokaže se tudi črno, vijoličasto, rumeno, rdeče, belo, sino. V njem se prelivajo vsi odtenki barv. Kadar je mirno in gladko kot olje, se dogodi od časa do časa — vendar zelo redko — da se na gladini pojavijo kiti. Vsekakor so redkost v naših vodah, vendar jih prinesejo morskimi tokovi, ki prodirajo iz Atlantika ob španski, francoski in italijanski obali. Ti tokovi tečejo skozi Otrantska vrata naprej ob dalmatinski obali in nosijo s seboj ogromne količine planktona. Za drobnimi rastlinskimi in živalskimi morskimi bitji potujejo tudi jate sardel, ki se z njimi hranijo. Kitom pa so hrana sardele in plankton. Znano je, da imajo ogromen gobec, a da lahko skozi ozke vose precajajo samo manjše morske živali.

Zadnjega kita so pri nas opazili lansko leto. Bil je še mlad. Videlo ga je več ribičev. Leto pred tem so prav tako opazovali kito in ga celo začeli zasledovati, a brez uspeha. Se prejši so v severnem Jadranu ujeli 2550 kg teškega kita v ribiške mreže. Ribiči so ga kot posebno razstavljeni tudi v Ljubljani in Zagrebu.

Doslej so ujeli v Jadranu dve vrsti velikih kitov, ki so zašli v naše vode iz Atlantika in Severnega ledenega morja.

Takšen orjak je le redki plen v Jadranu. Silka lepo kaže, kako prilikav je človek v primerjavi s kitom.

Zanesljivi podatki govore, da so v 18. stoletju ujeli primerke tako imenovanega kijnunega kita. Leta 1927 je naselil na čerh Pelješca se en primerke te vrste. Dolg je bil okoli 9 metrov in tezel več ton. Morda se je ta vrsta kitov še večkrat pojavljala v naših vodah, a podatkov o tem ni.

Druga vrsta kitov, ki je bolj pogosto zablodila v Jadran, je pripadala glavačem ali kaselotom. Dosegli so dolžino 9 do 15 metrov.

Kronika govori, da so v zadnjih dvesto letih v Jadranskem morju ulovili ali vsaj opazili okoli 30 velikih kitov. Znano je, da je samo v letu 1853 naselilo na obalah Istre šest kitov. To je bila največja tragedija velikih morskih sesalcev v Jadranu. Pozneje so našli naselje kite še večkrat na čerh. Korčule, nekaterih drugih naših otokov in v Istri.

Vsak kit povzroči med jadranskimi ribiči presenečenje in razburjenje. Včasih organizirajo za njimi cele pogoone. Pred leti je poleg ladij sodelovalo v lovu na kito celo letalo. Morskemu orjaku se je vseeno posrečilo uiti. Dejstvo, da so 2550 kg teškega kita pri Bakru ujeli ribiči v mrežo za tune, pa je prav gotovo redkost.

● OD ANGLEŠKEGA »GOLDINGA« NI OSTALO NIČ VEČ ANGLEŠKEGA

Od trojanskega klanca, kjer je bila postojanka antičnih rimskih legij Atrana, se razprostira proti Celju prostrana ravnina, dolga več kot štirideset kilometrov. Od sredine julija pa do druge polovice septembra je Savinjska dolina najbolj dišeča pokrajina v Jugoslaviji. Vsepošod se razširja opojni duh rumenega cvetnega prahu hmelja, katerega vitke stebelke, visoke do deset metrov, se širijo kilometre daleč. Med temi stebelkami se vsako leto od »edine avgusta do sredine septembra gnete dvajset do petindvajset tisoč obiralcev iz raznih krajev Slovenije in Hrvaškega Zagorja. Z rokami previdno obirajo cvetove hmelja, jih v kosarah nosijo na zbirna mesta, od tam pa grede v sušilnice, kjer jih kemično pripravljajo za izvoz.

Hmelj je najpomembnejša poljedelna kultura v Savinjski dolini in tudi v celi Sloveniji. Kakih 3000 hektarov plantaž hmelja da samo iz izvoza na leto okoli pet milijonov dolarjev, včasih še več. Tako visoko ceno ima savinjski hmelj zaradi izredne kvalitete. Velja za najboljšega na svetu. Najpogosteje v Evropi in Ameriki kupujejo hmelj iz Savinjske doline za proizvodnjo najbolj kvalitetnih vrst piva.

Hmelj gojijo v Savinjski dolini že zelo dolgo. Po ustnem izročilu so ga uvedli v naših krajih Tataři. Hmelj so nazivali »humalia«. Verjetno so hmeljev cvetni prah, ki vsebuje trde in mehke smole kot tudi eterična olja, uporabljali za neke vrste konzerviranje hrane, posebno mesa. Razen tega jim je bil verjetno všeč prijetni vonj cvetnega prahu »slupinasa«.

Menijo, da so gojili hmelj na področju današnje Slovenije tudi stari Slovani. Dokumenti iz leta 1156. govore, da so se s hmeljarstvom ukvarjali škofje, ki so imeli velika posestva v Skofiji Loki in okolici.

Gojitev hmelja za industrijske namene na področju Slovenije omenjajo prvič leta 1847. Nekaj kasneje, okoli leta 1870, so plantaže v Savinjski dolini dobile angleško vrsto goldings, ki se je hitro aklimatizirala. Hmeljarji iz Zaleca in okolice so kmalu odkrili način, kako gojiti in oplemenjevati to vrsto hmelja. V tem so toliko napredovali, da od angleškega »goldinga« ni ostalo nič angleškega, razen porekla. Posrečilo se jim je vzgojiti cvetove z rumenim prahom, ki ima najprimernejši sestav kemičnih sestavin za izdelovanje najkvalitetnejših vrst piva. Seveda so tudi drugi elementi vplivali na to, da je postala Savinjska dolina kot hmeljarsko področje daleč naokoli znamenita. Znano je, da v Savinjski dolini odlično ustrezajo hmelju intervali v padavinah, vetru in kemični sestavi zemljišča. Zato dosega savinjski hmelj na svetovnem tržišču najvišjo ceno.

● RIMSKE TOPLICE SO OSNOVALI RIMLJANI

Med Zidanim mostom in Laškim lešom pod Stražkim vrhom, od vseh strani obdane z gozdovi, Rimske Toplice.

Klimatsko zdravnišče je dobilo sedanje ime šele sredi preteklega stoletja. Prej, kot tudi ves srednji vek, ko je bilo kopališče v privatni lasti laških plemičev, se je naselej imenovalo samo Toplice. Okoli leta 1845 so našli arheološki antični rimski bazen z lepo izdelanim votlinami kamni, ki so jih dali vgrajati posamezniki s posnetim vodnim nujam v znak hvalečnosti za oždravljenje. V Toplicah so odkrili tudi rimski vodovodni kanal in rimski denar. Celotno temelji kopališkega poslopja so rimski. To je dalo povod, da so dali kopališču sedanje ime — Rimske Toplice.

Glavna izvira termalne vode, »rimski« in »malinjski« imata čisto pitno vodo brez vonja in okusa. Povprečna temperatura vode je 37,5°C. Celzija, sta pa oba vrelišča tudi močno radioaktivna (9,85 Machovih enot).

„DOMOVI SO IN NISO“

V predzadnji številki TT-ja v članku »Domoči so in niso« se je vrnila neljuba napaka, ki jo z naslednjim pojasnjujemo:

Ljubljanska poslovna turistična agencija »IZLETNIK« ni imela do sredine lanskega leta svojih prostorov. Sele julija smo se vselili v Trdinovo ulico. Dejavnost se poslovavnice je bila v marsičem otežkočena, ker so bili bivši prostori v Šiški strankam težko dostopni.

V želji, da vsaj nekaj naših dejavnosti približamo strankam, smo uredili recepcijsko službo za letni oddih in v zgradbi Zveze sindikatov Jugoslavije v Dalmatinovi ulici pri stalni konferenci za oddih in rekreacijo. Tam je ostala tudi po preselitvi poslovavnice v Trdinovo ulico, ker sredi sezone ni kazalo spreminjati naslova.

S tem v zvezi je nastala napaka v članku »Domoči so in niso«, da se lani z domačim turizmom nismo ukvarjali. To moramo razumeti tako, da je bila ta služba do konca lanskega leta v drugih prostorih. »IZLETNIK«

REPORTER TT — AVTOMOBILSKI TAT

PESEK V OČI (ALI ČUVANJE AVTOMOBILOV)

Tatovi ne počivajo. Ukradli so rumen avto, znamke »fiat 750«, s parkirne prostora v Kidričevi ulici, nedaleč od table z napisom: »Čuvanje avtomobilov od 6 do 22.« Drzen rop? Nihi ne. Brez pampa, brez vpitja, brez zavijanja miličniške sirene. Tiha tatvina; nihče ni vedel zanjo. Nih miličniški in se čuvaj ne.

Toda, to ni začetak. Začela se je že mnogo prej. To je bila zgolj naša akcija na temo čuvanja avtomobilov v središču Ljubljane. Sto dinarjev za tri ure. Odlok Občine center o plačevanju pristojbine za parkiranje je vzbudil med občani precej hude krivi. (Tisoč o čuvanju prihranimo za kasneje.) S pobiranjem parkirnih taks se je pred časom ukvarjalo podjetje »Varnost«, ki pa je zaradi številnih razlogov kmalu opustilo ta posel in ga je sedaj podedovalo podjetje »Snaga«. Čuvanje avtomobilov, če to lahko sploh tako imenujemo, pa se je na teh parkirnih prostorih kaj čudno izrodilo. Sicer pa več o tem govore naše vrstice in akcija sama.

Minuli četrtek.

Ura je dvanajst.

Obkraj Kidričeve ulice so stali avtomobili. Čuvani avtomobili. Za sto din za tri ure. V trenutku, ko je rumen fičko z registrsko številko LJ 217-84 pripeljal iz Beethovne v Kidričevu ulico in tam parkiral, se je naša akcija začela.

Čuvaj, bolje inkasant, pobiralec stojnine, je z drugega konca ulice strumno prihitel h kolegu Nikolaju in mu nemudoma zaračunal sto dinarjev in izdal »potrdilo« o vplačilu uporabnine čuvajnine (tak je namreč uradni naslov plačilnega kupona).

Po treh urah plačate spet sto din, je pojasnil pobiralec, okrožil na oštevilčenem kuponu dvanajsto uro in odtržek zataknil za brisalce stekel.

Trikotno okence na sprednjih vratih je ostalo pripro. Lastnik je odšel. In čuvaj tudi. Čuvat avtomobile. Pojavil pa se je postopajoči... napisal bi nepripriprav, sumljiv tip in še marsikaj, če — da, če ne bi bil to sam. Strogo službeno.

Imel sem za člana današnje družbe kaj nenavadno nalogo; ukrasti avtomobil. Kot se spodobi za večnega zmikavca, sem se malomarno vlačil po pločniku, z rokami do kolmocev v žepu in s šopom ključev med prsti, gledal za ženskami, se oziral po vremenu, žvižgal Mammo Juanito, škilil na čuvaja... Čuvaj pa name. Pogledoval me je zaničljivo, kot posodo za smeti. Takle nemi očitek poštnega državljanu hudo pretrese.

Potem se je prav na zgornji konec ulice nasprotni klasične gimnazije sliš »rekord« in nil med avtomobile na parkirni prostor. Čuvaj pohiti, služba je služba. Po sto din za tri ure.

Nekaj desetih avtomobilov ostane brez nadzorstva. Pred menoj je volkswagen z na pol odprtim oknom, za njim rumen fičko. Trenutki odločitve. Samozavestno stopim na ulico. Pogled gor, pogled dol. Inkasant hiti na zgornji konec ulice. Takšna je pač njegova služba.

— Ne.

— Kaj mislite, da bi vam lahko kdo ukradel avto?

Začuden pogled in sproščen smeh.

— Avto? To pa ne. To pa že ne.

— Kaj pa, če kdo kaj iz avta izmakne?

— Hja, saj vse piše zadaj na kuponu.

In res piše.

NISMO NAPOLEONI!

Predvsem ne bi hotel, da bo sedaj kritika letela na napačen naslov — čes, glejte ga malomarnega inkasanta. Še zdaleč ne. V vsej Kidričevi ulici, kjer je ob polni zasedbi sto in več avtomobilov, sta samo dva, naj rečem, čuvaja in inkasanta hkrati. Fanta imata dela čez glavo, ko se podita po ulici gor in dol, tekata za lastniki vozil, jim pojasnjujeta in pobirata takso, kar je še posebej zapleteno, če imata opraviti s tujci, kajti njuna tuja konverzacija je omejena zgolj na: »Zahlen sto din« Rekel bi in skoraj trdil, da fanta marljivo opravičujata svoj prav nič hvaležen posel pobiranja parkirnine, vendar pa je skorajda nemogoče zahtevati od njiju, da bi ob vsem tem še prav zvesto čuvala avtomobile.

Hotel bi samo omeniti način čuvanja v nekaterih italijanskih mestih, kjer so sicer parkirni prostori s plačevanjem pristojbine precej redki. V Trstu na primer, sta samo dva. Tu posebni uslužbenec pobira določeno pristojbino, drugi, običajno v civilu in obožovan, pa samo čuva, in nadzoruje parkiranje avtomobile. Njihova naloga čuvanja je razumljivo znatno lažja in zanesljivejša. Žal, nismo vsi Napoleoni, ki bi zmogli vez del hkrati.

Naša, rekel bi kraja brez posebnih težav, jasno dokazuje, da je takšno čuvanje zgolj pesek v oči. Ne zaradi čuvarjev, ampak tistih, ki so vse to tako globokoumno zmozdovaili. In še to: opisana akcija ni recepti morebitnim resničnim zmikavtom, ampak kvečjemu opozorilo lastnikom, naj jih plačanje sto dinarjev

Čuvanje avtomobilov po sistemu: kar je tvoje, je moje (sto din za tri ure), kar je pa moje, pa tebe nič ne briga!

jenega. Pri večini občanov, še zlasti motoriziranih, je tak odlok občine Center vzbudil upravičeno ogorčenje in negotovanje. Menda bodo v bližnji prihodnosti pobirali parkirno — 100 din za tri ure — skoraj po vseh ulicah v središču mesta. Ta ukrep menda utemeljujejo s tem, da bi izrinili avtomobile iz središča mesta. Če bo to uspelo, bo Ljubljana menda edino med vsemimi na svetu, ki ne bo imela avtomobilov v svojem središču. Takšnega salomonškega ukrepa — čemu in zakaj? — pa povprečen mozeg ne more doumeti.

ČUVAJI ČUVAJO ČUVAJNINO

Na hrbtni strani listka o »Potrdilo« o vplačilu uporabnine čuvajnine, ki ga pristojni uslužbenec komunalnega podjetja »Snaga« izda žrtvi, če se zateče v njegov revir, v zadnjem odstavku piše — »Za predmete v vozilu ne odgovarjamo«.

Upravičeno se potem lahko vprašam, kaj sploh čuvajo. Ze bežen pogled v analo kriminalistov pokaže znatlen porast vlomov v avtomobile. Pred nedavnim so ujeli skupino Zagrebčanov, ki so se v poznih večernih urah pripeljali v Ljubljano in nato po ulicah vmipljali v parkirane avtomobile, iz njih pobirali vrednejše predmete, proti jutru pa so jo spet popihali nazaj in tako zabrisali za seboj vse sledi. Naključ vsemu pa so jim uslužbenci Tajništva za notranje zadeve je prišli na sled in jih ujeli.

Zal je takšnih skupin še več, kajti spisek vseh tistih, ki so jim vmiplili v avtomobile in odnesli iz njih dragocene predmete je dolg, zelo dolg. Zal je med njimi tudi zelo

veliko tujecev, in takšna dejanja prav gotovo ne siužjo našemu ugledu.

Opaziti je tudi, da je precej vlomov v parkirane, zlasti tuje avtomobile, pred hoteli, kar je poglavje za sebe, saj bi morale hotelske uprave čuvati lastnino svojih gostov, ali pa jih vsaj opozoriti, da parkirane avtomobile čuvajo čuvati lastnino svojih gostov, časa zabeležiti več vlomov v avtomobile pred hotelom Turist v Ljubljani, pred hotelom Krn v Logatcu, precej vlomov v avtomobile gostov pa je bilo tudi na samem dvorišču hotela Otočec, vendar so pred nedavnim zlikovce, ki so si privoščili tako drzne tatvine, že prijeli.

Torej, še enkrat se vprašamo, kaj tovariši s torbicami, ki pobirajo 100 din za tri ure, sploh čuvajo. Statistika tudi pokaže, da je največ tatvin, in to 80 odstotkov, izvršenih ponoči, povsod razen na parkirnem prostoru pred Prehramo, pa čuvajo avtomobile samo podnevi. Precej odgovornih meni, da bo bržčas takšno čuvanje več škodilo, kot pa koristilo, kajti večina lastnikov motornih vozil si ne more privoščiti za vsako parkiranje po 100 din ali še več, in se bodo zategaleji zatekali v odročnejše ulice, kar bo razumljivo, možnost tatvin se povečalo.

- Po vsem tem lahko brez predsodkov za-
- ključimo, da se za tem sila plemenitih
- čuvanjem parkirane lastnine naših (in tu-
- jih) državljanov skriva zgolj pobiranje ne-
- upravičenih taks, kajti vsak lastnik mo-
- tornega vozila že pri registraciji poštno
- plača cestno takso in ima zategadelj vso
- pravico ceste tudi uporabljati.

TONE FORNEZZI

Trije „mercedesi“ za mistra Johna

TURISTIČNI OCVIREK (IZ DOMAČIH LOGOV)

To je zgodba o mercedesih. O avtomobilih. O treh mercedesih. »Samo« treh... Sicer se je pa ta resnična zgodba pričela takole: Gospod John (naj mu bo tako ime).

Iz Združenih držav Amerike se je letos domnil z neko potovalno agencijo za štirinajstodnevno bivanje v naši deželi. Ta agencija je takoj stopila v stik z jugoslovansko agencijo in sklenjen je bil poseben aranžma za g. Johna. Traštrajši so posebno potovalno maršruto zanj, da bi si v teh kratkih dneh ogledal kar največji del Jugoslavije. Seveda, potoval bo z avtomobilom, ki pa naj ga preskrbi potovalni urad, ker svojega, za teh nekaj dni, ne bo svelkel v Evropo. Z mercedesom, seveda!

Vse je že bilo domenjano...

Blizal se je dan prihoda g. Johna...

Uslužbenka našega potovalnega urada, ki je skrbela za »potovanje g. Johna« pa je ugotovila nekaj dni pred njegovim prihodom, da so mercedesi njihovega podjetja, ki jih uporabljajo v ta namene, v popravilu in ne bo niti eden nared do tistega dne, ko bi moral čakati g. Johna na letališču.

Slo je za ugled potovalnega urada.

Četudi nezaželeno, je sodelovanje med našimi potovalnimi uradi v takih primerih dobrodošlo. Uslužbenka se je znašla in prosila za pomoč sorodni potovalni urad v drugi republiki. Obrazložila je položaj, in zadeva je bila rešena. (Navsezadnje je res vseeno, ali g. John potuje in aranžmanu podjetja »Xe« ali »Y«. Važno je, da je bil rešen jugoslovanski turistični ugled!)

Nekaj dni pred prihodom ameriškega turista, pa je ta uslužbenka odšla na službeno

potovanje in predala »zadevo g. Johna« z vsemi težavami, v vednost tovarišici iz istega oddelka. Le-ta je v svojih vnihi skušala rešiti, kar se je rešiti dalo...

Telefonirala je nekemu izvoznemu podjetju v sosednji republiki (ki je imelo na zaloge nekaj mercedesov), naj jim z razumevanjem pomaga... V podjetju so obljubili pomoč in kar oddahnila se je... G. John bo potoval ugodno, ne da bi vedel za vse peripetije, ki so se dogajale, preden se je lahko znelin v mercedes in potoval po naši lepi deželi.

Potem se je vrnila s službenega potovanja uslužbenka, o kateri smo poprej govorili. Na mizi je dobila obvestilo, da potovalni urad v sosednji republiki v zadnjem trenutku ne more zadostiti prošnji, ker so tudi njihovi avtomobili prezasedeni...

Kaj zdaj?

Pretila je nevarnost, da bo šel ugled potovalnega urada v franže, in to tri turistu iz ZDA, ki gotovo ni prišel k nam gledat zgolj na uro!

Posvet je načelnikom oddelka za inozemski turizem, in hitro je bil sprejet sklep:

Pričakati g. Johna na letališču in mu, seveda, z lepimi besedami obrazložiti, kaj se je pripetilo in se lepo opravičiti! To je še vedno boljše kot nič...

Na dan prihoda se je uslužbenka z avto-busom napotila na letališče. Ko je prispela tjakaj, je nemalo presenečena zagledala šoferja njihovega podjetja pred mercedesom.

— Ja, kaj pa ti delaš tukaj?

Šofer ji je obrazložil, da so medtem časom popravili avtomobil, da velja še vedno prvotni potni nalog za g. Johna. Ker ga nihče ni prekal, se je šofer odpravil na pot... (Nihče ni obvestil avto-parka, da se pogajajo s sorodno potovalno agencijo!)

Toda — to še ni vse!

Poleg tega mercedesa sta stala še dva! Pravezprav avtomobila obeh podjetij, ki sta obljubili pomoč!

(Ljudje ob letališču so se spogledovali in bili prepričani, da je bržčas napovedan obisk kakš visoke državne delegacije ali česa podobnega!)

Letalo se je spustilo na pisto in iz njega je izstopil g. John.

Pristopil so mu trije šoferji, s profesionalno vpljudnim nasmeškom in ga povabili v avtomobil.

G. John je bil malce presenečen. Gledal je in ni vedel čisto natanko, za kaj gre... Odpejtal se je z mercedesom potovalnega podjetja, ki je priskočilo podjetju-organizatorju na pomoč! (Njegov zastopnik je znal najbolje govoriti in se je prvi znašel).

G. John zdaj potuje po Jugoslaviji in uživa.

IZTOK AUSEC

Lastnik plačuje čuvajmino.

...šest minut kasneje je čuvan avto brez kupoprodajne pogodbe spremljal lastnika

Sunkovito potisnem trioglato okno. Vda se pritisku. Sežem v notranjost, pripitam do ključke, vrata se odpro. Poskušam kontaktne ključke. Hip za tem motor zabri in zdvignem, kot se spodobi za tatove avtomobilov. Na križišču za slovo čuvaju še izsilim prednost, kolesa zažvižgajo na ovinku in — adijol!

Avto je ukraden.

Akcija je končana. Trajala je vsega skupaj šest minut. (Stavil bi, da bi lahko vsakih šest minut ukradel drug avto. Ampak to samo privatno). To je ena izmed kraj, ki je ne bodo registrirali v analih pristojnih organov. Zato jo je registriral TT.

Zakaj? Trenutek, prosim!

NEVSAKANDANI INTERVJU

Pol ure kasneje sem se s pričami in mazi-ljeno dobrohotnostjo pojavil pred istim tovarišem inkasantom, ki je malo poprej tako zaničljivo koketiral z menoj.

Ovzeven uvod... Veste, mi smo od časopisa... Kratke intervju prosim, zame nekaj vprašanj. Malo zadrege, sicer pa kar prijazen fant. (Prav žal mi je, da sem ga ukradel).

— Vi čuvate avtomobile, kako?

— Čuvamo, reveda in pobiramo takso. Sto din za tri ure. Precej dela je, nekateri nočejo plačati.

— Ste imeli že kakšen primer tatvine?

Z REKE V NEW YORK

K NAŠIM ČEZ OCEAN

V jutranjem svitu zavijemo okoli rta Santa Maria in v dopoldanskem soncu se nam pokaže strma, v glavnem gola obala Kalabrije. Sredi popoldneva plujemo skozi Messinsko ožino. Preko visokih betonskih stebrov teče električna energija z ene strani na drugo. Profesor Milorad spusti v morje zamašeno pivsko steklenico s cigaretami in pismom za svoje domače, pričakuje, da jo bo našel kak ribič, odprl, cigarete spravil, pismo pa oddal na pošto. Pristaniški kraji, na desni in levi, tam dalje Etna, a kmalu je vse za nami.

Zvečer se zaslísto naše in italijanske pesmi. Ko pa zagledamo v daljavi naš tanker, vse utihne, spremljamo ga, dokler se ne izgubi v daljavi. Naslednji dan je morje bolj in bolj nemirno, toda vreme je čudovito: niti oblaka na nebu od jutra do večera, ko se žareča sončna obla počasi potopi v morje. Drugo jutro smo maice presenečeni, ker nas ob pol osmih naš Rilko, ki bo — kot pravi — leto svojega pokoja preživel nečje blizu Kamnika, ne pokliče k zajtrku. Sele čez nekaj časa ugotovimo, da je pozno zvečer pomaknil stensko uro v oblednici za eno uro nazaj. To pravi do ameriške obale še nekajkrat.

Se en lep dan in v nedeljo zjutraj se po enotedenski vožnji približamo Gibraltarju. Čim bliže smo goli kamniti gmoti, tem več znamenj močne vojaške utrdbe. Eden od beograjskih profesorjev se smeje vrsti topov, ki so naperjeni proti nam, češ, vse to je za današnji čas hudo zastarelo; njegov kolega ga zavrne: ne vemo, kaj vse se skriva v pečinah. Medtem ko natakajo nafto, gremo v mesto. Spodaj je pristanišče in dolga ulica s trgovinami spominov španskega in marokanskega izdelka. Ko si napasem oči na vabljivih predmetih, nehotne prisostvujem svečani zamenjavi straže pred guvernerjevo palačo, se povzpnem v hrib, kamor vodijo ozke,

a čiste ulice. Iz vseh tipično mediteranskih hiš je slišati isto radijsko godbo, kot da ima vse mesto en sam radijski aparat z neštetiimi zvočniki. Ogledam si še ostanke nekdanjega obzidja, a seveda tudi meščane, večinoma Španci in Marokanci, ter se vrnem na ladjo. Tu izvem, da je pred dvema dnevi v gosti megli zašla ameriška ladja v angleško in jo potopila. Kapitan, prvi oficir in telegrafist so utonili. Velika angleška preokceanska ladja, ki je zasidrana zunaj pristanišča in kamor pravkar pelje večja motorna ladja potnik, bo odpejala trupla na Angleško. Moram se spet spomniti na tiste zapuščené čevlje naših mornarjev o tem, da njihovo delo ni dovolj cenjeno in plačano. Po kosilu odputujemo. Naravnost proti New Yorku, kajti tudi na Portugalskem ni tovara za nas. Ze sredi popoldneva smo na odprtjem morju. Ničesar razen morja in neba. Morje je spet mirno in temnodromno, nebo brez oblaka. Zvečer pa spet čudovito rdeča zarja in potem se prižgo zvezde, druga za drugo, dokler se ne blešči vse nebo.

Po večerji majhna, a prisrčna svečanost. Profesor Ray naroči nekaj buteljke vina. V čašah se peni traminec iz Radgonske kleti. Zapojejo kratko pesmico njegovim ženi za 65-letnico. Rilko pa zaključuje večerjo s torto, na kateri piše sicer Happy birthday namesto birthday, kar pa nikogar ne moti. Od našega kuharja res ne moremo zahtevati, da bi obvladal komplikirani angleški pravopis, da le obvlada kuharsko umetnost. V tem je zares mojster. Oba Amerikanca sta govorna. Pred leti sta obredila svet, nimata otrok, pa potujeta in potujeta. Potovanje, ki ga pravkar zaključujeta, ju je stalo okoli 3.500 dolarjev, ki si jih je Ray prihranil od svoje profesorske plače. A še bolj kot to me preseneča, kako je še vedno povezan s svojimi nekdanjimi dijaki: že nekaj let se aprila vedno sestane s kakimi sedem stotimi v večji dvorani, ki jo hajame za to priložnost. Zanimivo je tudi, kar pripoveduje o svojem svaku Williamu Willisu, ki se je pred nekaj tedni s svojim splavom odpravil na šestmesečno pot od Callaa v Peruju do Brisbana v Avstraliji. Pred devetimi leti je opravil 6.000 milj dolgo pot, o čemer je napisal knjigo, ki je prevedena na več jezikov. Tedaj je imel s seboj mačka in papagaja, ki pa sta je med vožnjo mačka požrla; zdaj potuje sam s svojimi sedemdesetimi leti.

In kako je z nami? Naša morska pot je dolga nekaj čez pet tisoč milj, to je nekaj nad 9.000 km. »Slovenija« reže valove Atlantskega oceana s hitrostjo 16 milj na uro: če ne bo slabega vremena, bomo v New Yorku v ponedeljek zvečer ali v torek dopoldne, namreč v ponedeljek oziroma torek teden.

V sredo malo pred poldnevom plujemo med Azorskimi otoki. Na levi kipi v

nebo Pico Alto, 2.320 m visoki stožec, podoban Fudžijami, celo z vodoravno meglico pod vrhom, le brez snega: na desni pa dolg otok San Jorga. Ves zelen je in spodaj zasajen z vinsko trto, zgoraj pa porasel s travo in ves potresen z belimi hišami. Dolgo se vozimo ob njem. Proti večeru plujemo mimo zadnjega otoka, ki pa ima le svetilnik. Tretjina poti — tisoč milj — med Gibraltarjem in New Yorkom je že za nami.

Se pet in pol dni samotne vožnje, branja, sogledanja, razgovorov, vetra, čudovito oblikovanih oblakov in zdaj bolj zdaj manj valovitega morja. Za nameček pa zadnji večer in zadnjo noč tako gosta megla, da klub radarju, ki ga ima naša ladja, sirena vsake tri minute zatuli, da zabole ušesa. Po polnoči se megla sicer razredči, a popolnoma jasno ni, ko v torek — 23. julija — malo pred poldnevom zagledamo obrise ameriškega kopna. Da se bližamo eni največjih svetovnih luk, nas je že prej opozorilo veliko število najrazličnejših ladij, opozorilo so nas galebi, ki nas obletavajo in opozorilo nas je izredno umazano morje, v katero zaplovemo. Najprej zagledam večje stavbe Coney Islanda, Brooklyna in Richmonda, potem se začne kazati iz zamaglene obzornja kip Svobode, se pred se postavita pred nas mogočna stebra bodočega največjega vsega mostu in končno se kot v pravljici začrtajo tam pred nami nebotičniki Manhattan. Bolj in bolj nestrpni smo. Vsak čas bomo torej stopili na trdna tla ameriškega kontinenta.

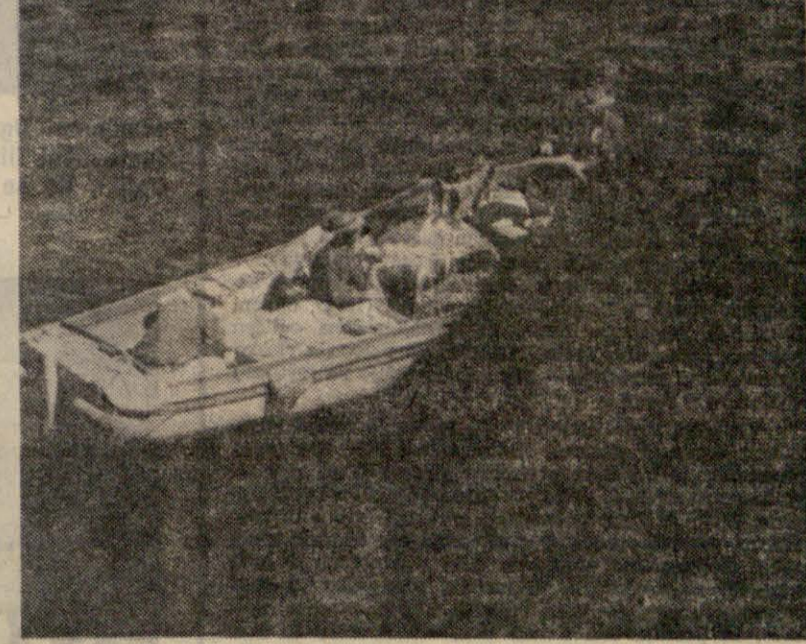
Toda preden se to zgodi, mine poldan in popoldan. Najprej ob karantenski postaji pregled naših rumenih knjizic, potem pa čakamo in čakamo, da nam naša ladja »Trebinja« napravi prostor v prenatrpanem tovornem pristanišču Brooklyna. Ob treh začno z remorkerjem vleči našo »Slovenijo« v luko. No, končno le pristanemo ob enem izmed neštetihih pomolov s skladišči. Kmalu se na ladjo vsuje kopica ljudi v uniformah in v civilu, poleg moških tudi nekaj žensk in celo debelušast dečko, pa njegova suhljata sestrica. Njun zajeten in hudo dobrodušni očka v uniformi sicer naglo pregleduje naše potne liste in jih pečati kar ob navzočnosti cele svoje družine — ena izmed žensk je namreč njegova žena — toda nas je 64 in vsi moramo predeni.

Končno je tudi to opravljeno in mornarji znosijo naše stvari z ladje v skladišče. Carinski pregled je skorajda zgolj formalen. Carinik vsakemu izmed nas zaželi srečno bivanje v Ameriki in ... O.K.!

(NADALJUJE SE)

● Po Gibraltarju se lahko prevažal s takšnim ali z izposojenim kolesom, za posebnice pa je prastara kočija (slika zgoraj)

● Trgovci s svojimi »zaklad« so priveslali »Sloveniji« ob bok (slika spodaj)

Uda favorit

f ićuk na mansardi

a j moj crni moro

v jetar nad ostrvom

o bjesni skitač

r omansa

i grač zvijezda

t i sto kročiš stazom sna

7 PESMI FAVORITOV NASLEDNJI TEDEN VSAK DAN

v radiu Beograd ob 14.40
Zagreb ob 15.30
Ljubljana ob 16.55
Sarajevo ob 17.15
Skopje ob 15.55
Titograd ob 15.30
Novi Sad ob 15.15
Reka ob 17.20
Priština ob 16.45
Osijek ob 14.50

HRANITE OVOJNICE FAVORITOV ČAKA VAS 777 NAGRAD!

SAPONIA OSIJEK

Naenkrat je potegnil čuden veter z morja. Takoj nato so se oglasile sirene, tri ladje, zasidrane niže, so zapiskale, kakor bi jim torpeda razparali trebuh. Kopalci, bilo jih je več tisoč, so razumeli signal, zaplavali so proti nabrežju, pobrali v naglici še otroke iz vode in visok val umazane pene je že drvel po sredni reke in se pognal po obeh bregovih navzgor. Leseni pomoli, privezani za silo k obali, so zaplesali kakor opice.

Čez pol ure je bilo spet vse mirno, končal se je en prizor, začel se je drugi. V vodo sta počasi zlezla dva bivola, črna kot tinta; uživala sta in se potapljala, valovi so se še kar naprej igrali na njihovih hrbtih.

Hourah Bridge je kot naš lašč za opazovanje življenja v Kalkuti. Je nježno ozko grio, to, kar je pri živanki uho. Dve trolejbusni liniji, vedno zasedeni do zadnjega centimetra, šest cestniških avtomobilskih promet — pa še dva pasova za pešce je sicer že nekaj, toda en sam most za osem milijonsko mesto.

Ze eno uro stonim ob ograji, pod menoj teče Ganga, sveta reka Indije, njen orakelj in usoda, na desni in levi velike cinerame je Kalkuta razpetja od obzornja do obzornja, eno samo platno je, toda ta slika živi in valovi.

Barke, vlačilci, več deset metrov dolgi splavi, naloženi do vrha z balami jute, vrečami čaja, riža za moko, ladje na kolesa, takšne, kakršne so nekdanj vožile na Mississippiju, jadrnice — njihova jadra se napenjajo kot rdeči baloni — čolni se pozabavajo na valovih, pilotirajo jih miščasti domačini, kuliji, s košarami premoza na glavi — to je bila Ganga.

Kalkuta! Najbolj indijsko mesto v Indiji! Ničče ne ve, kje se začneja, kje se konča, nihče še ni prešel, koliko ljudi spi v hišah, koliko na pločnikih, mestne oblasti ne objavljajo teh podatkov. Navedite en sam problem in že se bo pojavil v našem mestu — opozarjajo tuja mestni očetje.

Spoznal sem jo v preih dneh aprila, bilo je sele na začetku indijskega poletja, doživljal se enkrat junija, bilo je že vroče, kakor bi se presečil na ekvator, pot mi je lezel po hrbtu, nobena reč ni pomagala, neznozna sopara ni popustila do desetih večer. Zatem se je pokazala luna, lezla je počasi po nebu, nazoror kakor mačka po vroči pločevinasti strehi.

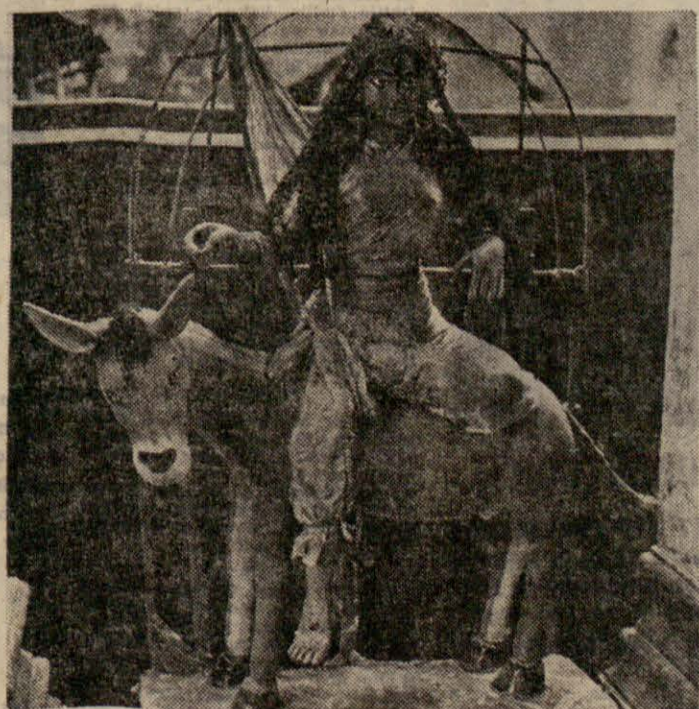
Danes se je razšla mlečna svetloba čez mesto, dopoldne je deževalo, ves dan se temperatura ni dvignila nad 31 stopinj. Se vedno stonim ob ograji mostu. Je ena sama jeklena konstrukcija, delata bi čast tudi Pittsburgu ali Liverpoolu. V

enem loku prekorati 1500 čevljev široki rokav Gange. Dva obraza ima.

Kadar se zamaje — in to je vedno, kadar se približa vozilo sredini — se mi zdi, da sem se preselil v Porurje. Takrat sem v dvajsetem stoletju. Tudi jekleni ptič, priklenjen na zemljo, to čuti.

Kadar pa pogledam po reki navzdol, na pol gole kopalce — emi stopicajo sem in tja, drugi napenjajo mišice in izdihujejo zrak iz pljuč — ženske korakajo kar v sarih v vodo, na obali so pustile le njaponeke, starce, ki čepa na stopnicah: sam ne veš, ali mislijo v vodo ali razmišljajo o čem, tisoči in tisoči žive pod mostom, to je mesto zase — takrat imam pred seboj večno Indijo, Indijo fakirjev,

Hourah station — saj to je vendar postaja Victoria v Londonu! Nekaj sto metrov niže, na levi obali Gange, je palača, za katero bi lahko trdil, da je

Boginja Kali na miroljubnem oslu. Najkrvočnejša boginja hindujskega Olimpa ima na tem kipu vendarle zaprta usta, da ni videti njenih zverskih čekanov. Včasih so ji darovali le človeško kri, pozneje so človeške žrtve zamenjali živali, danes pa prodajajo po ulicah Kalkute, kjer živi največ gorečnejših njeneja kulta, le še razkošne vence rdečih cvetov, ki simbolizirajo kri. Čeprav ni obrizgana s krvjo, je boginja zadovoljna tudi s cvetjem...

jogijev, spetih mož, tri, štiri, pet tisoč let staro družbo.

Zanje je ta umazana voda sveta reka Ganga, vir tisočletnih inspiracij, zgodovina ljudi na zemlji. Na bregovih Gange so nastajala cesarstva, se je ovekovečila indijska civilizacija, je pridigal Buda, se kopljejo milijoni in milijoni, prepričani, da se bodo oprali vseh grehov in lahko začeli novo življenje. V Indiji se življenje nikoli ne konča.

Ladja pri ladji, vlačilci puha-jo dim iz svojih dimnikov, sirene piškajo, star Indijec krmarji na velikem splavu, spretno se izogiba drugim, spet ladja na vidiku — za cel Lloydov register jih je. Večina se bo v naslednjih dneh — ob oseki, se razume — odpravila na veliko pot v Capetown, San Francisco, Valparaiso, Tokio, kjo ve kam.

Kalkuta je najbolj azijsko mesto na indijskih tleh in vendar me pravi danes tako spominja na London. Rokav Hooghly je tako podoben Temzi, temna je njegova voda, niti žarka sonca ni bilo vse popoldne. Tako mora biti zdaj tudi v Hamburgu, v pristaniščih severne Evrope.

Hourah station — saj to je vendar postaja Victoria v Londonu! Nekaj sto metrov niže, na levi obali Gange, je palača, za katero bi lahko trdil, da je

britanski parlament, če se ne bi v tem trenutku zavedel, da sem še vedno v Indiji. Tudi znameniti stolp ima, pa zvon, seveda.

Rad bi živel v Kalkuti, bil sem strahno razočaran, a tudi navdušen, v enem dnevu sem videl več kot v Bombayju ves teden. To je prestolnica bengalske inteligence, pompoznihih viktorijanskih palač, cinobrorstordičih dvorcev, zgrajenih v saracensko-mughalskem slogu, to je središče enigmatične Azije, velemesto, kjer se meša vročina s smradom, kjer se sprehaajo po zgodovini. Tu razgrne Azija vse svoje registre, tisoč obrazov ima, tudi indijski pantelon je poln bogov in polbogov.

Tu se je zapisala indijska kronika, v Seramporu, nekaj deset kilometrov severno od sedanjega mestnega središča, so bili Danci, v Chandernagoru Francozi (ti so se umaknili šele leta 1951), Holanci so bili v Chinsuri, Portugalski v Bandelu, Angleži pa so se zasidrali v pristanišču, ki se je nekdanj imenovalo Hooghly, a ga danes poznamo kot Kalkuto. Kalkuta je bila do leta 1912 prestolnica britanske Indije, danes je le še glavno mesto Zahodne Bengalije, toda v tej indijski državi živi kar 50 milijonov ljudi.

Videl sem fakirje na ulicah, na pol gole, nekdo se je sprehejal s trirogelnikom na glavi, drugi je vrltel v rokah kopje, kakor bi se odpravljaj na lov v bengalsko džunglo, nekateri so me po svojih laseh in kčitu v rokah spominjali na ponosne Amharce v Etiopiji. Ob sončnem zahodu je nekdo sredi pločnika naenkrat dvignil roke kvisku: zahvaljeval se je soncu, recitiral je stare himne, kdo ve, kaj je gonoril, nihče se ni ozrl vanj, le jaz sem ustavil korak. Mlada dekleta iz Asama, bila so bosonoga, so ostala kar na pločniku, niso si upala čez cesto, najbrž v njihovi vasi ni avtomobilov. Nato so se vse skupaj pognale na drugo stran, se ozrle nazaj in glasno zasmejale.

Kalkuta je na robu velike delte, tisoči večjih in manjših kanalov se blešče podnevi v soncu. V tem mravljisku živi 80 milijonov ljudi, osemkrat več kot v kot v Avstraliji, osem milijonov več kot v Braziliji, več kot v Združenih državah zahodno od Mississippija. Na jugu in vzhodu te delte so ogromni gozdovi, v njih gospodarji še bengalski tiger, na vseh prospektih ga imate, so piemne, ki malikujejo prirodne sile, nekatera so šele na stopnji kamene dobe.

Tu se govori bengalski, bihari, hindi, orija, urdu (jezik bengalskih muslimanov), na severu Bengalije, v Darjeelingu, pa že nepali. Ta jezik je podoben tibetskimi narečjem.

Kalkuta živi od šeleza. Jute (Indija ima monopol v proizvodnji jute), čaja, riža, premoza in tekstila. Je 85 milj proč od morja, preko te luke kar polovica indijske čezmorske trgovine. Na zahodu, dobrih sto milj stran, je Tatanagar, središče indijskega Porurja (Tala je indijski Krupp, Nehru mu je v svoji biografiji posvetil več stric), dele sto milj na sever pa si indijski jancani (vojaki) in pripadniki kitajske ljudske armade gledajo iz oči v oči...

Vsako mesto ima svoje središče — tudi Kalkuta ga ima, imenuje se Esplanade. Tu so banke, velike zavarovalnice, konzulati, trgovinska predstavništva, tu je American Express Co. in še kaj. To je najlepši del mesta. Le nekaj korakov stran je velikanski park s elegantno angleško travo; s prostorom res niso štedili. V tem parku nabijajo vsako nedeljo zjutraj nogomet — igralci imajo živopisne drese, v Indiji imajo radi močne barve — igrajo hokey na travi, počivajo tisoči in tisoči v senci starih dreves, razkazujejo domačini drestrana kobre: »Mister, eno rupije — gospod le eno rupijo...

Ne le sedanja prestolnica New Delhi, tudi Kalkuta je bila zgrajena v velikim stilu, njeno središče, seveda. Naj še pozni potomci vedo in pomnijo, kje je vladal britanski lev, naj se vse svoje želje nje spominjajo, da v britanskem cesarstvu sonce nikoli ne zatone in da vladal Britanija na morjih. V Kalkuti so napisali angleški, indijski se skrivajo pod velikimi črkami latinske abecede. Tudi domačini sami se sporazumevajo v indijski angleščini — moj znanec iz Londona pravi, da je to noo jezik — brez tega jezika bi bila Indija spet srednji vek.

Toda je nekaj korakov od kozmopolitskega Esplanada so žalostne barake, je smrt na obrazih ljudi, so slumi — proti katerim so brazilsko javele kar lepa kulisa. Tu šine ponizani in razaljeni, Dostojevski bi moral videti to mesto, vsi, ki trdijo, da smo že premagali srednji vek in mislijo, da manjka le še en korak, pa bomo že v...

To je mesto nasprotij. Kalkuta je odprta knjiga, nihče se ni prešel njenih strani, ta film se ne bo nikoli končal.

MIRAN OGRIN

režiserji, o katerih govorimo

Vladimir Pogaciac

S filmom »Mož s fotografije«, ki v Puli sicer ni bil najbolje sprejet, slavi Vladimir Pogaciac, eden izmed veteranov in hkrati najuspešnejših filmskih ustvarjalcev jugoslovskega filma, nevsakdanji rekord: deset celovečernih igranih filmov.

Prvo obdobje jugoslovske kinematografije je neposredno vezano na uspehe mladega Karlovcana (rojen je bil 1919. leta), ki se je po končani gimnaziji preselil v Zagreb in začel študirati umetnostno zgodovino na tamkajšnji filozofski fakulteti. Toda že prva leta študija ga je pritegnila scenska umetnost, posebno pozornost pa je pričel posvečati filmu. Sprito tega je popolnoma navadno, da ga je po vojni pot vodila na novoustanovljeno Visoko filmsko šolo v Beogradu. Danes je eden redkih aktivnih diplomantov te šole, ki se je obdržala le kratak čas.

Debutiral je leta 1950 s celovečernim filmom »Zgodba o tovarni« in že takrat je nakazal elemente (čeprav v manjši meri), ki so mu najbližje in ki jih je mogoče zaslediti malone v vseh njegovih filmih: akcija. Film je bil nagrajen z nagrado Zvezne vlade za režijo in pomeni začetek bogate kariere režiserja, ki je znal navdušiti domače in tuje občinstvo, ki pa še vedno zna surovo razočarati, kot je to storil s »Karloino Reško«, enim izmed neslavnih koprodukcijških podvigov naše kinematografije, kjer je bil Pogaciac kot režiser predvsem realizator najrazličnejših želja producentov.

Sledili so filmi »Poslednji dan«, prvi jugoslovski akcijski film in »Nevitah« (1953) po Vojnovičevem tekstu (»Ekvinokcije«). Za ta film je Pogaciac dobil nagrado Zdrženja filmskih proizvajalcev Jugoslavije za najboljši režiran domači film v prvih desetih letih jugoslovske kinematografije. »Anikični časi« pomenijo nov korak v razvoju režiserja, svoj ustvarjalni vrh pa neandoma doseže v filmu »Veliki in mali« (1956), odlični študiji iz ilegalnega mesta, ki je naletela na odlični sprejem doma in v svetu, Pogaciacu pa priborila visoko mednarodno priznanje — nagrado za režijo na festivalu v Karlovih Varyh.

»Veliki in mali« sodijo v čas, ko se je začela Pogaciacova druga dejavnost. Kot direktor »Jugoslovske kinoteke« je bil med prvimi jugoslovskim režiserji, ki so se zavedeli nujnosti poznavanja filmske zgodovine, ki jo je mogoče spoznati ne skozi knjige in literaturo, marveč predvsem v zatopenjeni dvorani kinoteke. Sistematično studiozno delo v kinoteki je moč zaslediti že v »Velikih in malih«, prav tako pa tudi Pogaciacovo navdušenje za angleški film in njegove mojstre, ki postaja eno izmed osnovnih značilnosti tega režiserja. Čeprav so bili očiti, da so »Veliki in mali« inspirirani pri Carolu Reedu, pretirani, pa je vsekakor res, da se je Pogaciac pri njem in ostalih Angležih učil. Veliko znanje in kultura, ki si ju je nabral v kinoteki, uvrščata Pogaciac med naše najbolj akademске režiserje, kar pa žal ni vselje zvezano tudi s prebrljivostjo in ustvarjalno lepoto njegovih filmov.

Njegovo naslednje delo »V soboto zvečer« (1957), omnibus treh zgodb iz sobodnega življenja, je nov uspeh režiserja in še danes eden naših najboljših filmov iz sobodnega življenja. V tej drobni poetični skicirki je Pogaciac naredil pomemben korak v realističnem tretmanu vsakdanjih problemov in malih ljudi v beograjske ulice. Čeprav je za film značilen nekakšen »solajovski zamah« zlasti spričo nekaterih detajlov — je pomenil pomembno stopnjo v razvoju realizma v jugoslovskega filma. Film je dobil »zlato areno« za režijo na festivalu domačega filma v Puli, izrednimi simpatijami ga je sprejelo tudi občinstvo po vsej Jugoslaviji, s precejšnjim uspehom pa so ga predstavljali tudi na svetovni razstavi v Bruslju.

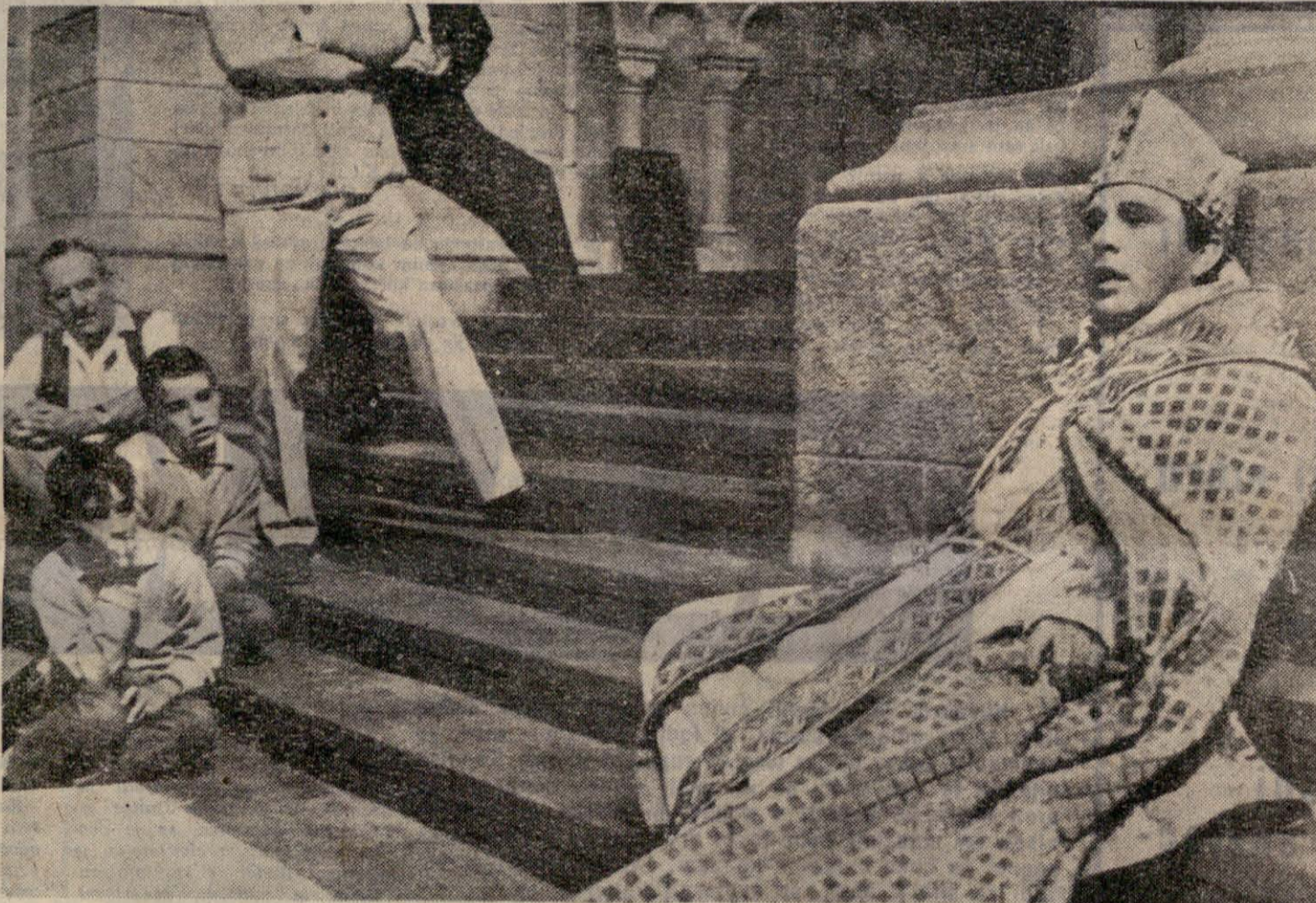
Zadnji Pogaciacov prodorni uspeh je vezan na leto 1959 in njegov film »Sams«, ki je bil odlično sprejet tudi na festivalu v San Sebastianu v Španiji. »Sams« pomeni pomemben napredek v obravnavanju tematike iz NOB v našem filmu. Nosilec dejanja je individualna osebnost, problem pa načena vprašanje odgovornosti posameznika v vojni. Istega leta je Pogaciac posnel še eno delo, zanimivo po svojem posegu v sodobnost, vendar pa preveč hladno in skonstruirano, da bi zaslužio večjo pozornost. »Razpoka v raju« pomeni po formalno obrtni strani Pogaciacov vrh, manjka pa mu tiste inspiracije, ki bi ga dvignila na stopnjo umetniške izpovednosti.

S tem filmom se hkrati zaključuje obdobje velikih uspehov Vladimira Pogaciac. Obdobje, ki ga je začel s filmom »Veliki in mali«. Sledi že omenjena »Karloina Reška«, ki pomeni pravi polom, dve leti molka in nepripriljiv »come back« s filmom »Mož s fotografije«, v katerem je spet prišlo do izraza Pogaciacovega režijsko mojstrstvo in akademizem, vrh pa se začel ni ustvarjalne sile njegovih najboljših filmov.

T. TRSAR

»Omnicron« Uga Gregoretija je prvi italijanski znanstvenofantastični film, ki pripoveduje o Marsovcu v človeški obliki, ko se privaja na življenje na Zemlji. Človešča igra Renato Salvatori.

Burtonov škof »Becket« umira

Richard Burton in Peter O'Toole sta glavna igralca v angleškem filmu »Becket«, narejenem po drami Francosa Jeana Anouilha. Kako težak in neprijeten je dostokrat igralski poklic, dokazuje tudi ta fotografija. Zahrbno zabodeni kardinal Becket (Richard Burton) umira na pragu canterburyjske katedrale. Izčrpani Burton je moral prizor ponavljati ure in ure, okoli njega pa so se zbirali radovedneži, med njimi tudi sinova Liz Taylor (na sliki levo).

XXIV. BENETKE:

10 DEŽEL IN 20 FILMOV

Novi direktor beneškega filmskega festivala Luigi Chiarini si je s skupino kritikov ogledal kilometre filmskega traku, da bi lahko izbral filme, ki jih bodo prikazali na XXIV. filmskem festivalu v starem mestu na koleh. Po novih pravilih bi smeli predvajati največ osemindvajset in najmanj dvajset filmov — v konkurenci in izven nje. Po tem pa je predsednik bienala Italo Siciliano dovolil povečati število na dvanajdeset — kar se je tudi zgodilo.

Zirija, ki jo sestavljajo Italijani Arturo Lanocita kot predsednik ter Sergej Gerasimov (ZSSR), Lewis Jacobs (ZDA), Hidemi Kon (Japonska), Claude Mauriac (Francija), Guido Aristarco in Piero Gadda (oba Italija), se bo marača odločiti, kateri izmed 20 filmov bo dobil Zlatega leva in kateri izmed dvanajstih filmov bo dobil »prvo nagrado«. Za najvišjo priznanje se od 24. avgusta do 7. septembra potegujejo tile filmi:

Italijanski »Noro morje« (Castellani), »Roke nad mestoma« (Rosi), »Omnicron« (Gregoretij), japonska »Med nebom in peklom« (Kurosava) in »Clovek« (Sindo); sovjetska »Uvod« (Talančin) in »Velika cesta« (Ozerov); angleški »Lažnivec Billye« (Schlesinger), »Tom Jones« (Richardson) in »Sluga« (Losey); ameriška »Hud« (Ritt) in »Mrzli svet« (Clarke); španska »Nikdar se nič ne zgodi« (Bardem) in »Rabele« (Berlanga); češki »Zlata praprota« (Weiss); poljski »Molk« (Kutz); švedski »Nedelja v septembru« (Donner) in francoski »Veščica« (Malle), »Muriel« (Resnais) in »Poprove kriolice« (Baratier).

Torej dvajset filmov iz desetih držav, med katerimi na prvi

mer ni Jugoslavije. Naših filmov (mislimi smo na »Kozar« in »Radopolje«) ne bo niti med tekmeči za »prvo nagrado«, ker pač pri nas še ne naredimo letno nad 70 celovečernih, umetniških in igranih filmov (kakor se pač takim filmom pravi). Tak je nov kriterij za predvajanje v Benetkah.

Po imenih režiserjev je mogoče sklepati, da bo letošnji beneški festival potekal v znamenju srdelega boja za prvo mesto, saj so večino filmov naredili res vrhunski umetniki — Kurosava, Bardem, Berlanga, Losey, Weiss, Baratier, Malle, Resnais, Castellani itd.

Vsi si seveda želijo zmage, še najbolj pa Italijani, saj bi bilo to prvo priznanje domačemu filmu na domačem festivalu. Letos so zmagali že na petih festivalih, vendar v tujini. Sicer pa bo tako kmalu vedeli, kako je z zmagovalcem. Festival traja od 24. avgusta do 7. septembra.

P. C.

KRAMER ZA ZABAVO

Stanley Kramer je prišel nedavno v Rim, da bi Rimljane seznanil s svojim zadnjim filmom »To je prisojen, prisojen, prisojen svet«. Njegov reklamni šef se je trudil, da bi prisotnim novinarjem objasnili, kako gre tokrat za povsem nekaj drugega, za povsem drugačen film, kakor jih je napredni Kramer doslej delal in v njih zaslovel. Tokrat je tu namesto antirasističnih in antimilitarističnih obsodb nič manj kot komedija, kajti tudi smeh da je potreben za človeško zdravje.

NAJMLAJŠI FILMSKI REŽISER

Tudi filmska industrija bo končno dobila svojega »čudežnega otroka«. To je 15-letni dijak Michel Ray iz New Yorka, ki ga je neki podjetni režiser odkril kot režiserja in pripeljal v Hollywood, da bi tamkaj režiral svoj igrani film. Ray se je doslej omejeval na amatersko režijo gledališke skupine na svoji šoli.

filmi, ki jih gledamo

SODNIK

Švedski film, režija Alf Sjöberg; igrajo Ingrid Thulin, Gunnar Hedström, Ulf Palme; kamera Gösta Rooslings; distribucija Croatia film, Zagreb.

Victor Sjöström, Alf Sjöberg in Ingmar Bergman so trije velikani švedskega filma. Danasnji generaciji je najbolj znan Bergman. V odnosu do omenjenih dveh je kot sin proti očetu in dedu. Victor Sjöström je poslednji nastopil v filmu kot igralec v Bergmanovem filmu »Divje robnice«, tu je odigral vlogo svojega življenja, dobil najvišja priznanja in kmalu za tem umrl. Naši kino obiskovalci bodo imeli možnost videti to poslednje srečanje z njim, ker so Divje robnice odkupljene. Pri Alfju Sjöbergu pa je mladi Bergman pravzaprav šele začel kot scenarist. Skupaj sta ustvarila prvi povojni mednarodni uspeh švedskega filma s Hetsom iz leta 1944. Nato se je Bergman umaknil na svoje pot in se boril sam proti vrhu, medtem pa je priznani Sjöberg samostojno ustvaril dva filma ki sta danes že klasična: Sams mati in leta 1951. Gospodična Julija, ki je njegov največji osebni uspeh; v mednarodnem merilu pa je bil za Švedsko to, kar je bil film v gozdu za Japonsko. Kmalu za tem se je Sjöberg umaknil v gledališče in vodstvo prepredil novim mlajši generaciji, posebej v enem samem ustvarjalcu, Ingmarju Bergmanu, ki je dokončno uspel in prodrl leta 1956 s filmom Nasmeh polne noči.

Pred dvema letoma pa je Sjöberg ponovno stopil v filmsko areno in opozoril s filmom Sodnik, ki je za trenutek celo zasenčil delo Ingmarja Bergmana. Če so Bergmanovi filmi predvsem odraz njegovega osebnega, notranjega sveta in problemov, ki jih doživlja ustvarjalec na lastni življenjski poti, zasebnosti in umetniški, je Sjöbergov svet, ki je izražen v njegovih filmih, vezan s svetom, v katerem živi. Vsekader v njegovi socialni razpravi o družbi ni silka predmetov, temveč silka misli, problema, ki ni dan naprej v premislek nje-mu, ustvarjalcu in nato šele gledalcu, kolikor za razume; tenveč takoj gledalcu, ki ga Sjöberg pojmuje kot del družbe. Sjöbergov ekspresionizem in simbolizem spriti obveščajo gledalca, kakšno je stališče režiserja. Čeprav je kraj dočakanja skoraj nereseničen in ves, naxičen, atmosferen, Karlinega Procesca, smo ob koncu bolj trdno na realnih tleh kot pri marsikaterem delu, ki je samo po formi realističen.

Vse spriti neznamen dogodke: mladega pesnika opehari, izproga, okraja njegov varuh, s o d n i k. Ko temkočni fant noče izbojevati svojo pravico, vsepovod nalet na gluh, usesa in pred gledalcem se razkriva vedno globlji pogled na amoralnost družbe, ki fanta zapre v umobolnico kot nezaren primer, ki bo dobil potrdilo, da je ozdravel šele distilkrat, ko bo na vse pozabil. Ob koncu je s o d n i k karovani podložena z marsikatero pravico stavi zmago, a neko življenje je strito, uničeno.

Alf Sjöberg opozarja, da je treba najti pot od človeka k človeku, preden bo prepreno. Sodnik je eden izmed najboljših filmov v letošnji sezoni in nedvomno film, ki ga bo vsaka kinoteka hotela imeti v svoji zbirnici.

ZAKLAD V SREBRNEM JEZERU

Nemško-jugoslovska koprodukcija v barvah in cinemascope; po romanu Karla Maya; scenarij: Harald G. Peterson; kamera Ernst Kalinke in Branko Ivatović; režija: dr. Harald Reinl; igrajo Lex Barker in Karin Dohr, Herbert Loom; proizvodnja Jadran film in Rialto film; distribucija Makedonija film, Skopje.

Kdo ni bral in se navdušil nad pustolovčinami Old Shatterhanda. Ze pred drugo svetovno vojno je bilo nekaj slabokrvnih polkovnikov, da bi filmske podobe oživele pustolovčine Karla Maya. S tem problemom se je zapolila le nemška filmska proizvodnja in enega izmed prvotnih polkovnikov posnela z našimi naravnimi lepotami. Po drugi svetovni vojni so se polkovniki nadaljevali. Dodaj so se barve in prizorišča posneli največkrat v Španiji in Maroku; toda ustvarjalno so propadle vse pustolovčine. Nekaj let je bilo vse mirno. Zdaj pa je nemško-jugoslovska koprodukcija Zaklad v srebrnem jezeru potolčila vse rekorde in pričakovanja. Kjerkoli predvajajo to pustolovčino Old Shatterhanda in Winnetouja v cinemascope in v barvah, so vstopnice že v naprej razprodane in na prostem trgu dosežejo prevleško ceno; zato nikdar se nisem bil pričel taksnemu vsepovojnemu zadovoljstvu kot pri sekveni tega filma; ko Indijanci pridejo na pomoč obkoljenim prijateljem. En sam krik navdušenih in olajšanih gledalcev, ta krik odobravanja se jim je zdel smesen, ko so se ga zavedli, toda, da se tak spontani krik izvaja, za to je treba marsikaj vedeti o filmskih izraznih sredstvih, in ustvarjalci dokazujejo skozi vse priprave, da so bili svoji natolgi kos. Eno je gotovo: Zaklad v Srebrnem jezeru je napeta silkanca za stare in mlade, z izvirno zasledbo silvanih igralcev kot tudi stranskih vlog in epizod. Oko kamere je cinemascope razpro in dovezno za vse lepe vite, ki vizualno bogatijo pustolovčine, ki so najboljše, kar jih je bilo do danes posnelih na temo Karla Mayu pod geslom: nazaj k preprosti indijanarici brez problema.

VOJKO DULETIC

Masina se pripravlja na film

Po nekaj letih bo Giulietta Masina spet stopila pred kamero. Čas malodušja zaradi njenih neuspehov in prehoda v drugo življenjsko dobo je mimo. Tokrat po film, ki še nima naslova, spet režiral njen mož Federico Fellini.

Yayne Mansfield in Freddy Quinn

Iz Hollywooda je prišla v Zahodno Nemčijo oblin bogata Yayne Mansfield, in to na izrecno željo pevca Freddyja Quinna. V revijskem filmu »Domotožje po St. Pauliju« bo njegova partnerica.

Stipendija Marilyn Monroe

Ob obletnici smrti Marilyn Monroe je znana newyorská šola filmskih igralcev, ki jo vodi-ta zakonca Strassberg, ustanovila »stipendijo Marilyn Monroe«, namenjeno začetnikom, ki žive v slabih gnotnih razmerah.

Spet nova zgodba o angleškem »Zdravniku in...«

Pri nas smo videli že tri filme o veselih, lepih in hudih trenutkih, ki jih doživljajo angleški študentje medicine in poznejši zdravniki. Čakamo še film »Zdravnik na morju«, v katerem je nastopila tudi Brigitte Bardot, ki takrat še ni bila preveč popularna. Zdaj se serija nadaljuje in Betty E. Box in Ralph Thomas snemata film »Zdravnik v stiski«. Od starih znan-cestva vzdržala v seriji najbolj popularna igralca: Dirk Bogarde kot mladi dr. Simon Sparrow in James Robertson Justice kot stari robati kirurg in profesor sir Lancelot Spratt. Za lepoto v filmu pa bo poskrbela Mylene Demongeot. Vsi trije so na zgornji sliki.

MATI KENNEDY IN »SIN« CLIFF ROBERTSON

Sedemindesetletni Cliff Robertson igra v filmu »PT 109« nekdanjega oficirja ameriške mornarice in mladega poveljnika bojne ladje, ki so jo Japonci med drugo vojno torpedirali, Johna F. Kennedyja, sedanjega predsednika ZDA. Premiere v Hollywoodu se je udeležila predsednikova mati Rose in igralcu pojasnila skrivnosti ladje na modelu »PT 109«. Dejala je: »Čudovito ste zaigrali mojega sina. Če bi jaz odločala, bi dobili Oscarja.«

PABERKI

Pred kratkim je bila v New Yorku premiera italijanskega spektakla »Leopard«. V italijanskih listih so se kar vrstili članki o slabem sprejemu filma v ZDA, tako da sta se Luciano Visconti in Claudia Cardinale ob vrnitvi v Italijo čudila, kako je sploh mogoče tako potvarjati resnico. Po njunih besedah namreč »Leopard« v ZDA ne bi mogel bolje uspeti.

Francoski tisk piše, da namerava Moiz Combe postati producent. Denarja v švicarskih bankah ima precej, vsakdo pa si lahko misli, kakšne filme bodo snemali za ta denar...

Za dokumentarni film o Churchilliu (v katerem ne bo sam igral), so morali najti igralca, ki bi imel staremu politiku podoben glas. Odpadla sta Laurence Olivier in Richard Burton, potem pa so se spomnili Petra Sellersa, ki zna imitirati kakršnokoli človeški glas. Pa je šlo.

Stephen Boyd si je po dveh zgodovinskih spektaklih (»Cesar-ska Venera« in »Propad rimskega cesarstva«) v sicer lepi družbi Gine Lollobrigide in Sophie Loren oddahnil. Zdaj bo igral v »Tre-tih skrivnostih«, filmu, ki pripoveduje o umoru psihiatra.

Poljski režiser Aleksander Ford (»Križarji«) bo posnel dolgometražni dokumentarni film v barvah, ki mu bo dal ime »Poljski čudež: razvoj Poljske v socialistično državo. Vzhodni Nemci so ustvarili dokumentarni film v štirih delih »Ruski čudež«.

Kaže, da Mylene Demongeot konkurira Brigitte Bardot; pred kratkim je imela za soigralca Jacquesa Charriera, drugega moža BB; zdaj igra z zadnjim simpatijo BB — Samilem Freyem, raz-en tega pa bo nastopila v filmu Rogerja Vadima, prvega moža BB.

ARGO GOBOVA JUHA
PROIZVEDELAMARIS

MARTINOV

LEONID MARTINOV NEUMORNI ISKALEC NOVEGA

Preden karkoli zapisem o svojih srečanjih s pesnikom Leonidom Martinovim, se mi zdi, da moram vendarle tega obklovalca vsaj na kratko predstaviti. Kdo je pravzaprav Leonid Nikolajevič Martinov? Človek z živimi malimi, bliskajočimi se in ne redko hudomušnimi pametnimi očmi, pronicljivimi, z zorenim čutom za svet in njegove poboje, kot je izostren slikarjevo oko? Mož mladostnega gibnega vida, ki se bliža svojemu šestemu letu? Modrec, ki je v pogovoru redko beseden, ki skorajda z lupo išče prave besede in jih sestavlja v ne vedno najtlačneje izražene misli, ki pa v svojem delu skorajda z neizoprano bogato fantazijo siplje podobe in pojme v popolnoma točne in jasne simbole, v splet razumljivih in pronicljivih asociacij? Pesnik, ki ga je, po njegovih besedah, vedno privlačevala proza in zdaj z žlostjo ugotavlja, da ne bo iz njega nikoli nič povprečen prozaist; pesnik, ki prav zaradi tega z navdušenjem in skorajda z občudovanjem govori o prozi, esejistiki in publicistici Ehrenburga in se čudi njegovi sposobnosti vsaki stvari dahniti kanez poezije? Pesnik, ki s strastjo čudaste bibliofila zbira knjige in pozna vse kotičke v moskovskih antikvariatih, ali zasneni občudovalec likovne umetnosti? Vse to, in vendar je to domala postransko, nevažno, le zunanje, kar spremlja njegovo življenje in njegovo osebnost. Kajti domovino je Martinov samonikla izrazita pesniška osebnost. Pesnik, da uporabim stari izraz Mandeljšta, kakršnih sovjetskih Rusij bog ni dal veliko. Ostal mi je njegov mladeniški izraz z visokim, nagubanim čelom in vedno nepokornimi lasmi, njegova okorna kretanja, s katero si polaga pri iskanju prave misli, dobro v spominu še od najnovejšega srečanja pred skoraj dvema letoma v Moskvi. Sedeli smo za veliko uradno mizo, govorili in se pripravili o poteh sovjetske in naše poezije in na vso višino, že kar ostro polemično zagrizenostjo, je imel Martinov, zdaj to dobro vem, edino mogoč in pameten odgovor: pesem. Bral je ne morda katerikoli od svojih ostrih, družbeno kritičnih pesni, izbral je, zdi se mi, predurano in brezno namenoma pesem o vseznagolajoči ljubezni, ki je ne lava ne nasilje ne spravlja s sveta, ki ostaja vedno živa in neumrljiva. Vse prejšnje polemike so v trenutku postale medle, nepomembne, domala smešne. Zakaj pripovedujem to? Preprostost: Martinov je zmeraj od prvih svojih pesniških začetkov skušal odgovarjati na sporna vprašanja časa in ljudi s pesnitjo. In tudi je odgovarjal. V to so danes prepričani vsi, ki poznajo njegovo poezijo, poezijo, ki se je težko in zelo počasi prebivala v zavest ruskega človeka, ki je potrebovala ne le leta, marveč domala dve desetletji, da je popolnopravno zasedla eno izmed višin sodobnega ruskega Parnasa.

Se en podatek o Martinovu je treba za boljše razumevanje njegovega dela vsekakor omeniti: izhaja iz sibirskega Omska, mladost je preživel v Sibiriji, vsa dvajseta leta se je igral po prostoru Sovjetske zveze, menjaval poklice od vsakega knjigoznosca, člana najrazličnejših ekspedicijskih oddelkov, raziskovalca, Kazakstanu in tako dalje in iskval v menjavah časa in v sebi odziva na čas, na vprašanja o prostoru, človeku in času. Sam mi že drugič pripoveduje — obiskal sem ga letos v Moskvi v njegovem novem stanovanju v jugozahodnem rajonu nedaleč od Vnukova — mimogrede: tu je v zadnjih letih zrastle mogočno naselje z več kot pol milijonom prebivalcev — o svojih umetniških poti od prvih začetkov, ko se je še kot desetletni otrok odločil, če smem uporabiti to besedo, za poezijo, do pesnitve, s katerimi se pravzaprav zaključuje njegova prva umetniška rast in prvi resnični uspeh. »Bil sem otrok v šoli in gimnaziji, profesor je zahteval, da bi se na pamet naučil pesni, v katerih sem bral verzve o tihih ukrasniških noči in o Dnjepru v tistem mračnem vremenu, vse naokrog pa je spominjalo ne na tiho spokojno vreme, na idilo, — blato in nizke hiše v snegu, provincialna revščina — in takrat sem odkril Majakovskega, ki je s svojimi verzvi o vojni in sodobnosti prebudil v meni zanimanje za drugačno neidelitno poezijo. Občutil sem, da Majakovski čuti in vidi isto, kot vidim sam, čeprav on ne vidi vsega tistega, kar vidim jaz in kajpak tudi jaz ne občutim vsega tistega, kar čuti Majakovski. Toda enkrat za vselej sem vedel: poezija o sodobnosti, poezija, v kateri je izražena prihodnost, to in sarno to je bistveno. Kasneje sem po kletanju na severu in po vzhodu živo občutil povezanost preteklosti, sedanosti in prihodnosti, včasih se mi je zdelo, da preteklost držim v rokah kot meč in kot ščit in hkrati vsa ta preteklost meč name s težo bojarske kučme, zastira mo pogled in da moram storiti vse, da se osvobodim te težje. Rešil sem se v pesnitve. Tako je nastala cela vrsta mojih zgodovinskih pesnitve kot Resnična zgodovina o Uvenkaju, Tobolski letopisec, Domača Venera in druge in šele s temi pesnitvami, v katerih sem govoril tudi o sedanosti, napisane so bile v tridesetih letih, sem se spet počutil ustvarjalno svobodnega, lahko sem se lotil novih sodobnih tem.

Te pesnitve! Martinov ml bere odlomke iz Letopisca, izšel je leta 1940, in oba se čudiva, kako je moglo iziti toliko resnic o tistem času. Zdaj so zgovoren dokaz o samostojni poti ruskega pesnika, ki se je zatekel v zgodovino, da bi v tistem času lahko pel o sodobnosti. In pel je po svoje, izhajajoč iz Majakovskega le v zahtevi biti sodoben, svoj, pristen. Za svojo pesniško govorico, za svoje izpovedi je našel svojo metaforiko, nenavadno, simbolično, kot je recimo izgubljena in znova najdena morskala obala, splet metafor, ki druga drugo dopolnjujejo, pisano paleto asociacij. In zgodilo se je, kar je v eni svojih zadnjih pesmi o glasovih upravičeno zapisal: Čujem množico glasov, ki mi ne dajo miru — in v tej množici slišim tudi svoj glas. Naj bo neznan, tih, neizrazit, toda moj je, moj, moj!

Razumljivo, da je sovjetska uradna literarna kritika, ki je zahtevala poenostavljene preprostosti, veličanje in služenje poezije dnevnim političnim potrebam, Martinova obsila in da samoniklega, nenavadnega glasu pesnika, ki je različen od večine, ni opazila. Njegovo zbirko Lukomorje (Morska obala: ... Ste opazili, po mestu brodi popotnik? Ste videli, po mestu hodi popotnik, bržkone prišlek, nič nam podoben — ta, ki išče svoje obalo!!!) je kritika odklonila, ker ni mogla ali ni hotela razumeti, da je to poezija vojne, o borbi ljudi za svojo obalo, za svojo srečo in še več. Minilo je od te zbirke polno desetletje, da se leta 1957 pojavila nova knjiga Martinovih pesmi in da so se začeli oglašati glasovi o izrednem daru in izvirnosti pesniškega glasu Leonida Martinova.

Vedno sem razumel, v zadnjem času pa mi je postala posebno jasna preprostota resnica, da je svet vsak dan nov. Svet je kot dan, ni tak, kot je bil včeraj. Menjava se številnost prebivalstva zemlje, meje držav se menjavajo in zemlja je vedno znova v novem kozmičnem krogu in ljudje, v to sem prepričan, čutijo menjavo časa. A umetnik mora izraziti to menjavo, osvetliti sedanje in, kot bi želel sam, vsaj nemalo pokukati v prihodnost, pojasniti nejasnosti, postariti na nevarnosti, ki jih je, žal, še zmeraj polno naokrog.

K temu umetniškemu konceptu Leonida Martinova moram dodati samo še skromno ugotovitev: dejansko pomeni vsa njegova poezija, vsaka pesem odkrivanje novega sveta, ustvarjanje novega, kar do tistega trenutka še ni obstajalo in kar nam pomaga živeti danes in bo v pomoč ljudem tudi jutri. Kot vsa resnična umetnost.

ANA AHMATOVA SODOBNI KLASIK RUSKEGA PARNASA

Kmalu bo dve leti, ko sem v Sovjetski zvezi prvič poskušal srečati pesnico Ano Ahmatovo. Poznal sem jo po pesnitvi še danes, prej, res predsem kot pesnico ljubeznicke izpovednih motivov, kot izrednega občutljivega in rafiniranega lirika. Takrat se mi je sreča

nje s pesnico izjalovilo. Na mojo srečo je bilo samo odloženo: do letošnjega januarja, ko so me znani pejalji k njen na njeno začasno moskovsko stanovanje.

Srečal sem jo nekje v središču Moskve, v starem domu, potem ko smo preko zaprtjeznega dvorišča in po ozkem temnem lesenem stopnišču prišli v običajno, s pohištvom nepopolnoma stanovanje in v dokaj prostorno sprejemnico. Pozdravila me je močna, obilna ženska v črnini, s sintimi lasmi, dostojanstveno, morda rahlo utrjena. Sedli smo za veliko mizo, njene polne roke mirno počepajo na mizi, njen obraz je miren, prav nič razveden, njene besede zaradi naglušnosti pretirano glasne. Za trenutek me prešine misel o njenih letih in o njenem življenju: preko osemdeset let ji je, a se mi zdi, da je pred mano mlada, modra desettletnica. In nehotje se moram prikloniti pred človekom in umetnikom, ki je več kot pet desetletij, skozi razgiban nelahki čas od pretega desetletja našega stoletja in vseh revolucij, petletk, čistik, vojne ostajal zvest svojemu umetniškemu konceptu, bil, kar instinktivno čuti, samoten popotnik skozi čas in ostal po vseh hudih peripetijah sam: vse okrog nje je kosila smrt, umirali so drug za drugim njeni prijatelji in sopotniki v umetnosti od moža pesnika Gumiljova do Cvetajeva, Mandeljšta, Pa-

sternaka, Zabolockega. Ostala je sama z vsem preživetim, s svojo poezijo, s svojim svetom, v katerem se najsi to še tako zanikajevo, zrcalijo burni valovi časa. Zares težkega zarjo še prav posebno, težkega časa. Ne vem kako, nekako sama je prišla vame misel in se sprejela v vprašanje: kako vam je, ko gledate s sedanjih svojih višin nazaj na preživet čas, na prehojeno pot? Neveselo se je nasmehnila in vprašanje spremenila v besedno igro: Kakšne višine, ljubi bog! V rušini imamo isti izraz tudi za krtine. . .

Ostala sva sama v sprejemnici. In kdo ve kakaj se je pogovor zasul? Morda je izražala pričnost, da se je zatekla spet v preteklost, k známim ljubim obrazom. Sprejela je o mitem človeku in velikem pesniku Mandeljštu, s katerim se je mnogo družila, potem pa še o Cvetajevi. »Z Marino se poprej nisva poznali. Ona je bila Moskvičanka, jaz pa sem živela v Leningradu. Ona je emigrirala v tujino, jaz sem ostala. (Spominim se na njeno pesem, v kateri poje, kako jo je tuji glas vabil v tujino, a ga ni poslušala.) Poznala sem poezijo Cvetajeva, tudi meni je posvetila nekaj pesmi, osebno pa naju je seznanil Boris Pasternak leta 1941.) Spominim sem se, to je letnica tragične smrti Marine Cvetajev. Marina je bila izreden človek, čudovit pesnik. In beseda zastane. Dva dni sta gotovo največji sovjetski ruski pesnici preživeli skupaj, samo dva dni leta 1941. V obrazu ji berem bolešč, trpko otočnost, v očeh so skodrada solze. Vrata iz sprejemnice zaškripajo, vrtneta se moja spremljevalca. Molč. Dolg, mučen molč, ki ga onadva ne razumeta. Za steno je zajokal otrok družine, ki v Moskvi nudi Ahmatovi gostoljublje. Ta jok je zadušil tisto in pogovor spet polagoma steče. O njeni, o sodobni ruski poeziji, o kritiki.

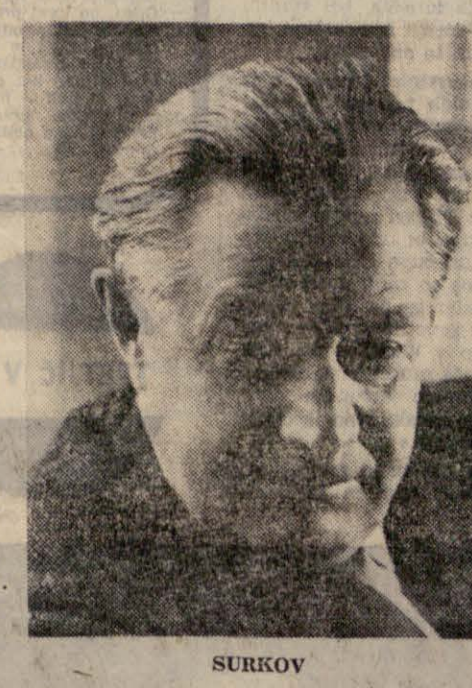
Te predala vzame Ahmatova pesniško zbirko. Naslov: »Iz šestih knjig.« To je izbor njene poezije, morda najboljši izbor, ki je izšel leta 1940 in bil dva tedna v prodaji. Potem so knjigo na osebno intervencijo Stalina prepovedali, unčili. Vzrok: pesem Klaveta, za katero je napačno mislil, da leti navzgor, pa je bila napisana že davno v dvajsetih letih. Bere mi najprej iz te knjige, potem nove neobjavljene pesmi, pesmi prijateljev, predvsem iz prve knjige že priletnega pesnika in prevajalca Arsenija Tarkovskega, očeta filmskega režiserja, mladega avtorja Ivanovega otroštva Andreja Tarkovskega. O krivične popularnih mladih, kot sta Jevtušenko in Voznesenski, noče niti slišati. Z bridkostjo zakrkljivosti govori o pomanjkanju prave, literarne kritike — o njeni zadnji knjigi sploh niso pisali, ker je bila v Moskvi v duhu urah razprodana — polna je navdušene hvale za sodobno mladino, ki po njenem pozivu in ljubi resnično poezijo ruskih pesnikov proučuje iz preteklih stoletij in kasnejših, ki jih uradno niso nikoli slavili in propagirali. O sebi in svojem delu, razumljivo, ne govori.

Nekaj očitka pa je vendar v glasu, ko pripoveduje o različnih ocenah njene poezije po svetu: v Italiji so jo proglasili za pesnico ene same knjige in to njene res dobre druge mladostne zbirke »Rožni venec«, v Ameriki so tiskali njeno, v domovini še ne v celoti objavljeno pesnitve »Leto 1913«, skratka vsi jo skušajo predstaviti po svoje, kakor njim najbolj ugaja in zato nepopolno. Res: nepopolno je predstavljala tudi v domovini, vsaj uradno, kajti dobesred del njene poezije ni objavljen, čeprav tudi te pesmi ljudje po prepisih bolj ali manj poznajo. In šele potem, ko poznaš tudi ta del, razumeš, da je pesniška obraz pesnice Ano Andrejevne Ahmatove mnogo izrazitši, sugestivnejši, kot bi ga rad uradno predstavili, čudiš se njenemu pučinskemu verzju, širini njenih izpovedi in nehotje se moraš znova pokloniti človeku in umetniku, tej dostojanstveni modri obilni ženi v črnini, ki ti tako ljubko žensko mudi polno roko v podstav od morda najinemu prtem in zadnjem slovesu.

ALEKSEJ SURKOV DVA KONCA ENE RESNICE

Aleksej Surkov je vsekakor zveneče ime, znano širom po Sovjetski zvezi in tudi izven njenih meja. Pravzaprav: to slavo si je Surkov pridobil ne toliko kot pesnik, prej bi lahko rekel, da se ima zanjo zahvaliti svoji vsežni kulturni in politični dejavnosti. Kajti gotovo ni niti ene kulturne akcije v Moskvi, ali kulturnega dejanja, pomembnega za vso Sovjetsko zvezo, da ne bi bil poleg tudi Aleksej Surkov, dolgoletni sekretar Zveze pisateljev Sovjetske zveze, glavni urednik sovjetske enciklopedije, urednik številnih izbranih del pisateljev, predsednik komisije za zvezo s tujino pri Zvezi pisateljev itd in tako naprej. Ta vsestranska neumornost, ta vsakodnevna kulturna srbotava je za tega sivolasega, temperamentnega sovjetskega človeka, strastnega polemika, govornika in propagandista in lidid politika — Surkov je član Centralnega komiteja partije — gotovo najbolj značilna. Značilna pravzaprav ne samo zanj, marveč usodo in pota dobrega dela sedanje sovjetske inteligence: iz bednih razmer, kjer ni bilo na vidiku prav nobenih perspektiv za kakršenkoli življenjski in kulturni, kaj šele pisateljski razvoj, je udeležena revolucije — mladega Surkova prav revolucija — spravila v sole, k literaturi, k kulturni politiki. In prav to pri njem najbolj imponira: moč, ki je dobesedno prehodil vse fronte od revolucije in kontrarevolucijskih intervenističnih vojn pa finski in domovinsko vojno, ki ni nikoli stedel svojih sil in sposobnosti za prosvetljanje, za kulturne in politične akcije in pri vsem ostajal vedno ne samo odločno zaveden državljani, marveč prav tako človeško pošten aktivist v najširšem pomenu te besede. Aktivist, ki veruje v svoje ideale in ideale svoje domovine in se zaveda svoje človeške odgovornosti za vse take in drugačne akcije. Ko zdaj pripovedujem to, mi prihaja v spomin težka leta za sovjetsko kulturo in sovjetske književnike in težko si zamislim položaj Surkova in njemu podobnih v tistih časih, da so vztrajali ne pasivno, ne z molkom ali s pisanjem za predal, ne, mar-

več so, kot Surkov, skušali intervenirati, po jasneje, preperevati nespovarume in na silo. Surkov je, kot mi pripoveduje drugi, vse to ves čas počel, ne da bi se uklonil in molče podpisoval obtožbe. In ta pot, vztrajati v prvih linijah in posrdovali, je bila gotovo mnogo hušja, kot se zgolj umakniti v svoj svet, ograditi se od vsega surovega in nepravičnega. Tako je razumljivo, da je najin pomenek v Zvezi pisateljev najprej trčil prav od politično temo, na vse tisto, kar mi od malo ocenjujemo dostikrat hudo po svoje, z malo razumevanja za vsa protislovia in za stiske ljudi v tistih letih tako imenovane diktature kulta osebnosti.

SURKOV

Prav to malo razumete, kaj vse je bilo pri nas. Vam je pravzaprav to nemogoče razumeti. Pogledajte, večer je bil tu pri meni Jean Paul Sartre, pisatelj, človek, ki gotovo širše in objektivneje ocenjuje svetovno dogajanje kot številni tako imenovani kritiki sovjetskega razmer, človek, ki se vedno ponovno vrača na obisk k nam, a vendar. . . so stvari, ki jih vi vsi, ki tega niste na lastni koži doživljali, ne morete razumeti in o njih ne morete soditi. Sploh pa, povejte mi, kje je meja med objektivno upravičeno surovostjo in nasiljem, ali zločinom?

Potem pripoveduje o pisateljih, ki so jih zaradi neupravičenih, izmišljenih obtožb odpeljali v taborišča, govori o intervencijah nekaterih komunistov v Zvezi pisateljev in o čudovitih tihih zaprtih ljudi, ki so kljub vsemu verovali v zmagovalne leninske ideje, ki

so naravnost iz taborišča odšli na fronto v drugi vojni. »Vidite, to ni tako preprosta. Bil bi so komunisti, ki so pobegnili iz kamiona, ko so jih peljali na streljanje, da bi se po ti so v več kilometrov prebili v Moskvo in zavtevali svojo pravico. So ljudje, ki jim kričev, nasilja in taborišča niso odzveli vere v to, za kar so se življenje borili. Danes se na vso to gleda z drugega, neredko krivičnega zornega kota. Vzemite literaturo: pesnik, ki je danes napisal, da so ljudje hodili gledat mrtvega Stalina, da bi se prepričali, če je res mrtav, laže. Ljudje so jokali, tla so bila pokrita s solzami.

Mislim na ta dva konca ene same resnice. Prav ima Surkov in prav ima tudi Asejev, on je namreč zapisal tisto v eni izmed svojih pesni. Znova doživljam isto, kot še večkrat: postenega idealista Surkova, vornika, ki je zmeraj sveto verjel, živel in delal v skladu s svojimi notranji prepričanji, je verz Asejeva prizadel, ranil kot očiček za njegove lastne solze. To je subjektivna plat te zadeve. Objektivno pa je morda bliže resnici Asejev.

Toda pustimo preteklost, tisti, ki so intimo človeško prizadeli, ki so rasti in delali v tej preteklosti, jo gotovo ocenjujejo drugače, kot mladina ali kot tisti, ki so ob tej preteklosti stali ob strani. Za Surkova ni preteklost samo mračno obdobje diktature, zanj je dobrasen kos njegovega življenja, njegovega dela, vloženega v danes že mogočno stvarstvo sovjetske kulture. Kaj sedaj, to je važnejše? Kaj sodi na primer Surkov o zadnjih trzajih v kulturi? Vprašal sem ga naravnost: mislite, da bodo zadnji napadi na kulturne delavce ovira za nadaljnji normalni razvoj sovjetske literature? Odgovoril je, ne da bi se spuščal v pojasnjevanje in razpravljanje: »Prave umetnosti, pravega umetnika ne more nič zaustaviti.

Oporekal sem s primeri iz preteklosti: Pa Zabolocki? Desettletje od leta 1937 do 47 je bilo zanj popolnoma mrtvo? »Da, toda on kot nekateri drugi, so bili v taborišču. To je nekaj popolnoma drugega. Danes tega ni. Mar mislite, da so na primer pisatelj ali pesnik, ki v tridesetih letih niso objavljali, imeli ob evakuaciji polne predale neobjavljenih rokopisov? Ne. Kdor ima kaj povedati, bo povedal, mora izpeti. Ali s podobno povedano: zabotnirajte bacil gripe, prišel bo na dan kljub virusu.«

LE SLOVENE A VOTRE PORTEE. Učbenik slovenskega jezika. Napisal Franc Jakopin, v francoščini priredil Viktor Jesenik (Založba Slovenska izseljenska matica v Ljubljani, v prodajo prevzela Založba Mladinska knjiga)

SLOVENE FOR YOU. Učbenik slovenskega jezika. Napisal Franc Jakopin, v angleščini priredila Nada Vitorović (Slovenska izseljenska matica)

MOECHTEN SIE NICHT SLOWENISCH LERNEN? Učbenik slovenskega jezika. Napisal Franc Jakopin, v nemščini priredila Dora Vodnik (Slovenska izseljenska matica)

QUIEREN HABLAR EN ESLOVENO, Učbenik slovenskega jezika. Napisal Franc Jakopin, v španščini priredila Jolanda Kvas-Perona (Slovenska izseljenska matica)

UMRL JE DRAMATIK CLIFFORD ODETS

Pred nekaj dnevi je v filmske ustvarjalce že zloglasni bolniški »Libanonske cedre« (Hollywood) umrl eden najbolj znanih ameriških dramatikov in komediografov, Clifford Odets. star komaj 57 let. Ideološko zelo angažiran človek, socialist po lastnih besedah, je začel pisati potem, ko se je kot toliko uspešni »self made« Američanov poskusil v celi vrsti poklicih. Bil je igralec, recitator pesmi, napovedovalec, tehnik za posebne efekte itd. Vendar je bilo gledališče njegova strast. Leta 1930 je postal stalni član Group Theatre in čez pet let napisal komedijo »Awake and sing« (»Zbudi se in poje«), ki mu je prinesla veliko slavo. Še slavnijeje pa je njegovo delo »Waiting for Lefty« (»Čakaj na Leftyja«, ki mu je prineslo dramsko nagrado yalske univerze.

Sredi štiridesetih let je začel Odets pisati scenarije za Hollywood. Po njih so posneli vrsto odličnih filmov, kot na primer »Veliki nož«, »Dekle z dežele«, »Srečni fant« in drugi. Pa tudi sam se je poskusil z režijo svojih del in se pred meseci sam vidi v Ljubljani njegov film »Zgodba z naslovne stranice« (odrska uprizoritev dela smo videli že prej tudi pri nas). Med najpomembnejša dela Clifforda Odetsa uvrščajo tudi »Izgnanji raj« in »Raketa na Luno«.

NOVA GLEDALIŠKA METLA INGMAR BERGMAN

Režiser Ingmar Bergman je komaj dober mesec ravnatelj švedskega Kraljevskega dramskega gledališča v Stockholmu, pa se je že izkazal kot odličen reformator. Zapreti je dal gledališko solo, odlej se bodo igralci solaj samo na novi akademiji. Dobil je orkester za gledališče in dva koreografa, med njima Birgit Aakesson, ki je s svojo baletno skupino pred kratkim z velikim uspehom gostovala v Združenih državah Amerike. Bergman je tudi preuredil gledališko restavracijo, tako da bo imelo gledališče več prostora za garderobo igralcev. Odlčili je, da ob ponedeljkih ne bo predstav ali skusenj, razen tega pa je zviljal plače igralcev.

Vendar pa ne namerava preveč spremeniti repertoarja. Pravi, da je moderno gledališče odvisno od klasičnih del in da nikakor ne namerava opustiti Strindberga. Od modernih del namerava v prihodnji sezoni uprizoriti dve starejši insonovski deli: »Le pionten de l'air« (»Zračni pešec«) in »Le roi se meurt« (»Kralj umira«) ter delo ameriškega dramatika Edwarda Albeija »Kdo se boji Virginije Woolf«, ki ga bo tudi režiral. Vendar še ni uredil vseh načrtov za prihodnje sezono, ker prav zdaj režira svoj prvi barvni film »Dolarje« (Ne povzvarjate se o teh ženskah«, ki bo njegov najdražji film (300.000 dol.).

»Mojster misterijev«: ženska z otrokom

letih, med potresom in izbruhom Vezuva, je znova zažvela vsa cvetoča umetnost.

Ze Mauri je pisal, da je samo v Pompejih mogoče zasledovati razvoj silkarske oblike, tehnične in stila za dve stoletji; eno pred našim in drugo po našem štetju.

V Milano je izšla umetnostna zgodovina tega obdobja: Ragghianti, »Slikarji iz Pompejev«. Avtor je razdelil to dobo po stilnem krstetju in je vsaki šoli oziroma vsaki smeri določil srednjo osebnost: Mojster iz Telefa, Mojster pesnice, Helenski mojster, Mojster misterjev, Mojster epa, Mojster senc, Mojster barv itd.

To je seveda klasifikacija na podlagi del, o katerih se lahko razpravlja in bo v bodoče morda tudi korigirana, toda njena prednost je v tem, da je nekaj oprijemljivih točk za nadaljnje raziskave.

ARGO Taradiznikova juha
PRODUKT DELAMARIS

TELEFON V AKTOVKI

PRIJETEN IZUM MOSKOVSKEGA INŽENIRJA

Neredko moramo takoj odpotovati, a istočasno pričakujemo važen telefonski pogovor. V takem primeru si bomo kaj težko pomagali. Pogovor bomo morali odpovedati ali prestaviti potovanje. Po vesteh, ki prihajajo iz SZ, bomo že v bližnji prihodnosti hkrati lahko rešili obe nalogi. S seboj bomo samo vzeli radiofon, škatlico velikosti 11x8x3 cm. Rahlo brnjenje iz aktovke, kamor smo spraviili škatlico, nas bo opozorilo, da je zdaj na vrsti tisti telefonski pogovor, zaradi katerega bi morali ostati doma.

Ta majhna naprava v bistvu ni nič novega. Moskovski inženir Leonid Kuprijanovič je v njej samo združil dobre lastnosti in prednosti telefona in radijskih zvez. Ko nas želi nekdo poklicati, zadostuje, da samo zavrti na naš radiofon značilno številko in že se bo ta oglasil z brnjenjem. Pri

radijskih zvezah tako preprosto klicanje ni bilo mogoče, a tudi telefona nismo mogli vzeti s seboj.

V notranjosti škatlice iz umetne snovi sta dva oddajnika in sprejemnik. En oddajnik dela na UKV, a drugi na kratkih valovih. Kot sestavni elementi so uporabljeni transistorji in tiskana vezja. Poraba toka je majhna. Tega dobimo iz majhnega nikelj-kadmijevega akumulatorja, ki ga lahko po volji polnimo. Kristalni zvočnik na hrbtani strani naprave služi kot mikrofona in slušalka. Izbiranje med UKV in kratkimi valovi in vklopljanje oddajnikov omogoča vrtilno stikalo na desni strani ohišja. Na desni strani naprave je majhna številčnica, podobna kot pri telefonskem aparatu.

S številčnico lahko izberemo poljubnega naročnika v krogu s polmerom 80 km, če le ima radiofon, sicer pa moramo z radiofonom prositi za posredovanje radijsko-telefonske centralo, ki je lahko do 80 km oddaljena. Tako postajo imajo šele v načrtu. Pričakujemo lahko, da jo bodo postavili tam, kjer je potreba največja, v območju z velikim številom radiofonov. Preko radijsko-telefonske centralo dobimo zvezo na enak način kot preko telefona in to z vsakim naročnikom.

Vzpostavljane zveze poteka takole: radiofon — radijsko-telefonska centrala — avtomatsko telefonsko posredovanje — naročnik. V nasprotni smeri lahko vsak naročnik po-

ključ s svoje pisalne mize številko radijsko — telefonske centralne, a ta bo zahtevo za zvezo brezčasno sporočila iskanemu radiofonskemu naročniku. S časom bo mogoče avtomatizirati vse vmesne operacije v obeh smereh.

Zanimivo je, kako je inženir Kuprijanovič izpeljal nekatere podrobnosti v svojem radiofону. Kratkovalovni oddajnik upravlja kristal, to je dela na določenih frekvencah, ki se ne da spreminjati. Isto velja za UKV oddajnik, ki se v prvi vrsti uporablja za zvezo med dvema radiofonom na manjših razdaljah. Mehanizem številčnice je v principu enak onemu, ki se uporablja v avtomatski telefoniji. S prekinjalnimi kontakti oblikujemo pozivni signal, ki ga oddajnik sporoči okolici in ta aktivira ustrezne releje v okolnih radiofonih. Toda na signal reagira z brnjenjem le tisti radiofon, čigar značilno številko smo klicali.

Vse našete prednosti naredi še bolj privlačno dejstvo, da tehta radiofon le nekaj 700 gramov in nam kljub temu omogoča zvezo z vsakim naročnikom v polmeru 80 km. Po besedah inženirja Kuprijanoviča o miniaturizaciji imamo še velike možnosti, ker bodo z napredkom molekularne elektronike dani tudi potrebni pogoji za zmanjšanje radiofona. Kar zadeva doseg, lahko tudi pričakujemo, da se bo zvečal na 200 km.

Iznajdba ruskega elektrotehnikarja je važna še z enega vidika. Nadaljnji razvoj bo nedvomno doseg radiofona še povečal in s tem teoretsko omogočil primerno komunikacijsko zvezo s se tako oddaljenim in oddaljenim krajem na zemeljski krogli. Preden bi prišlo do tega, bo treba medkrajne, meddržavne ali celo medcelinske pogovore nadzorovati, ker bo drugače prišlo v zvezh do motenj in s tem do zmede. Na splošno pa bo uvrstitev radiofona kot nove naprave med komunikacijskimi sredstvi brez dvoma dragocen prispevek k zbliznanju in boljšemu sožitju med narodi na naši zemlji.

MOSKOVSKI INŽENIR LEONID KUPRIJANOVIC S SVOJIM PRVENECOM, PRVIM RADIOTELEFONOM "ZA AKTOVKO".

NEBO V SEPTEMBRU

Dne 23. septembra bo Sonce prekorakilo nebesni ekvator na točki, ki je ravno nasproti pomladnici. Zopet bomo imeli enakokoličje, a tokrat jesensko, in dnevni bodo začeli postajati krajši od noči. Do 15. septembra bo sonce še pred Levoim, potem pa bo prešlo pred ozvezdje Devica. Po starem pa je stopilo v znamenje Device že v avgustu in bo vstopilo v znamenje Tehtne dne 23. septembra in bo torej od zvezd, ki pripadajo ozvezdju Tehtne se zelo daleč! Medtem ko bo dan dne 1. septembra še 13 ur in 20 minut dolge, pa se bo skrajšal do 1. oktobra že na 11 ur in 44 minut.

Luna: Polna Luna bo dne 2. septembra in bo stala pred ozvezdjem Vodnar. Zadnji krajec bo dne 10. septembra pred ozvezdjem Bik. Svetla zvezda, ki bo svetila v bližini Zadržnega kraja, je rdečkasti Aldebran, ki je mnogo večji od našega Sonca. Malo bo pred ozvezdjem Devica. Prvi krajec bo pred ozvezdjem Strelec. Planeti: Merkur bo le težko viden v jutranji zarji proti koncu meseca. Vidljivost pa se bo zelo izboljšala v naslednjem mesecu.

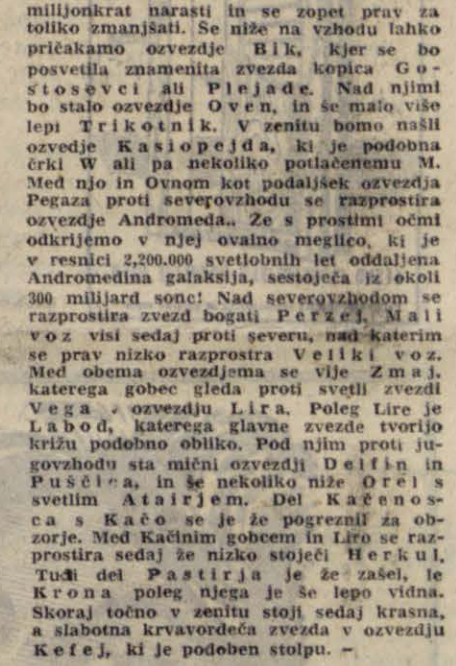
Venera bo ostala še ves september preblizu Sonca, da bi jo mogli opaziti. Tudi Mars je navidezno je preblizu Sonca in ostal bo še dolgo časa neviden. Če pa nam ti mali planeti ne dovolijo, da bi jih opazovali, pa žari Jupiter vso noč kot najsvetlejši objekt — z izjemo Lune — na nebu. Sredi septembra — vzdolž 30 minut po sedmi uri, na koncu meseca pa že pred polnočno uro zvečer. Njegova svetlost bo v septembru — 2,5 in bo daleč prekašala ostale zvezde, ki bodo tedaj na nebu. Ker bo okoli 30 nad obzorjem, bo tudi v zelo zgodnjem polnočju za opazovanja. Z majhnimi daljnogledi bodo vidne 4 od njegovih 12 lun.

Tudi Saturna bodo lahko opazovali zacetkom vsa noč; na koncu septembra pa bo zahajal že 15 minut pred 2 uro jutraj.

Ozvezdja: Polna ozvezdja so se premaknila na zahodno stran neba in Skorpiona ne vidimo več. Tudi del Strelica je že zašel. Rimski cesar je velikanski neprozorni kozmični oblaki prahu in plinov na milijarde zvezd, ki jo sestavljajo. Nad južnim obzorjem se sveti zvezda Fomalhaut, najsvetlejša zvezda v ozvezdju Vodnar. Desno od nje je s zvezd, ki jih sestavljajo. Nad južnim obzorjem se sveti zvezda Fomalhaut, najsvetlejša zvezda v ozvezdju Vodnar. Desno od nje je s zvezd, ki jih sestavljajo. Nad južnim obzorjem se sveti zvezda Fomalhaut, najsvetlejša zvezda v ozvezdju Vodnar. Desno od nje je s zvezd, ki jih sestavljajo.

Nad južnim obzorjem se sveti zvezda Fomalhaut, najsvetlejša zvezda v ozvezdju Vodnar. Desno od nje je s zvezd, ki jih sestavljajo. Nad južnim obzorjem se sveti zvezda Fomalhaut, najsvetlejša zvezda v ozvezdju Vodnar. Desno od nje je s zvezd, ki jih sestavljajo.

Tole enonadstropno hišico iz plastične snovi so izdelali v Veliki Britaniji iz poliesterske smole, steklenih vlaknen in fenola. Ker je montaža take hišice zelo enostavna, jih sedaj serijsko izdelujejo za potrebe angleških železnic. Lepa pa ni!

PAVEL KUNAVER

iz znanosti in tehnike nam poročajo

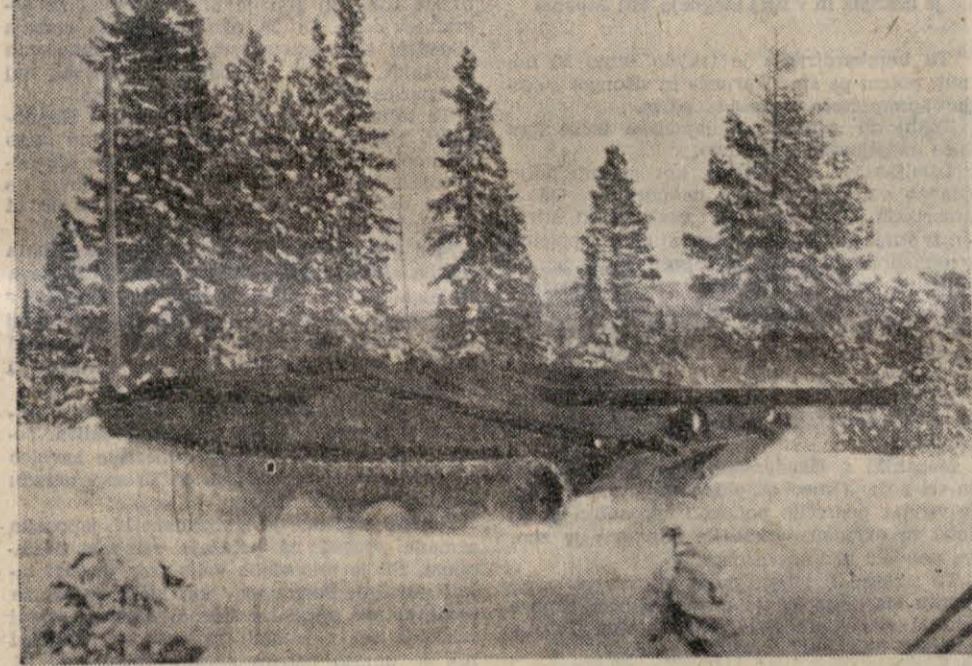
V Iranu se resno bavijo z mislijo, da bi obnovili nekdanji babilonski stolp, ki ga je zgradil nekdanji kralj Nebukadnezar (604—562 pred n. št.). Baje je bil visok 90 m in ga je hotel kot zadnji obnoviti Aleksander Veliki že 330 pred n. št. Turisti si lahko danes ogledujejo le njegove razvaline in pa ostanke vasi, ki so jih iz opeke stolpa zgradili. Zdaj namenjajo to opeko ponovno uporabi za prvotni namen.

Novije raziskave fiziologije utrujenosti so dokazale, da ionizacija zraka znatno vpliva na dinamiko. Zato priporočajo sedečim delavcem, da pogosto prezačijo svoje pisarne. Neka angleška tovarna je v izdelala aparat, ki umetno ionizira zrak še bolj učinkovito, celo v hermetično zaprtih prostorih. Priprava, ki ima velikost radijskega aparata nenehno filtrira zrak v prostoru in ga obseva, preden ga pošlje v prostor. Tehta 2,2 kg, potroši le 80 wattov in zadošča za ventiliranje prostornine 110 kubičnih metrov.

Telet enonadstropno hišico iz plastične snovi so izdelali v Veliki Britaniji iz poliesterske smole, steklenih vlaknen in fenola. Ker je montaža take hišice zelo enostavna, jih sedaj serijsko izdelujejo za potrebe angleških železnic. Lepa pa ni!

ČUDEŽNI TANK STRIDSVAEN S'

V svetu prihaja vedno bolj do izraza zdrav razum in želja za mirom. Kljub temu številni vojni konstruktorji ne mirujejo. Francozi se bahajo s svojim tankom AMX, Nemci pa z novim »Leopardom«, ki je prav tako iz vrsti mačk kot »Tigre« in »Pantere«, njegova predhodnika v II. svetovni vojni. S tehnično nedvomno najzanimivejšo mačko pa so se pojavili Svedi. Svoj čudežni »Stridsvagn S« so nedavno demonstrirali skupini predstavnikov tiska.

A zakaj je omenjen tank tako zanimiv? Posebnosti in novosti je precej. Prvo presenečenje vzbudi dejstvo, da je tank brez kupole, visok komaj 2 metra. Zato ga je v primerjavi s tanki doslej običajne višine 2,5 metrov ali celo 3 metre težje zadeti, kar so pokazala proučevanja poskočkovnikov v pretekli vojni. Tisti, ki pozna razvoj tankov, bo ugovarjal, češ, to ni nobena no-

vost, ker so tanki takih oblik že delovali v I. svetovni vojni in so jih opustili prav zato, ker so bili nerodni. Ta pomislek je docela utemeljen, vendar se »Stridsvagn S« v tej lastnosti bistveno razlikuje od svojih predhodnikov. Jeklena gmeta je kljub teži 35 ton izredno gibčna in hitra. Vozilo doseže na težkem terenu hitrost do 30 km na uro, a na cestni 60 in še več, ne glede na to ali pelje naprej ali nazaj. Ker tank nima kupole, mora meriti s telesom v smeri cilja. Običajni tank s kupolo potrebuje od trenutka, ko je na primer opazil sovražnika na levi strani, do teden, ko obrne kupolo za 90 stopinj in lahko začne streljati vsaj 20 sekund. Pri frontalnih in globinskih popravkih topa mišje se nadaljnje dragocene sekunde, ki so lahko usodne. »Stridsvagn S« pa se ustavi na mestu, obrne okrog svoje osi in lahko strelja v 15 sekundah. To naravnost bliskovito obracanje celotnega tanka so dosegli z izkorišča-

njem hidravličnih priprav v mehanizmu, tiganje in spuščanje 10,5 centimetrskega topa pa s hidropnevmatskim sistemom, ki tlačni oziroma izpušča olje pri navpičnih premikih topovske cevi. Podrobnosti o delovanju raznih sistemov so kljub vseh ljubeznivosti demonstratorjev ostale še vedno vojska skrivnost.

Prav tako kot top so usmerjene štiri težke strojnice. Njihova razvrstitev spominja na oborožitev letal. Neupošeni opazovalec bo nehote menil, da je s tem zmanjšana obrambna sposobnost tanka pred napadi z bazukami, vendar ni tako. Pravijo, da je »Stridsvagn S« gibčen kot mačka in hiter kot gazela in to v vseh smereh. Konstruktorji so pazili, da ne bi kakorkoli zmanjšali debelino oklepa, marveč so ga na najvažnejših mestih še celo ojačili. S posebno izvedbo so dosegli, da je tank lažji kot njegovi sovratniki, ki ob taki oborožitvi in izvedbi tehtajo okrog 50 ton.

Za pogonski enoti sta bila pri prototipu »Stridsvagn S« uporabljena dva motorja Rolice — Royce po 230 KM in Boeigov turbotomator 330 KM. V serijski proizvodnji pa bodo uporabili R-R motorje po 240 km in turbotomatorje, ki jih bo izdelala švedska tovarna Volvo. Posebej izdelani prenosni sistem bo omogočil posamično vključevanje pogonskih enot. Turbotomator so izbrali zato, ker ga je mogoče pognati tudi pri minus 40 stopinj C in doseže boljši učinek. Oba motorja prenašata pogonsko silo na 67 cm široke verige.

Kaj zanimiva je tudi razdelitev dela med posadko. Ta šteje tri člane. Dva sedita, eden poleg drugega, na najvišjem mestu v tanku in sta oba hkrati voznika in streleca. Tretji član posadke ima le eno dolžnost: upravljanje vozila v smeri nazaj. Tudi podajanje 20 kg težkih granat ni več ročno, ampak polavtomatično.

Nenavadni tank lahko tudi plava. Pod ukropljenim oklepom ob straneh so nameščene blazine, ki se dajo hitro napolniti in jih stranice oklepa dobro zaščitijo. Daljše plavanje omogočata dve vgrajeni črpalki za izčrpavanje vode, ki bi utegnila pronicati v vozilo.

Predstavljanje zanimivega tanka lahko zaključimo z vprašanjem, kdo je tega tanka najbolj vesel. Odgovor je kratek: bog Mars.

JUTRI: DUNAJSKI ZREZEK IZ NAFTI

Junija je bil zamišljen, tih francoski inženir Alfred Champagnat osrednja osebnost na sestanku naftarjev v Stuttgartu. Politični kolegi so ga oblegali z vprašanji, novinarji mu niso dali miru. Potrebnosti znanstvenik je skušal vsem ustreči in odgovoriti na vsa vprašanja. Teh pa je bilo mnogo, skorajda preveč. Razumljivo, saj je bil Francozov referat nekaj posebnega, prelomnica v človekovi prehrani.

Zgodba se je začela tistega dne pred petimi leti, ko je družba BP sklenila, naj začne Champagnat uresničevati idejo, ki jo je že dolgo gojil, namreč kako dobiti beljakovine in vitamine iz nafte. V kraju Lavera pri Marsellu so v ta namen po tihem začeli z raziskovalnimi deli, predelovali so stare naprave in gradili nove.

»Pred dvema letoma in pol smo začeli tudi s praktičnimi poskusi.« Na sestanku naftarjev rekel Champagnat. »Nismo iskali katerega nadomestka, marveč enakovredno hranilo. To se nam je tudi posrečilo. Naša tovarna bo proizvajala beljakovinski koncentrat, ki bo enakovredno živalskim beljakovinam in bo poleg tega bogat z vitamini. Lahko rečem, da so nam tehnični postopki fermentacije nafte dobro znani kot tudi, da je proizvodna cena primerna.«

Tisti, ki so postužali tevanja tega strokovnjaka, so se lahko samo čudili, da na to idejo ni nihče prišel že prej, saj se praktično vsak dan srečujemo s postopkom spreminjanja mošta v vino. Proizvodnja beljakovin iz nafte je v tem postopku močno podobna. V vlogi mošta je v Champagnatovem primeru nafta ali kak postranski proizvod

destilacije. Na te snovi delujejo podobno kot na most posebene vrste glicin in jih preobražujejo v beljakovine in vitamine. V strokovnem jeziku pravimo taki preobrazbi fermentacija.

Morda bo koga obstoj in razmnoževanje glicin v nafti iznenadilo. Zato ne bod omed ponoviti, da že vrsto let poznamo glicine, ki živijo pod asfaltnimi cestami in se hranijo z bitumnom. Ker niso izbirne, so zadovoljne tudi z manjvrednimi proizvodi pri destilaciji nafte. Podobne glicine živijo tudi na dnu zbiralnikov za nafto, v odličevalnih napravah in celo v tleh, prepeljanih z nafto, ter uživajo same ogljikovodikove.

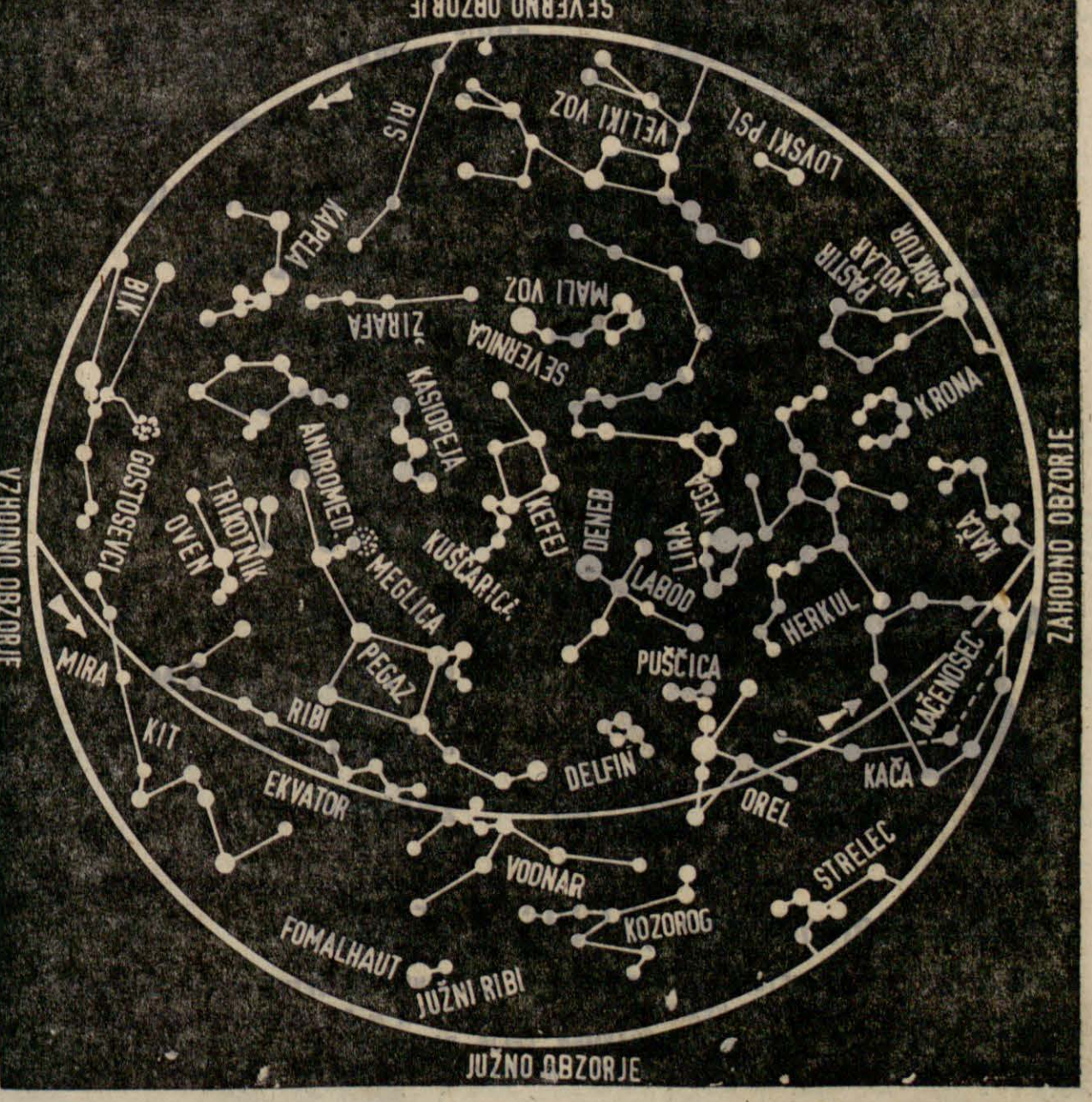
Francozi so morali preiskovati precej vrste glicin, preden so odkrili tiste, ki jih danes uporabljajo v posebnih zbiralnikih. Te glicine povzročajo izčrpanje parafinske mešanice v zbiralnikih, vendar za gradnjo beljakovin potrebujejo še dušik, jodfor, kalij in podobne prvine. Za pospešitev postopka moramo vsebinsko zbiralnikov tudi »pognojiti«. Champagnat je izbral preprosto in hkrati elegantno metodo. Umetno gnojivo se v vodi raztopi in prinese vsebinski zbiralnikov. Ostalo prepuščamo glicinam, ki se razmnožujejo z bliskovito naglico.

»Hitrost razmnoževanja nam nazorno pokaže primerjava med kulturami glicin in govedom. Naselbina gliciv postane v enem samem dnevu petkrat težja. To pomeni, da se glicine teže 5 kg zredijo v 24 urah na 2 kg. Petsto kilogramov težke govedo pa se v tem času v najboljšem primeru lahko zredi za 2,5 kg. Govedo rabi razen tega preovrstno nego in oskrbo, glicine cepilke pa so zado-

voljne že z naftno juho. Šele tedaj, ko juho vpožrejo jih izločijo iz raztopine in jih predelajo. Zato ni presenetljiva napoved, da bo pri enaki hranilni vrednosti cena beljakovinskega koncentrata največ 6 odstotkov cene mesa. Ta cena se bo nedvomno še znižala in bo 30 kg koncentrata lahko kmalu stalo le toliko kot 1 kg mesa.

Proizvajalce pa čaka še važen problem: v kakšni obliki bodo prodajali beljakovinski koncentrat. Menda se bo pojavil najprej v želatinski in pozneje v zrnatih oblikah. Nedvomno se bo razlikoval, vsaj v začetku, od privlačnega telečjega zrezka. To je hkrati tudi slaba stran novega proizvoda, ki pa ne bo bistveno vplivala na odjemalce, ker do milijonov, ki nujno potrebujejo amino kisline, sestavne dele beljakovin, navdušo dobrodošel. Tam, kjer se ljudje hranijo pretežno z žili, predlaga Champagnat, je treba pomanjkanje takih beljakovin, kot so meso, ribe, jajca in mleko, nadomestiti z obveznim dodajanjem hranilnega beljakovinskega koncentrata.

S postopkom proizvodnje koncentrata do precej pridobilo tudi rafinerije. Slednje so se doslej trudile, da bi odstranile višje frakcije destilacije, ki so se pri nizkih temperaturah izločile iz masivnega olja in kristalizirale ter tako zamušile oljne dovode v vozilih. Pri Champagnatovem postopku se glicine hranijo prav s temi višjimi frakcijami in proizvajajo iz njih tako potrebne beljakovine, a rafinerije bodo občutno razbremenjene in bodo lahko ceneje proizvajale mazila in goriva.

POGLAVARJEVA OGRIČICA

Pragost pod januarskim soncem je bil poln cvetja in dišav. Povošod je prekipevalo življenje. Na palmovih listih, razprostrtih kot velike pahljade, so samci papig skrivali krivice kljune v dope na glavah samice, razlegali so se njih enolični klici. Ptici so polni ljubezenskega zagona hoteli obešati svoja gnezda na veje. Na večer se je razleglo rjovenje paricah se jaguarjev, ki so se sklicevali na ponočne sestanke. V opoldanskih urah je bilo videti trop kajmanov okoli samec, ki so se popadali in ubijali med seboj. Nato se je najmočnejši, zmagovalec, krvavec sredi vode, ki je drobno valovala in metala sčemeč sončni odsev, približal vdani samici in skupaj sta igrase se zlezla na strmo obalo, njuni teži, oklopljeni telesi sta se divje pritiskali drugo ob drugo, mogočnega repa sta bicala očmi breg, nato sta oba mirno, zelo mirno obležala, reči so jima osteklenele, zarke sonce je sušilo njuni z muljem pokriti telesi, ki sta počasi spet dobivali luskasto površino.

Tudi nas je prežal utvarljivi dih prirode. Kar na vsem lepem smo se pričeli krohotali kot ponoreli, nato smo se brez pravega vzroka razzalostili, letovala se nas je želja po preprih, hoteli smo se boriti, ubijati. Celo na obrazu poglavarja Tupana, ki je bil naguban kakor skorja stoletnega mahagonijevca, je zasijala mladostn svežina, njegovi majhni, črni očesi, ki sta bili pod obokom gostih obrvi še manjši in še bolj črni, sta zarezli kot očesi jaguarja, ki opazuje bližajočo se samico.

Nekega popoldneva smo ležali v senci drevesa lupuna in poglavar mi je razkrival svojo znanost, pridobljeno iz knjige narave, ki je starejša in modrejša od vseh napisanih. Njegov glas, kot da je prihajal zelo od daleč, enoličen in utrujače kakor sušen list, Nič več me ni zanimalo kot nekdanj, katere rastline pomagajo pri kačem pikju in kako se človeška glava posodi do velikosti pomaranče. Prav nič... Medtem ko je on pripovedoval, sem jaz z očmi in mislimi sledil brezkljuni letu modrokrilega metulja.

HUMBERTO DEL AGUILA

— Neprizanesljivi strup kurare pridobivamo iz rumenih listov... je pripovedoval poglavar. V tem trenutku se je metulj skoraj zetel v mojo glavo in nisem si mogel kaj, da ne bi segel za njim in ga skušal ujeti. Tupan me je resno pogledal in prizadeval sem si, da bi osredotočil svojo pozornost na njegovo razlago.

— Puščice, katerih konice se delajo iz trste marone, se nikdar ne zastrupljajo, kajti marone ima ostre robove in ko se puščica izstrelj, lahko ranijo prst. Zadoštuje pa majhna ranica, manjša kot pik komarja...

— Sumac je pribredla iz vode z ribo na harpunu, ki se je divje, krčevito zvijala, in videč mojo zmedenost, me je vprašala:

— Kaj pa ti je? — Nič mi ni, — sem odvrnil s tresočim se glasom. — Izgubil sem ravnotežje in malo je manjkalo, da nisem padel v jezero.

— No, saj kopej ti ne bi škodovala. — Ribca v kosari se vedno ni obmirovala. Bila je velika, krasna, zlate barve s črnimi progami.

— Loviva naprej, da bova zvečer presenetila Tupana! — Ribarila sva naprej in v manj kot eni uri sva imela petnajst rib, največ tucunare in acarahuazuje. — Pojdva nabrat še užitnih palmih plodov! — Kot vedno, sem jo tudi to pot ubogal in se strijhal. Da bi prišla do užitnih palm, sva morala preko majhnega jarka, preko katerega je vodilo namesto brvi podrtu drevo. Sumac je hotela steči čezenj, a spodsnilo ji je in zvalila se je v gosto podrast.

— Pomagaj mi vstati! — In zvonko se je zasmejala. Skočil sem za njo v jarek in ji pomohi roko, a namesto da bi se skušala postaviti na noge, me je s spretnim potegom zvrnila nase. Za trenutek sem se zmedel, nato pa so se najne ustnice našle v brezupnem, vročem, strastnem poljubu. Tedajci sem dojel iz goščave hrstenje dračja in suhega lista. Planil sem pokonci in napel puško, misleč, da bom zagledal jaguarja.

— Jaz sem! — Med zelenjem se je prikazal zgubani obraz starega poglavarja. Jecljaje sem mu pojasnjeval, kaj se je zgodilo. Poglavar ni rekel ničesar. Njegov zagoten pogled je podiral na meni. Medtem ko mi je z roko pogladil lase, je zamrmral kot sam zase:

— Ko se bo večerna zvezda sesla s soncem, boš dopolnil šestnajstkrat dvanaest lun. — Nato je čisto tih dodal: — Postal si zrel mož.

x x x

Poglavar je privlekel jaguarjevo kožo in se zleknil poleg velikega ognja. Poleg njega je sedel Sumac in si podprla glavo z dlanjo. Jaz sem se po stari navadi nasedel na poglavarjevi desni strani. Najstarejši bojovníki so posedli okrog ognja.

— Deževalo bo. — je menil eden. — Tupan je pogledal proti nebu.

— Ne bo dežja. — je dejal. — Oblaki so zelo visoko in nobenih cocuyev ni videti.

Cez trenutek je zaprosila Sumac: — Povej nam kako zgodbo. — Prislujhni sem. Za moje pubertetniško domišljijo ni bilo boljše paše kot povesti starega Tupana, polne trušca strašnih bitk, krvoločnih jaguarjev in ogromnih udavov. Vedel je tudi pošastne zgodbe, v katerih so se kakor v morečem snu vrstili zloveselčarčevniki, ki so po mili volji spreminjali ljudi v ostudne ribe in krastače, in duhovi v podobah vampirjev.

Tupan je pobožal ogrlice, ki so mu visele na prsi. Vse so bile narejene iz zob sovražnikov, ki so bili padli od njegove puščice ali gorjace. Izbral je ogrlico iz majhnih, enakomernih zob in jo ločil od ostalih.

— Poznaš tole ogrlico? se je obrnil k meni. — Često si me prošil, naj ti povem, kako sem prišel do nje. Nisem ti hotel povedati, ker si bil še otrok. Sedaj pa si že mož... To je bil moj najhujši sovražnik, a vendar šibak kot divji trs in krhek kot metuljeva krila. Pred petdesetkrat dvanaestimi lunami sem bil mlad in krepek. Cori je bila najlepša deklica našega plemena, ljubila sva se že izza otroških let, ko sva še skupaj tekala za metulji. Ko sem odhajal v vojno proti plemenu Aguaruna, mi je poslikala obraz z bojnimi barvami in naostrila moje puščice. Po zmagi nad sovražnikom smo se vrnil domov. V kanju sem imel mehko perje bele čapje, hladilna mazila, ribje oči, ki vzbuja ljubezen, zelene prozorne kamne, ki jih nosi plemu Huambisa, živopisne vrče, polne zlatih zrnec in velikosti koruze, ovratnice iz kril ronsape, kože črne pume, ki so tako redke, da pri plemenu Hauambisa lahko eno samo zamenjajo za tri ženske. Vse to sem imel za Cori, ki mi je zdravila rane in me uspavala s svojimi pesmimi. Na praznik sonca, ko cvetevi drevo punga, so po starodavnem izročilu naših prednikov mazili dekleta z diševimi smolami, nam mladencem pa so dali piti masate, v kateri so pomeshali v prah zdrobljene spolne ude aahunija, ker ta mešanica vzbuja ljubezen. Opolnoči, ko se luna dvigne najvišje na svoji nebesni poti, dekleta na vravčev znak zbežijo v goščavo, fantje pa z njimi. Fantu, ki uspe ujeti dekle za lase, se prizna, da si je to deklo prisvojil in postane njegova žena. Seveda smo bili že vsi vnaprej domenjeni. Dekle je povedalo svojemu ljubemu, kam bo šlo. Vedei sem, kje naj iščem Cori, toda, ker je bila zelo čedna, so si jo mnogi želeli, med njimi tudi mlad bojovník, močan in visok kot jek. Napočila je težka pričakovana ura, vrac je dal znak in dekleta so se pogojala proti goščavi. Stekel sem za Cori, ki me je opazila in obstala, tedaj pa je pridrvel moj tekmeč in me prehitel. V vojni sem dobil v nogo rano od puščice in nisem mogel dovolj hitro teči. Cori ga je zagledala, zakrčala in pobegnila. Napel sem vse sile in zdrvel naprej, od napora se mi je odprla rana. Tekmeč se je bilzi Cori, se deset korakov, še šest, še en korak... Cori se mu je izmaknila in uspejo ji je priti med noga. In mene, oba naenkrat sva je pograbila za lase. Spogledala sva se in v najhujšem pogledu je bilo toliko sovražstva, da sva brez besed planila drugo za drugo, vedoč, da je treba ubijati ali se pustiti ubiti. Borila sva se močje. Trda mi je predla in mislil sem, da je po meni. Nasprotnik me je z obema rokama pograbil za vrat, zmanjkalo mi je sapo. Pomislil sem na Cori in si jo predstavljaj v njegovem objemu, pa so se mi takoj povrnila moči, odtrgal sem njegovi roki od vratu, ga istočasno pograbil za lase in ga prisilil, da je naglno glavo nazaj. Moji zobje so se zagrizli v njegov golačec, v ustih sem začutil tople tekočino... nasprotnikovi roki sta postupili, jaz pa sem stiskal, dokler se ni sesedel. Opotekačojc se, vsak hip na tem, da padem po tleh, sem se približal Cori in nato so se najne ustnice združile v neskončen poljub, ki je imel okus po krvi ubitega tekmeča.

Poglavar je za hip umolknil, potegnul krpek dim iz velike pipe in znova povzel: — To sem ti povedal zato, da boš razumel, kako rad sem imel Cori. Nihče ne mora reči, da ima žensko rad, če ni pripravjen zanjo ubijati in umreti. S Cori sva bila srečna in čeprav mi ne boš verjel, ti povem, da nisem imel poleg nje nobene druge žene. — Zakaj pa jih imaš sedaj toliko? se je vmesala Sumac. — Poglavar je prislisal njeno vprašanje in pripovedoval naprej.

— Nekega dne sem v najgostejši hosti, kjer sem zasledoval čredo divjih prašičev huanganov, našel na nagega, sestradanega in opraskanega nabiralko kavčuku, ki je bil zabodil v pragozdu. Bil je belec kakor ti. Lahko bi ga bil prebodel s puščico, toda kajti sem ga vzel s seboj v svojo koč, pokril njegovo nagobito in zdrvil njegove rane. Kmalu nato smo izvedeli, da nas plemo Aguaruna misli napasti. To pa so strahopetci in napadajo le zahrbtno, zato je bilo treba noč in dan stražiti. Neke noči, ko sem z napetim lokom bolščal v temo in čuval speče plemo, me je prišla nepremagljiva želja, da vidim Cori, da jo stisnem v svoj objem. Zapustil sem svoje stražarsko mesto, čeprav je plemenu grozila neovredna nevarnost nenadnega napada, in stekel v koč. In... kaj praviš, kaj sem zagledal? Saj si lahko predstavljajš. Prav to, kar si mislila Cori in tujec... Da, onadva. Nisem vedel, kaj naj storim. V ušesih

mi je brenčalo tisoč rojev čebel. Iz globoke bolečine me je zdrnil bojnik krik Aguarunov. Zdirjal sem ven in se pridružil ostalim bojnikom, ki jih je napad presenetil in so se razbežali po pragozdu. Moj glas je bobnel kot rjovenje otoronga.

Pridrživla se mi je skupina najpogumnejših in na čelu njih sem se vrgel na sovražnika. Bil sem željen krvi, željan ubijanja. Vsak udarec moje gorjace je polozil sovražnika z razbiti lobanjo. Nenadoma so zagorele naše kože in v silju požara sem zagledal poglavarja Aguarunov. Kakor si mravljinčar utre pot preko mravelj, sem se jaz prebil skozi vrste sovražnikov in se znašel pred poglavarjem. Spopadla sva se, najini gorjaci sta s kratkim živigem presekali zrak. Ob prvem udarcu se je moja gorjaca zlomila in ostal sem brez orožja. Nasprotnik je zamahnul, da bi me z enim udarcem pobil, a prehitel sem ga in se vrgel nanj, ga pograbil za noge in ga dvignil v zrak. Ker se nisem domislil drugega, sem ga pričel vihteti po zraku in ga nato treslil od debla drevesa. Aguaruna je popadel strah, spustil so se v beg, mi pa za njimi in posejali smo pragozd s trupli. Nato smo se vrnil po svoje mrtve. Med njimi je bil tudi bel tujec. V junškem boju je padel tudi naš poglavar in bojovníki so na njegovo mesto izvolili mene.

— Kaj pa si naredil s Cori? je zanimalo Sumac. — Pocačaj, pa boš slisla... Cez dva dni... No, saj ves, kako peče ugriz mravelj tangarana. Ta rdeča mravljičca s trupljenimi čeljustmi trga s kože drobne, navidne koščke in pušča tekočino, ki peče kot žerjavica. Takole je bilo. Cez dva dni sem odvedel Cori daleč, zelo daleč. Stopala je ob moji strani in se naslanjala na me. Našel sem tisto, kar sem iskal: mravljičce tangaran pod njihovim priljubljenim drevesom. Z enim potegom sem strgal z nje vso obleko in Cori je stala pred menoj čisto naga in se v vselem pričakovanju smehljala, ker ni dobro razumela, čemu sem jo slekel. Izraz besa na obrazu moškega je namreč lahko zamenjati z izrazom pohote. V njeno neskončno presenečenje sem jo zvezal, jo vzel v naročje in jo zanesel proti drevesu. Njeni očesi sta se napolnili z nepopisno goščo. Čeprav zvezana, se je divje branila. Njeno goščo telo se zvijalo kot kača, ki je odsekalo glavo. Zasadila mi je zobe v ramo, a uspejo mi je, da sem jo privezal k debelu. Brez odlašanja sem se oddaljil in njuni objemi kriki so mi še dolgo udarjali na uho, postajali so vse bolj šibki, vse bolj bolesteri. Vedel sem, kakšne muke jo čakajo. Najprej bo prišla ena mravlja, nato druga, pa tretja. Vsak ugriz je podoben dotiku z žerjavico.

Nato bo prišlo vedno več mravelj, toliko jih bo, kot je zvezd na nebu. Grizle jo bodo v oči, v ustnice, v vrat, v prsi, vsepovsod, njeno telo se bo pokrivalo z drobnimi kapljicami krvi, podobno krvavemu potu. Nato bo kri pričela teči v tankih curkih, koža bo počasi izginjala, polagoma bo izginjala cela ženska. Vendar so bile njene muke majhne in primeri z mojimi. Ko sem se drugega dne vrnil, sem našel le še lepo očiščeno, čisto belo okostje. Ob vzmajoju drevesa so ležali razmetani njeni lasje. Pobral sem jih, populi li lobanje vse zobe, jih preklanjal in jih nanizal na vrstico, spreteno iz njenih las. Od tedaj vedno nosim okoli vratu to ogrlico.

Poglavar je umolknil. Celu najpogumnejši bojovníki plemena so se stresli, kakor da jih ošinil leden veter.

Sumac je za Tupanovim hrbtom poiskala svojo roko in jo krepko stisnila. Pomenljivo me je pogledala in njeni ustnici sta se razprli v smehljaj, ki mi je obetal vse... — Tudi tvoji zobje se utegnejo lepega dne znajti nanizani okoli poglavarjevega vratu.

PREVEDEL: BOGDAN UDİR ILUSTRIRAL: JULIJAN MIKLAVCIC

TO JE PA RES LEP PAR!

NIVEA OLJE ZA SONCENJE z originalnim OREHOVIM IZVLECKOM ščiti kožo pred vnetji in opeklinami.

NIVEA OLJE ZA SONCENJE nam s stalno uporabo omogoči enakomerno temno barvo kože.

NIVEA CREME nam nudi vse potrebno za brezhibno nego kože: maščoba, vlaga in prepotraben evzerit!

Z NIVEO na zrak in sonce!

NIC NI TEHNEJSEGA OD STATISTIKE

Skupaj smo sedeli v železniškem vozni na način sem lahko zasledoval ves tvoj pogovor. Očividno sta se bila ta dva moja sopotnika čisto slučajno zapletla v pogovor. Oba sta bila videti kot moža, ki sama sebe nikakor ne podcenjujeta. Njegovim no sta bila tudi oboja do kraja prepričana da sta globokoumana misleca.

Prvi je malo prej čital v knjigi, ki mu je ležala na kolenih.

Pravkar sem prebral nekaj nadvse poučnih statističnih števila, je pojasnil drugemu modričarju.

«O, statistična števila! se je navdušil ogovoreni. »Sijajna zadeva, moj dragi! Tudi sam jih nad vse cenim.»

«Na primer, kot se spominim, je nadaljeval prvi, »je vsaka kapljica vode polna majhnih — majhnih, ta trenutek sem pozabil kako se jim že pravi — majhnih — ce — delčkov, in na vsak kubni centimeter vsebuje — vsebuje — koj bom pogledal —»

«Recimo, milijon,» je ustrežljivo odvrnil drugi mislec.

«Da, milijon, ali mogoče celo milijard — vsekakor neznansko mnogo.»

«Ni mogoče! je zaklical njegov sosed. »Am pak, veste, na tem svetu so res neverjetni reči. Na primer premog — vzemimo premog —»

«Imenitno,» je vpadel njegov sobesednik, »vzemimo premog! In medtem, ko si je nadalje videl koriteje, se je z užitkom naslonil nazaj na svoj oblazinjeni sedež.»

«Ali vam je znano, da vsaka tona premoaga, ki jo pokurijo v lokomotivo, je nadaljeval prvi strokovnjak, »potegne tovorni vlak, ki je dolg — ne vem več točno, KAKO dolg, no, pa recimo, tovorni vlak, toliko in toliko dolg in toliko težiak. In sicer ga povelje v razdaljo, ki je dolga kot — h u! — točne daljave se trenutno ne spominim — popelje ga v razdaljo kot — kot —»

«Od tu do lune? mu je prišepetel drugi.

«Saj, skoro gotovo! Da, od tu do lune, čečučeno, kajne?»

«Toda najbolj nenavadna, dragi moj, so vsekakor številka, ki nam razjasnijo razdaljo od zemlje do sonca. Prav zares, dragi moj, granata, ki jo ustrelimo do sonca —»

«Ki jo ustrelimo do sonca,» je ponovil njegov poslušalec kot odmev in zraven taku tehtno prikimal, kot bi bil nekaj takega že neštetokrat videl na lastne oči.

«In ki za to pot porabi — porabi —»

«Porabi za vsak kilometer sto dinarjev? je vpadel drugi.

«Ne, ne, vi me ne razumete — temveč z nečukoro hitrostjo, kratko mero nečučeno, vam pravim! Ta granata bi sto milijonov — ne, sto milijard — kaj bi vam pravil, nora dolgo bi letela do tja.»

Nisem več prenesel tega pogovora in sem pobegnil v jedilno voz.

Prevedla: Stana Vinšek

- Pregovori raznih narodov**
- Dobrodelnost je sol, ki ohranja bogastvo (Izrael)
- Oči nikoli niso site. (Bantu)
- Preveč nakita raztrga uho. (Črnski pregovor)
- Kamor koli greš, pojd z vsem svojim sreem (Kitajska)
- Pameten popotnik pusti srce doma. (Basuto, Afrika)
- Zivljenje je kratko, toda smehljaj je samo trud enega trenutka. (Kuba)
- Pregovori o prijateljstvu**
- Prijateljstvo je ljubezen brez kril. (Francija)
- Kdor nima nobenega prijatelja, hodi ko tujec no semlji. (Kitajska)
- Rana, ki ti jo zadane prijatelj, se nikoli ne zaceli. (Kenija)
- Mnogo prijateljev gre v eno samo majhno hišo. (Flandrija)
- Redek obisk prijateljstva poveča. (Arabija)
- Tisoč prijateljev je malo: en sam sovražnik je veliko. (Turčija)
- Bivši prijatelj je hušji kot sovražnik. (Rusija)
- Najdragocenejši so tisti prijatelji, ki jih ne poznamo. (Arabija)
- Obeduj s prijatelji, toda ne sklepaj kupčij z njimi. (Armenija)
- Posodi in izgubil boš vse: denar in prijateljstvo. (Danska)
- Skrb je dragocen zaklad, ki ga pokaže mo le dobrim prijateljem. (Madagaskar)
- Prijatelja hitreje izobimo, kot dobimo (Anglija)
- Če te hvale prijatelj, mu bodi hvaležen. Če te hvale sovražnik, se pazi. (Turčija)
- Zakrpano prijateljstvo le redkokdaj postane celo. (Nizozemska)
- Besede so lahke, prijateljstvo pa je težko (Uganda)
- Sklepaj prijateljev je takrat, ko jih ne potrebuješ. (Pregovor amer. črncev)
- Ni tvoj prijatelj, kdor ti tega sam ne pove. (Bantu)
- Prijatelji so kot otroci iste matere. (Madagaskar)

O b 150-letnici rojstva velikega pesnika in črnogorskega državnika, misleca in patriota Petra Petrovića Njegoša, ki jo bodo slovesno praznovali 8. septembra na Cetinju, želimo skozi prizmo črnogorske literature in s pomočjo zgodovinskega in dokumentarnega gradiva opisati in prikazati današnjo mu bračnu mesto in vlogo tedanje Črnogorke. Ta naloga nikakor ni lahka. Kako naj si zamislimo tako potovanje skozi zgodovinski pragovi, v katerem so ostale steze Črnogorke bolj ali manj samo sinonim nepoznavanih igralcev na burnem zgodovinskem odru. Zato naše razmišljanje ne bo moglo poseči globlje in raziskovanje lika in značaja le danjih Črnogork. Njegov cilj je samo seznaniti bračca z manj znano in še vedno neraziskano stranjo Njegoševih Črne gore.

1 Njegoš in Črnogorke

V črnogorski literaturi in zgodovinskih dokumentih bomo zastoj iskali primere, ki bi nas spominjali na skandale na Dunaju, v Parizu, Londonu in drugih evropskih metropolah, zastoj bomo iskali lepote in ljubeče črnogorskih državnikov, zastoj bomo iskali predstavnice poezije, književnosti, glasbe in estetike med Črnogorkami. Ni jih. Tudi če bi se hotele pojaviti, bi jih v kaili zatri, ker so bile očevidne. Nasprotno pa bomo srečali plejadu žena, ki v mukah spremlja drugi spol pri njegovih naporih za obstoj in obrambo pred zunanjim sovražnikom.

ČRNORORKA KOT MATI

Ce pa gremo iskati med tedanje Črnogorke preprostejšo in naravnost elemente, jih bomo našli v izobliki. Kakšna je bila na primer Črnogorka kot mati? Bila je žena, ki ji je neprisani zakon dalj obvezo, da vse svoje družbeno in naravno poslanstvo posveti svojemu potomstvu. To potomstvo pa se je delilo na

dva dela: moško in žensko. Dečke, bodoče vojake, junake orožja, so v tem duhu vzgajali. Dečice pa so nasprotno vzgajali tako, da so se z odrekanjem in poniževanjem pripravljale na poslanstvo svojega materinstva. Zato ni čudno, če se je ta razdelitev ponekod ohranila do danes. Tudi ni čudno, če Črnogorec še vedno želi, da se mu rodi moški potomec, kajti v Njegoševi Črni gori je bila skoraj srnata roditi dekleta.

Takega odnosa do otrok ni ustvaril Črnogorec, ampak nasprotno Črnogorka. Žena je bila tista, ki je vztrajno čakala, da se ji rodi sin, ker bi to pomenilo nadaljevanje rodu, obtoji družine, bratstva, slave, herojstva. Zato ni čudno, če najdemo primere, kjer govori s pravo obredniško tragiko o sdomovih, ki so se unčili. Mnogokrat so ti »iskopani domovi« pripadali ravnorožnikom, ki so bile na glasu kot znanje in bojevitost. Za zakon brez otrok je bila vedno kriva — žena. Z njenim kultom so povezovali razne vraže, za-

stra Batriceva, a to je dekle in ne mati. Njegoš tudi zelo plastično poudarja žensko nezvestobo in njeno nagajenje do izjave. Tomaž Martinović opisuje, kako je Mujo Alić ukradel Ružo Kasanovo in pravi na koncu dialoga:

Glejte, leto dobro je preteklo, kar se nekaj pletlo je med njima, komu pa naj bi na misel prišlo, da bi vzela Srbkinja Turčina?

Toda če pogledamo globlje v razmere, kakršne so vladale, bomo videli, da je bila Črnogorka kot mati zelo ponosna, dostojanstvena in vitalna ženska. Čeprav jo je vse življenje pritiskalo breme, ker pripada nižjemu spolu, opravlja z velikim potrpljenjem in vztrajnostjo vlogo, ki ji jo narava ni namenila. Sina vzgaja v »vojaškem duhu« in mu ponavlja: »Rodila sem te, da te žrtvujem za svobodo.« V ljudskem izročilu še vedno žive svetli liki Črnogorke — matere.

Primer Andje Grudićine ni osamljen, čeprav je specifičen. Ta ponosna žena devetnajstega stoletja je čakala črnogorsko vojsko, ko se je po končanem boju vračala domov. Tri sinove je poslala proti Turkom. Ko se je približevala prva četa plemenskega bataljona, jo Andja ustavi in vpraša:

»Dobro srečo in dober čas, otroci! Je z vami moj sin Jovan?«

»Ne,« odgovarja četa. »Ostali je v krvavi Dugi nad Preseko.«

Andja stisne pesti, se bje po prsih in začne žalovati:

»Joj meni danes in za vedno, moj Jovan! Gorje tudi tvojima bratom!«

Pride druga četa in Andja jo vpraša:

»Je z vami moj sin Nikola?«

»Ne,« spet odgovori četa, »ostal je poleg Jovana, ne bo se več vrnil.«

Andja spet zatarna. Medtem pride še tretja četa. Andja vpraša:

»Je z vami moj sin Djuro?«

»Ni ga,« odgovori tudi tretja četa. Hotel je maskirati brata v krvavi Dugi in ne bo se več vrnil.«

Andja še enkrat potoži za izgubljenim domom in umre. Materinska ljubezen udarca ni prenesla.

Andja Grudićina, črnogorska mati, ni tarnala za sinove, ampak za »izgubljenim domom«, v katerem ne bo več »moških glav«.

Druga črnogorska epska junakinja je Stana Ormanova. Tudi ona je poslala v vojsko tri sinove. Najstarejši je bil zastavonosar, ker je bila v črnogorski vojski velika čast. Kot vse druge matere je tudi ona med boji sama preskrbovala svoje sinove. Pravkar jim je nesla hrano, ko se je začel boj. Pred njenimi očmi so padli vsi trije sinovi v hrabrem boju za »čas, svobodo in poštenje«. Na koncu je videla, da bo zastava padla Turkom, iztrgala zastavo iz mrtvih rok svojega sina in zaklicala:

»Naprej, bratje, naprej, sinovi moji, naprej, junaki moji, jaz bom pred vami z zastavo v roki namesto mojih mrtvih sinov!«

(Dalje prihodnjič)

Ne prezrite: Izšla je dvojna (julij-avgust) številka naše modne revije MANEKEN, ki prinaša poleg številnih poletnih in jesenskih modelov za ženska in otroška oblačila tudi smernice za jesensko in zimsko moško modo. Pogled v revijo nudijo gornji izrezki.

Kot v vsaki drugi družbi devetnajstega stoletja je bila tudi v črnogorski ženska na vsaj neopazen, intimo pa upoštevan člen družbe. Na svojih pleših je nosila veliko breme odgovornosti, čeprav ni uživala kakih večjih pravic. Po zgodovinskih nujih je bila Črnogorka te dobe tisto bitje v družbi, ki so mu naprtili cel kup zapletenih nalog. Bila je mati, žena, vzgojiteljica, gospodinja, delavec, vojak, patriot, čuvár »še in družine, vez med generacijami in živa nosilka starih moralnih in etičnih norm in pojmovanj. Čeprav ni imela prave izobrazbe in je bila čisto zaostala, je imela bogato razvit čut za poštenost, pravico, junštvo, odrekanje in trpljenje. Njena usoda je bila tesno povezana z vrsto zapletenih zgodovinskih okoliščin, ki ji niso dale, da bi se dvignila nad pojmovanje okolja, v katerem je živeła. Stisnjena med dva zida — med prirodne zakone in družbene odnose — je Črnogorka zvesto opravljala svojo zgodovinsko misijo, čeprav nikdar ni dosegla priznanja, ki ga je mnogokrat dobil njen zakonski tovariš, brat, oče in sin.

V takem okolju Črnogorka ni mogla in do neke mere tudi ni smela kazati svoje prirojene nežnosti, ženskosti in čustvenosti. Teh elementov strogo pojmovanje morale ni pustilo do izraza. Zato tedanja Črnogorka ni imela vloge ljubeče in žene, ampak je bila predvsem mati in človek, ki so mu družbena pravila vzela pravico do življenjske lirike in ga prisilile, da se obda z obvezami epike in heroizma.

Ce imamo to pred očmi, tedanja Črnogorka tudi ni mogla biti nič drugega, kakor so bili njen mož, oče, brat in sin. To pa je bil — vsaj danes se nam zdi — sam heroizem bolj ali manj obarvan s čudno vzvišenostjo pozitivizma. Zato je lik in značaj Črnogorke te dobe predvsem pozitiven, ker je ne bremene kompleksi in zapleten družbeni položaj, zaradi katerega so treple njene vrstnice v bolj razvitih deželah Evrope.

leksikon prehrane

MED KREPI ŽIVCE

Poznamo bel, temen, rdečkastorjav in zelenkastorumen med, z ostenki od limonimorumenega do črnorjavega. Barve pa nimajo nobene zveze s kakovostjo medu. Po njih lahko samo spoznamo, na katerih cvetovih so nabirale čebele nektar. Med detelje je na primer po navadi zlatorumen, borovničev je rdeč, plavični pa zelenkastorjav, popolnoma čisti glede vrste pa med ni, ker ga nabirajo čebele na različnih cvetličah. Vse vrste medu so enakovredne, različek je v različnih krajih samo v okusu in duhu. V glavnem pa je velja, da ima svetel med mlo in nežno aromo, temnejši pa ima ostrejši okus. Kakovost medu pa je odvisna od tega, kako so ga pridobili:

Najbolj pogosto kupujemo med, ki so ga strojno tiznili iz satja. Ta med je popolnoma brez satja.

Bolj redko pridobivajo med, ki ga čebelar iztisne iz satja in mu primeša cvetlični praš.

Kakor dobre mešanice kave ali čaja, je mogoče sestaviti tudi mešanice medu, ki imajo posebno mil ali močan okus.

Naj bo trden ali tekoč, vsak dober med se sčasoma zgosti. Samo popolnoma svež je tekoč. Nekatere vrste medu se kristalizirajo že v nekaj dneh, druge potrebujejo za to tudi nekaj mesecev. Kdor ima rajši tekoč med, ga naj v posodi s toplo vodo previdno segreje, toda ne nad 40 stopinj!

Med je zdrav zaradi vitamina B in C in ker vsebuje fosfor, kalcij in železo. Ker ima visok odstotek grozdnega sladkorja (70 do 80 odstotkov), je lahko prebavljiv tudi za otroke in za ljudi z občutljivim želodcem. Kadar smo trudni in oslABLjeni, nas poživijo le žitka medu. Med tudi pomirja živce: namesto uspalnega sredstva popijte, preden greste spat, kozarec prekuhane, mlačne vode, v kateri ste raztopili čajno žličko medu. Kozarec vročega mleka z medom olajša kašelj, pri vročini pa med mobilizira odporne sile telesa. — Med hranite v dobro zaprti lončeni ali stekleni posodi, najbolje na temnem, hladnem prostoru. Če je med odprt, se navzame vlage in zapraš, postane voden in začne vreti. Med zajemajte zmeraj z leseno ali srebrno žlico, ker se jekleni noži in žlice ne ujemajo s kislimo medu.

kletve in ponižujoče izmišljotine. Od tod izhaja tudi slab glas ženske v Njegoševih delih, posebno še v »Gorskem venci«, kjer pesnik pravi na primer skozi usta kneza Rogana:

Zenska pamet čudna je uganika, ženi mar ni, kakšne kdo je vere, sto bo ver se ona spreminila, da uteši svoje srčne želje.

All pa preko kneza Janka:

Laže kramar s svojim sladkim smehom, laže žena, kadar solze toči, nihče večji ni lažnik od Turka.

Zeno postavlja v isto vrsto s trgovcem in Turkom. Trgovcem v onih časih sploh niso pripisovali nobenih moralnih kvalitit, Turki pa so bili smrtni sovražniki Črnogorcev.

V istem delu najdemo še bolj negativni tip žene, tako imenovano »baboo«, ki se jih je držala prava avreola praznoverja in vseh nesreč.

Ečni pozitivni ženski lik je opisan v epilogu, ko žaluje se-

bralke svetujejo

SRBSKA SOLATA

Prejeli smo dopisnico: Lepo Vas prosim, če bi lahko še enkrat objavili recept za »srbsko solato«, ki je bil lani priobčen v Vašem listu. Izgubila sem ga, potrebujem pa ga nujno, ker imam že papriko pripravljeno in ne vem več, katere so ostale primere. Lepo, lepo prosim za recept in se vnaprej zahvaljujem N. C. Maribor — Tako torej ponatiskujemo dva od receptov, v upanju, da bosta pravila.

SRBSKA SOLATA (PREVRETA)

Približno 1 kg zelenega paradiznika, 1 kg paprike (tudi kakšno rdečo vmes), 1 kg kumar, 1 kg zelja, malo rdečega korenčka, malo čebule (1 do 3) zrezano na rezance, posolimo in pustimo čez noč. Potem damo na 1 litra močnega kisa 1/2 litra olja, 2 žlici soli in 2 ali 3 žlice sladkorja na liter olja. Zelenjavo dobro ozmemo ter damo približno pol odcedka k kisu, ker je sicer preveč tekočine. Nato kis zavremo, damo vani ožeto zelenjavo in pustimo vreti še 3 do 5 minut. Se vročo zelenjavo položimo v kozarce, ki morajo biti tudi ogreti. Nato posebej ohladimo kis in ga nalijemo na še ohlajeno zelenjavo v kozarce. Ta solata je odlična in se dobro drži. Ni važno, če je katere reči več ali manj. (Recept bralke iz Senovega.)

SRBSKA SOLATA

Narežemo opran zelen paradiznik, papriko in čebulo. Na 1 kg zrezane zelenjave damo 20 dlk soli. To pustimo stati 24 ur. Zavremo kis, kateremu po želji dodamo vode in ga ohladimo. Ko preteče 24 ur, zelenjavo dobro ozmemo in jo vlijemo v kozarce. Nanjo vlijemo kis. Kozarce zapremo. V času uporabe lahko povrhu nalijete malo olja, da se okus še izboljša. Ta recept je dobro preizkušen. (Recept bralke iz Ljubljane.)

Vožnja do cilja vaših izletov vas izčrpa... ...za okrepitev prija krožnik izdatne juhe PODRAVKA.

Kadar se s srcem kuha, kuha se PODRAVKA juha!

DIŠAVE IN ZAČIMBE IZ DOMAČIH LOGOV

TIMLIAN: rdeče cvetoči rastlini osmukamo liste, jih posušimo v senci, jih zmanemo na manjše delčke in uporabimo za začimbanje enolončni, golaža, divjačine, ribjih jedi, polni za perutnino in ribe, za pečenke. Svež timljan uspeva od junija do avgusta.

ZAJBEL: zajblja je vedno dovolj na trgu, svežega poleti in posebnega pozimi. Sveže listje je modro-vijolično in zelo močno diši. Zajbel pozna skoro vsakdo, saj je znano domače zdravilo. Kot začimba pa se uporablja pri mesnih jedeh (predvsem za telečje zrezke in pečeno jagjetino) in pri ribah. Posušeni zajbel je v nasprotju z ostalimi začimbami močnejši kot svež.

SETRAJ uporabljamo za začimbanje stročnic: fižola, leče, bob. Kjerkoli recept zahteva doatek popra, lahko uporabite setraj. Ko ga kupujete, pazite na to, da rastlina še ni odevetela. Za znamenje je vonj, ki je pred razcvetom najmočnejši. Za zimo setraj posušimo v senci in ga spravimo razrezanega ali v sušilničko v dobro zaprto posodo.

PETERSILJ je gotovo najbolj znana začimba. Večina gospodinj se ne zaveda, kolikšno bogastvo se skriva v njem, peteršilj je namreč ena z vitamini bogatih začimb. Vsebuje vitamine C in A. Dobro se sklada s so-

latami in zelenjavnimi prikuhami, izboljšuje okus mesnim in ribjim jedem. Drobno narezan peteršilj damo v kuhane jedi šele, ko smo s kuhanjem končali. Kuhanje namreč uniči vse vitamine in odlično zmanjša njegovo vrednost. Sopek peteršilja lahko tudi nekoliko popražimo na masti in ga serviramo k hitro pečenemu mesu.

KISLICA: kot že samo ime pove, ima kislica lahko kislast okus. Lahko jo gojimo na vrtu, uspeva pa kot divja rastlina na poljih in travnikih. Nežni, sveži listi kislice vsebujejo visok odstotek vitamina C in jih uporabljamo kot primes za solate, omake in zelenjavne prikuhe.

MELISA: če so listi sveži, spominja okus melise nekoliko na limono. Melissa izboljšuje okus divjačine in zelenjavnih omakam. Njena nežna aroma zelo dobro harmonira z okusom zelenjavnih in paradiznikove solate, uporabljamo jo tudi za začimbanje gob.

NAVADNA KRESA: sveža, drobno narezana kresa prijetno začini solate, juhe, pečen krompirček, zelenjavne namaze in sirnice. Kreso zelo pogosto uporabljajo kot zimsko solato, ker ima izredno veliko vitaminov: A, C, D in E. Listi imajo grenkast okus. Zdravniki priporočajo iztisnjen sok krese za spomladan-

ske kure, ko je telo zaradi zimskega pomanjkanja vitaminov obnemoglo.

ROZMARIN raste ob naši obali in v vseh sredozemskih deželah. Pri nas ga gojijo v lončkih. Poznamo širokolistni in ozkolistni rozmarin. Vsekakor je zadnji močnejši. Uporabljamo ga za začimbanje mesnih in ribjih jedi, divjačine in za omake.

DIVIJI PELIN zraste čez en meter in ima močno dišeče liste. Raste po vrhovih ali divje po poljih. Uporabljamo ga za začimbanje nastih mesnih jedi: pri pečeni goski ali raci ali za mestne ribe jedi, n. pr. za krapa ali jeguljo.

kaj morate vedeti?

- Načeta limona se vam bo dolgo ohranila, če jo na koničastem koncu obesite na nitko.
- Sir se vam ne bo tako hitro pokvaril, če položite pod stekleno posodo, s katero pokrivata sir, nekaj koščkov sladkorja.
- Dobro sredstvo proti mravljam je močna rastlina galuna. Z njo umijemo okenske okvire in pohištvo.

ZA ODRASLE i djecu

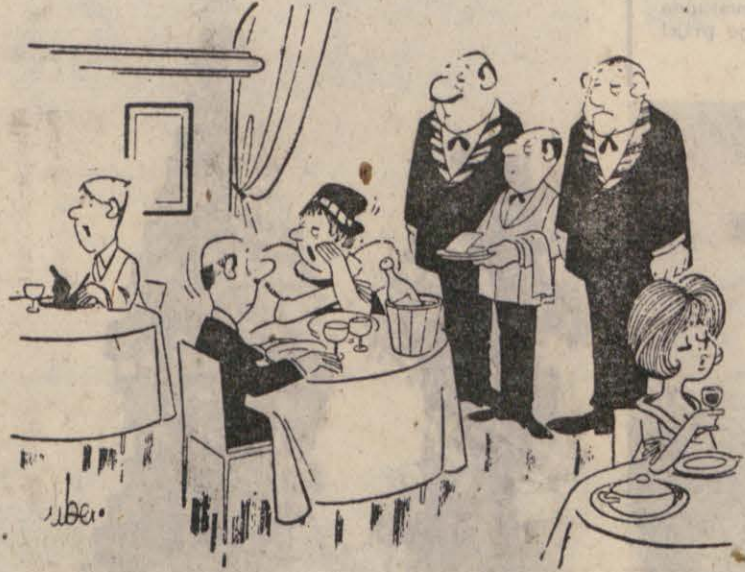

»ZVIJEZDA« čajna vitaminizirana margarina z maslom je proizvod kakovostnih rastlinskih olj in masti ter ene petine naravnega masla. Rastlinska olja in masti imajo mnogo esencialnih mastnih kislin, ki so v maslu v nezadnji količini, potem kateri pa je »Zvijezda« čajna margarina odlično prehransko sredstvo kot kombinacija naravnega masla in kakovostnih rastlinskih masti. »Zvijezda« čajna margarina z maslom vsebuje nespremenljive količine vitamina A in D in je primerna za otroke ter odrasle.

Margarina preprečuje povečanje količine holesterola v krvi, zaradi odlične kakovosti pa sodi v vsako sodobno gospodinjstvo.

Margarino uporabljate pri dieti za okrevanje bolnih, nimate ju lahko na kruh in jo uporabite za nadeve ter kreme. Zaradi dostopne cene pa jo posebno priporočamo gospodinjstvom.

GOSPODINJE! PREPRICAJTE SE TUDI VI — KUPITE »ZVIJEZDA« ČAJNO VITAMINIZIRANO MARGARINO Z MASLOM!

— Zdi se mi, da bo račun precej zasojlen!

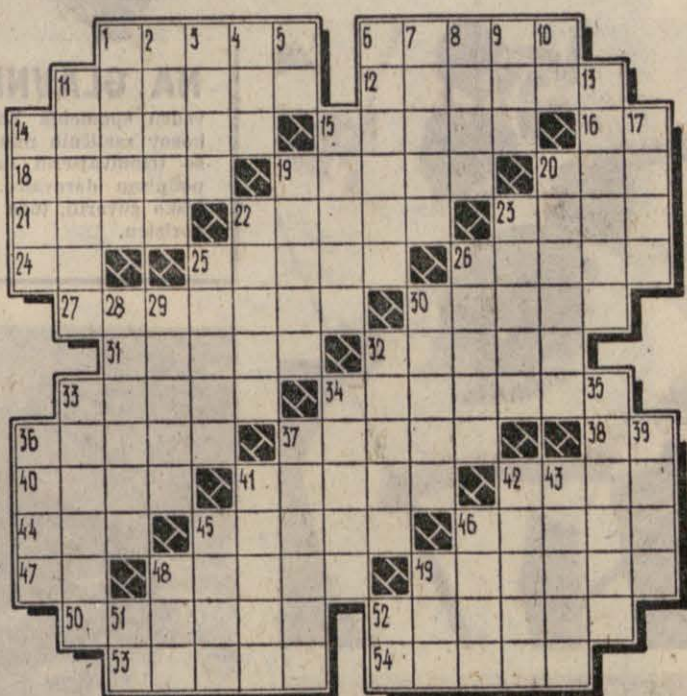

— Danes pa je boljši kot včeraj!
— Kako tudi ne bi bil, saj sem kitaro priklopil na 220 voltov!

— Potem, ko sem videla kako delate, sem sklenila, da se bom tudi sama začela učiti plavati!

KRIŽANKA

VODORAVNO: 1. mesto v Makedoniji, znano po arheoloških najdbah, 6. napon vseh moči tik pred zaključkom tekmovalstva, 11. znameniti angleški matematik in fizik, utemeljitelj zakona o gravitaciji (Isaac), 12. seznam, indeks, 14. prostak, neotesanec, 15. italijanski filmski igralec — kornik (Alberto), 16. začetnici letos umrlega slovenskega pisatelja, 18. letoviško mesto v srednji Italiji ob ustju Tibere, 19. mehanizirano kmetijsko gospodarstvo, 20. vzdevek Goethejeve matere, 21. keltska rodovna zveza, 22. rusko moško ime, 23. vrhovni poveljnik oboroženih sil Združene arabske republike, 24. oblika pomožnega glagola, 25. mesto na Primorskem, 26. reka v grškem podzemlju preko katere je brodnik Haron prevažal duše umrlih, 27. italijanski filmski igralec (Raf), 30. slovenski športni tekmak, 31. pritiklavi avstralski medved, ki živi na drevju, 32. avtomobilsko krmilo, 33. slikarjeva potrebščina, 34. znameniti francoski slikar, začetnik fauvizma (Henri), 36. lada-jalec, 37. znameniti starogrški kipar (Metalec diska), 38. kratka za »Ljudsko skupščino«, 40. britansko oporišče v Arabiji, 41. francoska denarna enota, 42. markantna gora v Julijah, 44. Mariborska kovarna avtomobilov, 45. zmešana sanje, mora, 46. mejna točka med Hrvaško in Slovenijo, 47. kemični znak za aluminij, 48. drugo ime za Finsko, 49. tanko in gosto tkano platno, za boljše perilo, 50. pristanišče na Portugalskem, 52. starejši italijanski kipar (Antonio), 53. športno društvo v Trbovljah, 54. vrtna cvetlica.

NAVPIČNO: 1. mesto v Banatu ob Tisi, 2. ameriški humoristični

pisatelj (Mark), 3. divja raca, 4. psevdonim angleškega pisatelja Charlesa Dickensa, 5. veznik, 6. zapečena vrhnja plast kruha, 7. najmlajši jugoslovanski šahovski velmojster (Bruno), 8. del konjske opreme, 9. kratica italijanskega radia, 10. okrajšava za »tega letas«, 11. adresa, 13. predmet, stvar, 14. šport trdih pesti, 15. zimsko prevozno sredstvo, 17. rimski bog vojne, 19. živalstvo nekoga kraja ali pokrajine, 20. središče francoskega departmaja Somme, 22. velika violina, 23. knjiga zemljevidov, 25. velik objekt v železarski industriji, 26. starinsko mestoce blizu Splita, 28. grški junak, po katerem je dobilo ime vseučilišče, 29. italijanska filmska igralka (Sophia), 30. studenec, 32. največje pristanišče v Bolgariji, 33. tepec, neumnež, 34. svetovljansko letovišče na Floridi, 35. geometri-

ski lik, 36. skupina ptic, 37. trd in raznobarven apnenec, 39. električna riba, 41. ladjeve, 42. del tabora, 43. sotočnica Tare, 45. pripadnik naroda na severu Irana, 46. nemški

filozof, utemeljitelj kriticizma (Immanuel), 48. francoski novič, 49. moški pevski glas, 51. okrajšava za »primer«, 52. kemični znak za kalcijsko.

BERITE PO KOSILU

»Prosim, koliko stane mleko v vsaki mlekarji?«
»Trideset dinarjev, če se usedete, če ga pa popijete stoji, pa dvajset dinarjev.«
»In, če stojim samo na eni nogi?«

*
»Pozdravljen, Jaka! Kam se pa pelješ?«
»V Benetke, na poročno potovanje grem.«
»Kako, grem? Da, kje pa imaš ženko?«
»Ženka je Benetke že videla, zato je ostala doma.«

*
»Profesor! Minka, nič več nisem zadovoljen z vami. Sobe mi nič več v redu ne pospravljate in tudi s kuhinjo nisem zadovoljen. Poščitite si drugo službo.«
»Minka? Ne kvasi no neumnost, Bonifac, kaj si pozabil, da sva se poročila!«

*
»Zena: »Kam pa greš, Francelj?«
»Mož: »Se ne vem.«
»Zena: »Kar mirno povej, saj ti tako ne verjamem.«

*
»Ali je Janez zelo goreč ljubimec?«
»Se zdaleč ne. Včeraj je nastal v moji sobi kratek stik in Janez je ves večer popravil elektriko.«

*
»Polde in Nace sta na koncertu. V odmoru se Nace obrne k Poldetu.«
»Najraje poslušam glasbo z zaprtimi očmi.«
»Že prav, odvrne Nace, za smrčati ti vendar ne bi bilo treba.«

*
»Vedno sem imel srečo v ljubenzih!«
»Hm, pa se le nisi še oženil!«
»Vidiš, to je pa tista sreča, ki sem jo imel!«

*
»Jurček (pred kipom Venere): »Mamica, zakaj pa ta žena nima nič rok?«
»Mamica: »Vidiš Jurček, ker si je grizla nohtek!«

*
»Ti bi moral začeti drugačno življenje!«
»Prepozno je!«
»Nikoli ni prepozno!«
»No, potem pa se lahko počam!«

*
»Oprostite, prosim, ali berete časopis, na katerem sedite?«

»No, Ančka, tukaj so pa naše zlate ribice. Da jim boste vsak dan dajali mravljičnja jajčka, razumete!«
»Bom. Toda — mehko ali trdo kuhana?«

*
»Snubec s šopkom v roki stoji pred materjo svoje izvoljenke.«
»Torej, mladi mož, vi si želite mene za taščo?«
»To ravno ne, pač pa vašo hčerko za ženo.«

*
»Prve mesece sem imel svojo ženo tako rad, da bi jo bil najraje pojedel. Danes pa mi je žal, da tega nisem storil.«

*
»Neka gospa je povabila na večerjo prijatelje in znance. Jedli so zelo slabo, klepetali in opravičljivi rekli prijatelju:«
»Rez je, če bi človek pri njeni večerji svojega bližnjega ne obiral, bi moral od lakote umreti.«

*
»Zdravnik: »Ali ste že zaužili skatlo kroglic, ki sem vam jih predpisal?«
»Pacient: »Seveda sem jo, pa ne čutim še nobenega učinka.«
»Zdravnik: »Najbrž se še pokrovček na skatli ni snel.«

*
»Učitelj: »No, Mirko, kaj je z gosjo, ki mi jo je hotela poslati tvoja mati?«
»Mirko: »Oh, ne vem. Toda zdi se mi, da je odpravila in začela spet jesti.«

*
»Oče: »No, zdaj pa odkrito povej, Janeček, kdo je danes znal najbolje v šoli?«
»Janeček: »Če sem odkrit, očka, tovaršičica!«

*
»Poslovodja novemu pomočniku: »Zdaj prihaja profesor Raztresen, naš najboljši odjemalec. Vsakokrat, ko pride, kupi dežnik in ga takoj pozabi.«

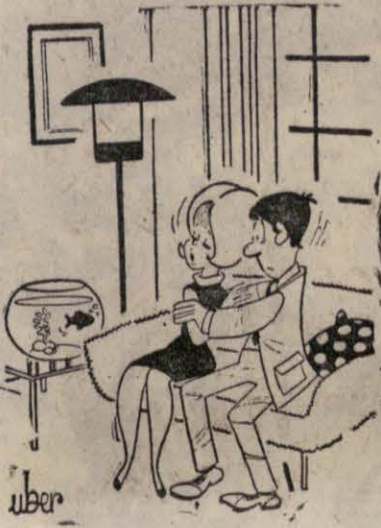
REŠITVE UGANK IZ PREJŠNJE ŠTEVILKE

SKRITA KRIZANKA. Vodoravno (črtica pomeni črno polje, na koncu vsake vodoravne vrste je vejica): 1. Stockholm — 19. opis, 14. regulator — 15. Moma, 16. borbenost — 17. Oleg, — 18. Dean — 19. kavatina, 21. roy — 22. zanos — 23. gln, 24. aras — 26. argument — 28. fantom — 30. edafon — — 31. jarbol — 33. retor, 35. spev — 37. elegant — 39. Simon J(enko), 40. tr — 41. Bor — 43. sl — 44. dota, 46. Velebit — 49. očim — — 51. Atena — 52. Luna — 54. eta, 57. revir — 58. gna-koluit, — 60. pika — 61. karavana.

SKRITA MIŠEL: Velika boječna ne pozna solza. Kadar smo zlomljeni ne jočemo, takrat krvavimo.

— To pa je lep par, mar ne?
— Ze, ze; toda ona je moja žena!

— Ne, ne; pred ziato ribico pa tega ne smeva delati!

— Dve in pol milje južozahodno od Capetovna me nekaj zbada!

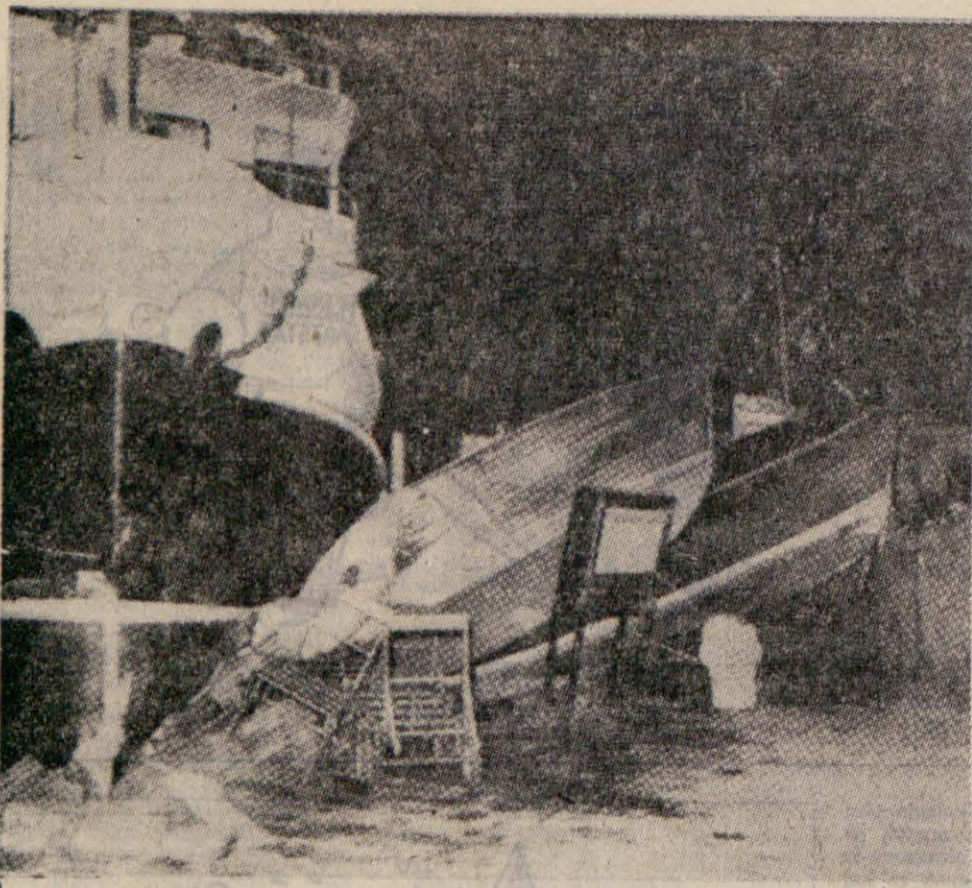

— Ne, sploh nisem pikolovec, ampak vaša čelada res ni v skladu s predpisi!

Izdaja in dala Casopisno podjetje »DELTA« — Ljubljana. — Glavni urednik Milan Pogonik. Odgovorni urednik Zoran Jerin. Tiskovništvo Ljubljana. Fomšičeva 5/II, p. p. 158-112. — Telefon 23-52 do 23-53. Prodajni oddelek: Ljubljana, Titova 1, telefon 21-232. Nacelna: celotna 140 dinarjev, polna 200 dinarjev, četrtletna 800 dinarjev, mesečna 120 dinarjev. Oglašni oddelek: Ljubljana, Titova 1, telefon 21-238. — Stevilka tiro računa NB 400-117-167. — Rokopisov ne vračamo.

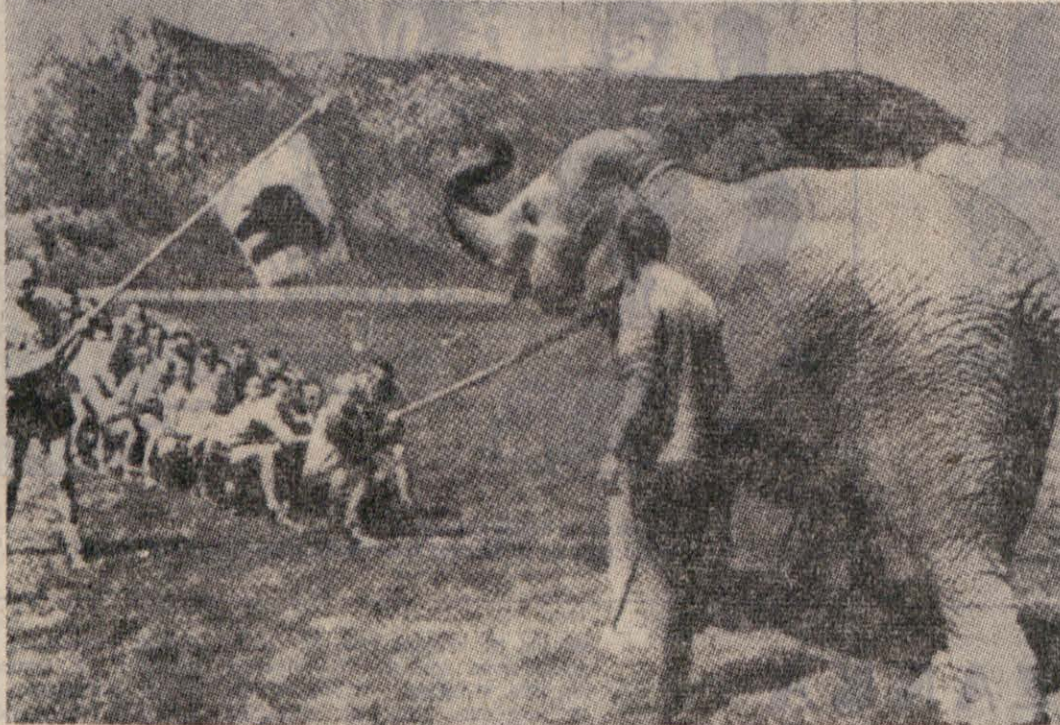
pustolovščine cisca kida

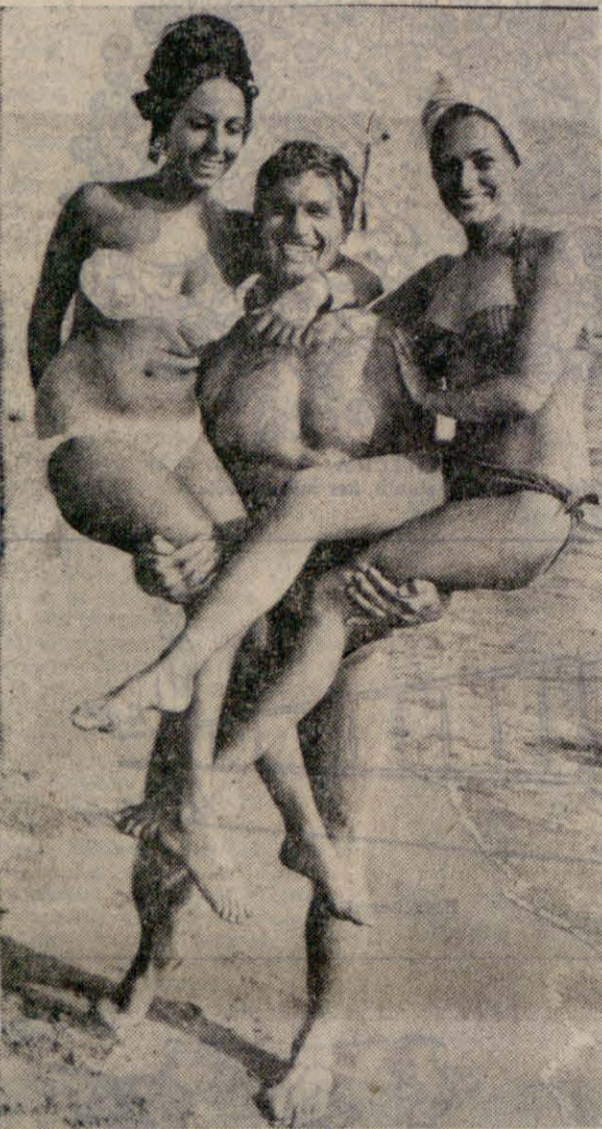

ZARADI OKVARE v komandnih napravah je pred dnevi motorna ladja »Concordia« s polno hitrostjo trčila v Benetkah v pomol. Pri tem je zdrobila štiri velike motorne čolne, dva pa vrgla na kopno. Nihče od osemstotih potnikov ni bil poškodovan.

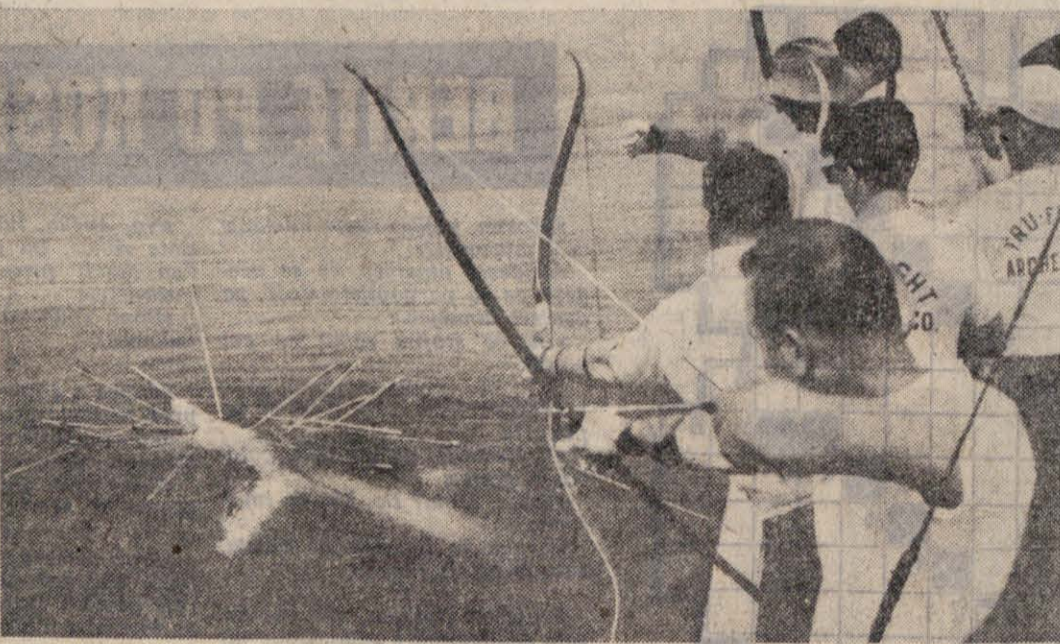
LETALSKA AKADEMIJA v Denverju ima kar precejšnjo maskoto: odraslega slona. Pred dnevi so si gojenci omislili nenavadno tekmo: en konec debele vrvi so privezali svoji maskoti okrog vratu, za drugega pa je prijel ves letnik. Pa so potegnili vsak na svojo stran. Zmagal je slon.

NA GLAVNEM TRGU mesta Kissimmee na Floridi stoji ta nenavaden spomenik Združenim državam. Sestavljen je iz 1500 kosov različnih mineralov, ki so prišli iz vseh ameriških in še trindvajsetih tujih držav. Na vsakem kosu je seveda podpisan darovalec. O umetniški vrednosti spomenika bi težko govorili, toda kot turistična atrakcija je menda še kar koristen.

SODOBNO lokostrelstvo je za marsikoga precej dolgočasen in enoličen sport. V večini držav zakoni namreč ne dovoljujejo, da bi sodobni Robin Hoodi streljali s svojim orožjem živali in tako jim ostanejo le tarče. Tako je tudi v Združenih državah Amerike. Toda nekateri lokostrelci so se vendarle domislili, kako lahko vnesejo razburljivost v svoj sport. Ugotovili so namreč, da je morski pes žival, ki je ne šteti prav noben zakon. Tako se je rodil nov sport: lov na morske pse z loki.

GORDON MITCHEL, eden najbolje plačanih »silakov«, ki je nastopil že v več kot petdesetih »zgodovinskih« spektaklih, na tak način pobija govornice, da je že ostarela in da v njegovih mišicah ni več moči.

NAREDNIK CAZENAVE je menda najboljši kapelnik francoske armade. Najboljši vsaj v tem smislu, da lahko svojo 1.750 kg težko palico meče tudi 15 metrov visoko. Če mu palica pade na tla, mora celemu orkestru (80 mož) plačati za pijačo.

V HOLLYWOODU SNEMAJO po romanu, ki govori o pustolovčinah nekaterih Nobelovih nagradencev, film »Nagrada«. Kaj imajo Nobelovi nagradenci z nudisti, ni znano, toda dejstvo je, da je v filmu tudi nekaj prizorov iz nudistične kolonije. Med snemanjem so seveda odstranili vse fotografe, toda neki član ekipe je zaslužil dober zaslužek in privlekel na dan svoj fotoaparati. Pomočnik režiserja je to opazil, in seveda skušal preprečiti.

KDO JE Maria Grazia Buccella? Odgovor na to vprašanje si bomo sposodili pri italijanski reviji »Vie nuove«: ...ne bi mogli reči, da je ravno velika igralka, toda že po naravi je tako simpatična, da ji marsikaj opristimo. Počitnice preživlja ob rekah in gorskih potokih, kar je po svoje zabavno, originalno in celo poceni. Maria Grazia je prišla k filmu po končani klasični gimnaziji. Mogoče so prav ta njena humanistična izobrazba in spomini na Petrarcove verzice tisto, zaradi česar so ji potoki ljubši kot mondana obmorska letovišča ...

BASSANO
RISE IN RISE
MIKI
MUSTER

